

ÜLIÕPILASLEHT

1937

1

KÜÜNLA KUUL

Nõudke igal pool meie
esmajärgulisi
saadusi!

Heleõlled:

PILSEN
GLADIAATOR

Tumeõlu:

TÕMMU HIID

Karastusjoogid:

JÜRIJOOK
SIDRUNI SOODA
KREUZINA

Uudisena mahlajoogid:

ÕUNA-, SÕSTRA-, JÕHVIKA-,
KARUSMARJA- ja
VABARNAJOOK

A. LE COQ

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 1

18. VEEBRUARIL 1937

XXI AASTAKÄIK

Üliõpilaskond ülesehitamisaasta eel

Uue aasta algus on olnud üliõpilaskonnale elevusrikas ja näib, et see elevus üliõpilaskonna ümberkorralduse aluste väljatöötamisel ning vastuvõetavatel alustel üliõpilaskondliku rakenduse lõplikul kujundamisel võib kesta edasi pikemat aega. Peab ju arvama, et üliõpilaskonna põhikirjagi juures, mis peab andma üliõpilaskonna korralduse lähemad üksikasjad, ei ole siiski tõsiselt mõeldud üliõpilaskonna tulevase korralise Edustuse ülesandeks mitte ainult põhikirja vastuvõtmine, vaid ka väljatöötamine.

Nõnda on eelolev aasta üliõpilaskonnale teiseks loomisajajärguks, kus loomulikult korduvad samad mõttevahetused ja võitlused kui Tartu üliõpilaskonna üldkorralduse kavade ümber 1920. aastast alates kuni üliõpilaskonna esimese põhikirja valmimiseni.

Üliõpilaskond peab käesoleval aastal kujundama, niipalju kui temal kaasa lubatakse rääkida, endale uue korralduse, ja sellekohaselt uued põhimäärused.

Ülesanne antud eeldustel ei näi aga kahjuks olevat kerge. Meeled on tavaliseks põhimõtete ja arusaamiste selgitamiseks ning kokkulepete leidmiseks näiliselt liialt ärevad ning üksteisesse umbusuga suhtuvad. Kahjuks!

Kui möödunud aasta esimeses „Üliõpilaslehe“ numbris allakirjutanu võis tähelepanu juhtida üliõpilaskonna erilisele kaitsepositsioonile asumisele ning konstateerida seega ühenduses teatud seesmist tihenemist üliõpilaskon-

nas, siis aasta möödudes on kahjuks olukord sootum muutunud.

Kõigepealt on oktoobrikuu sündmused möödunud aastast ja selle järeldused üliõpilaskonna lõhki kiskunud sõna tõsisel mõttes. Selle järeldusel liigub kaksipidi mõtteid üliõpilaskonnas vististi praegu enam kui kunagi varem Eesti üliõpilaskonna kestvusel. Ja ometi ollakse teel uuele üliõpilaskorraldusele.

Teatud luige, vähi ja haugi taktika kajastub ka kehtivas üliõpilaskondlikus rakenduses ajutise juhatusel koostises. Osa, ja pealegi võrdlemisi suur osa, üliõpilaskonnast on seal esindamata ja ainult ühe osa õlgadel lasub töö jätkamine. Arusaadavalt ei saa niisuguses olukorras mõeldav olla ootavate uute tööülesannete kergitamine ja nende teostamisele asumine. Sel põhjusel ei saa ajutine juhatus ka kaasa kõnelda üliõpilaskonna ümberkorralduse aluste kujunemisel.

Veel enam annavad end tunda aga diametraalselt lahkuminevad seisukohad just, mis esitatud haridusministeeriumilt üliõpilaskonna ümberkujundamise aluste arutamisel. Juba enne vastava, endise üliõpilaskonna edustuse rühmituste alusel kujundatud komisjoni kokkutulekut oli kuulda kaksipidi mõtteid ja nüüd on lahkuminevad arvamised mitte ainult pisemates üksikasjades, vaid just põhilise tähendusega küsimustes päevaselged. Komisjoni tööst võib voo- rusest märkida vaid asjaolu, et töökäigus ole-

vat kadunud palju vastastikusest umbusust, mis töö algul näis olevat otse masendav. Nüüd on siiski komisjon oma töö teinud, mille tulemused on toodud teisel. Mida sellest tööst üliõpilaskonna ümberkorralduse aluste jaoks kesk-asutises arvesse võetakse, näitab tulevik.

Näib küll, et üliõpilaskonna ümberkorralduse põhialuste väljatöötamise taktika on olnud õnetu ja seega juba ette antud eeldused umbusutsemiseks ja liialdatud teravuseks. Miks ei antud põhialuste väljatöötamine, nagu üliõpilaskonna kuraatori ametissemääramisel ametlikult poolt lubati, komisjoni hooleks, mis oleks koostunud ülikooli õppejõududest ja vanematest üliõpilaskonna tegelastest? On põhjust arvata, et viimane tee oleks teinud otstarbekate üliõpilaskonna ümberkorralduste põhialuste leidmise kergemaks ning kogu töö oleks võinud sündida palju rahulikumas õhkkonnas kui nüüd.

Kui olud ja vaated praegusel momendil üliõpilaskonnas tõesti nii lootusetult kärjstatud on, siis on seda enam õigustatud varema aasta algul püstitatud nõue, et üliõpilased, vaatamata mitmekesistele huviringidele, olgu see sisemises mõtteviisis või välises organisatoorilises aluses, peaksid asuma lähemale üksteisele selleks, et kujundada head ja mõradeta üliõpilashoonet. Siis ei saa ka välised mõjud olla hädaohtlikud ja lihasse lõikavad, kui ollakse üksmeel-

semad ja leplikumad, hinnatakse olukorda neilt alustelt kainelt, õieti ning otstarbekusest lähtudes. Tuleb tõsiselt silmas pidada, et radikaalsete korralduste nõuded üliõpilaskonna suhtes ei ole mitte kadunud, kuigi nad vahest uute põhialuste kava teatavakssaamisel on vaibunud. Mida enam omavahel piike murtakse nüüd põhialuste selgitamisel, seda enam on eeldusi uuteks rünnakuteks üliõpilaskonnale.

Peame siiski tunnustama, et uutes kavades, vaatamata mitmelt poolt näidatud puudustele ja paranduste tarvidustele, on üht õieti tabatud — üliõpilasorganisatsioonid on meie üliõpilaskondliku korralduse loomulikuks aluseks. Ilma et meie tahaksime alahinnata organiseerumatute üliõpilaste osatähendust, peame antud tunnustusele vaatama vastava hinnanguga. Seda enam, et tunnustus on antud ajal, kus avalikkuses vastutustundetud häälled üliõpilasorganisatsioonide sulgemisnõuetega näisid aina suurenevad.

Ka see tunnustus nõuab käespidamist.

Eelolev aasta on üliõpilaskonnale uueks ülesehitusaastaks. Ta ei tohi olla mitte killunemise aastaks. Seepärast uude aastasse minnes peame leidma õiget üksteise tunnustamist, ühist tööalust, usaldust ja asjalikkust selleks, et lõpetada edukalt, ilma ennast müümata, üliõpilaskondliku rakenduse kujundamine eeloleval aastal.

V. Pärtelpoeg.

Naisharitlane ja alkohol)*

Kui keegi tunneb kaasa karskustööle ja karskuse propagandale meie praktilisel ajastul, siis on selleks kõigepealt naised — eelkõige need paljud emad ja perenaised, kelle kodud on laotatud alkoholi kõikvõimsal jõul nii majanduslikult kui moraalselt. Need paljud, kelle kodudes on kasinalt leivapalukest, kelle kodudest on kadunud komme ja mõõt käitumises ja kooselus. Kes jõuakski loetella nende paljude muresid, mille kandjaks on ikka naised.

Eks olegi nende kodude pilt kõigepealt meie silme ees, kui juhime või teeme karskustööd. Karskustöö on päästetöö seal — päästetöö kodudes ja sedakaudu ühiskonnas ja riigis.

Nende õnnetute hulka kuulub küll vähem naisharitlasi, sest haritud naine on üldiselt ise-

seisvam ja suuteline perekonda ise ülal pidama, kui olukord nõuab.

See aga ei tähenda, et meie naisharitlane ei tunneks huvi karskuse või alkoholivastase liikumise vastu, või nagu jääks ta passiivseks pealtvaatajaks. Sellesarnaseid etteheiteid on küll korduvalt kuuldavale tulnud karskustegelaste ringkonnist, (otse öeldud), ka Naiste Karskusliidu ringkonnast. Need etteheited ei pea paika ja on ilmaaegu lõhkunud nii vajaliku kontakti naisharitlastel karskusringkondadega.

Kuidas suhtub siis meie naisharitlane karskusele ja karskustööle?

Vastust saab anda muidugi enamiku ja mõõduandva osa kohta, kuna erandeid leidub igal reeglil, nõnda siingi.

*) Prl. E. Viirsalu kõne, peetud „Naiste alkoholi-vaba kultuuri päevade“ puhul.

Kõneldes naisharitlest meie ei saa mööda minna üliõpilasorgidest, kellel on kindlasti määrav tähtsus meie naisharitlese maailmavaate kujunemisel. — Ma julgen väita, neil on tähtis ja määrav osa olnud karskuse idee levikul seni meie haritlaste seas. Meie naisüliõpilaste orgid peagu eranditult näevad oma põhikirjas töökuse, aususe ja muude vouruste kõrval karske maailmavaate ja kombe kujundamist ning omavad sellekohaseid määrusi ka kodukorras. Olgu veel tähendatud, et suur osa neidsamu naisüliõpilaste orge, nimelt naiskorpide, on tekkinud otse pärast sõda, ajal, mil joomine oli eriti levinud ja ühes sellega maad võtnud järelsõjale iseloomulik lodevus ja väljaelamine. Selles ümbriuses noored haarasid küllalt julgelt ja küllalt ideaalselt. Kui tänapäeval üliõpilaskonnas joomine on märksa vähenenud ja üldiselt meie rahva seas on sündinud maailmavaateline kainenemine — vaatamata joomise levikule — siis, arvan ma, selles positiivses liikumissuunas on kahtlemata oma osa just naisüliõpilaste orgidel. Noored keskkoolist tulejad on igasugustele pahedele kõige enam paindlik element ja ilma meie naisüliõpilaste orgideta oleks meie naisüliõpilaste tüüp kahtlemata sootuks teissugune, kui ta on praegu oma valdavas enamikus. Meie naisüliõpilasorgid võivad tänapäeval oma mitmekesiste harrastustega ilusat keelt kõnelda sellest, kuidas võidakse tõesti südamest lõbus olla ja üliõpilaselu maitsta ka alkoholi abita.

Kuupalju see ringkond on iseseisvam ümbriusest, näitavad alatised küsimused, mis esitatakse naisüliõpilastele: mis seal orgides tehakse, kui ei jooda? Aeg kulutatakse paremaks, väärtuslikumaks, ilusamaks.

Sellele vaatamata on tõsiasi, et naisüliõpilaste orgid ei sea oma sihiks absoluutset karskust ega rakendu väljaspoole otseseks karskuspropagandaks. Nende hüüdlause on: äärmiselt mõõdukus ja eeskuju. Inimene peab valitsema end oma haritud mõistusega ja teadma piiri. Selle oma karskustööga ei ole naisüliõpilasorgid püüdnud hiilata, vaid seda on võetud kui ühte ja tingimatut osa selles kasvatustöös, millega valmistatakse ette haritud naist elule. Või kuidas saakski teisiti juhtida seda ettevalmistust, kui ootavad nii rängad nõuded.

Meie ei saa ju salata, et haritud naine on meie ühiskonnas see, kellelt nõutakse rohkem kui üheltki teiselt: ta peab töötama kutselisel alal; peab täitma selle kõrval prenenaise kohuseid, olema lastele ema ja kasvataja ja osa võtma ühiskondlikest üritustest — ja saab sageli kuulda teravaidki etteheiteid. Neid ülesandeid võib täita ainult karske maailmavaatega ja väga positiivse tahtega inimene. (Järg lk. 5.)

Aleksander Puškin

TEMA 100 A. SURMAPÄEVA PUHUL

*Käes tali. Mida peale hakata meil talus?
Toob teener teed. Ilm — minu päevakorra alus.
Ma küsitlen: kuis väljas? Möödas tuisk? Kuis
teed?*

*Kas ratsa sõita või on hõlpsam juua teed
Ja lehitseda naabri vanu ajakirju,
Kus sisu ammu tüüdan, saamatu ning kirju.
Teel lumi. Koidu kiired taeval loitma löid.
Me tõuseme ning otse — nurmedele sõit
Käes piitsad; meil järel hagijate kari
Silm uurib jälgi, iga hiiliv köidab vari.
Me varitseme hoolsalt kiskjaid kavalaid.
On pime. Taga ajanud kaht jänest vaid —
Me koju pöördume. Kui igav! Maru raevleb.
Üks küünal vilgub, süda ängitsevalt vaevleb
Ja igavuse mürki tilga järel tilk
Ma neelan tuimalt. Leheküljelt liugleb pilk
Mu mõtted kaugel... Raamatu ma sulen.
Ning haaran sule, suikund muusa juurde tulen
Poolsidumatuid sõnu kiskudes talt siis,
Kuid kõla kõlale ei järgne, murdub viis,
Riim ligi, minu käsualune, ei astu,
Värss vaevalt venib, udune, ning lüüra vastu
Mu võitlus luhtub, tühisena näib
See elu. Saalis veniv kõne käib.
Ma vaikin. Taga luugi lakkamatult sajab.
Mu perenaine kulmi kortsu ajab
Ta vardaid ruttu liigutab, või kaarte loeb
Ja ärtu kuningas ta mõtetesse poeb.
Kui igav! Päevast päeva tuimusele allu.
Kui vahel juhtub aga nii, et meie tallu
Kui üksi mängin malet, aknas ehaloor,
Toob kaugelt ootamatut peret väike voor:
Üks vanake, kaks tütarlast täis noorusvaimu
(Õed saledad) siis minus nagu poleks aimu
Sest igavusest, elustub me vaikne ruum.
Kui täiuslik taas elu, jälle kõigel tuum.
Silm kaudselt uuriv, arad laused mõned,
Pea tekib arusaam ning kauakestvad kõned,
Naer sõbralik ning õrnad laulud eha eel
Valss vallatu ning sosin lauas õhtuteel.
Siis kiired pilgud, kõned kergemeelsed
Ja kohtamised viivituvad uneeelsed
Ju hämaruses neidis tõttab tuisutuul
Lööb talle näkku, avat kael ning ootel huul.
Kuid põhja tormi vene õis ei karda,
Kuis kuumalt loidab suudlus üle palge harda
Kuis värsket keset lumetolmu vene neid!*

Tolkinud

JURI SUMAKOV

Ei tea, kas oli muinasjutt.

G. Suits.

R. Ritsing.

♩ = 72.

*mp**mp*

Ei tea, kas o - li mui-nas-jutt,
 Või ei see i - me ol-nud-ki,
 Või ei see ma-ru mü-hand-ki,

ei tea, kas o - li naer või nutt,
 kui äi - ke see vist tu - li - gi,
 me ve - ri see vist ko-has-ki.

*mf**mp**mp**pp**mf**decresc.*

mis tu - li ü - hel su - ve-ööl
 see tõu-sis na - gu ve - te voog
 Meil o - li sü - da ve - rev sees

kui tae - va i - - - - me.
 kui ma - ru mü - - - - has.
 kuu õr - nal ku - - - - mal...

*mf**pp**f**ten.*

Ei tea,
 Või ei
 Või ei

*p**f*

p meno mosso

kas o - li mui-nas - jutt, ei tea, kas o - li naer või nutt.
 see i - me ol-nud - ki, kui äi - ke see vist tu - li - gi.
 see ma - ru mü-hand - ki, me ve - ri see vist ko - has - ki.

p meno mosso

Alates käesolevast numbrist ilmub „Üliõpilasleht“ ka edaspidi algupäraseid üliõpilaslaule.

Mis puutub nüüd haritud naisesse pärast üli-koolist lahkumist, siis on raske konstateerida midagi üldmaksvat — sest haritud naine, nagu öeldud, töötab kõige mitmekesisemal kutsealadel ja võib sattuda väga mitmesugusesse ümbrusse.

Aga millega siis seletada asjaolu, et haritud kodudes meil alkohol kaunis oht-ralt tarvitamist leiab ja kuulub heade majakommetete hulka?

Vastaksin, et eluga, mis paratamatult sun-nib tegema kompromisse — ja suuremalgi mää-ral ehk veel seltskonnaelu, väärtus-hinnanguga ja seltskondliku kul-tuuriga.

Meie oleme maailmavaateliselt võr-reldes järelsõja majanduslikult avarate aastatega kindlasti kainenunud ja kultuuristunud. Aga meie lubame endale oma seltskonnas avara vaba-duse karsklust ignoreerida ja naeruvääristada ja joomist vooruseks teha. See ongi asjaolu, mille vastu võitlust tuleks suunata ja millele eriti peaksid rõhku panema naised kui selts-konna tooni loojad, eelkõige just tead-likud ja haritud naised. Surmapatt ei ole mitte selles, et üks või teine joob, ka mitte selles, kui keegi end surnuks joob — ka selle vabaduse ma jätaaksin üksikule õnnetule — aga kui ühiskond oma enamikus peab heaks tooniks mõnitada karskust, siis on selles tõsine hädaoht.

Karskus tuleb tagasi võita vooruste aukohale. Järeldõja aastail meie olime ka aumõiste jätnud lohakile ja tundsi-me selle arvel riigivarguste kurba ajastut. Sel alal on asi hästi paranenud

ja peaks muutuma ka karskuse alal, kui pidevalt asja juhitakse.

Seda võitlust tuleks juhtida kõigepealt posi-tiivsete abinõudega — ma mõtlen 1) asjalikku ja faktidega tõestatud selgitust laia massi hulgas, selgitust, mis ei tohi ületada piiri, sest meie ei tohi unustada, et ka liiga palju head võib sü-nnitada paha. Me teame, et usuga küllastatud ümbrusest võib kergesti kujuneda usuvastaseid jne. Karskusnädalad panevad mõtte liikuma — aga suurem tähtsus on parajale kohale liidetud lühidal selgitusel mitmesuguste orgide kaudu, ja eeskujul laia massi ees.

Aga ainuüksi selgitusega ei jõuta sihile, nagu ei tee usust kõnelemine veel usklikuks. Tege-lik elu on määrav. Ja sellesse tegelikk-ellu tuleb astuda positiivse propagandaga — astuda abinõudega ja kultuuriga. Meie selts-konnaelu vajab reformi kultuuristumise suunas. Meie seltskondlik elu koosviibimiste ja läbikäi-mise näol on tuim ja vähe kultuurne. See on üks joomise põhjusi. Istutakse koos ja haara-takse viina kui ajaviitevahendi järele, sest et ei tunta kultuursemat ja paremat huvivahendit.

Sel alal ootab karskusringkondi avar ja posi-tiivne tööväli — tööväli, mida võib tagajärjega parandada ainult koostöös kõigi seltskondlike orgidega.

Sellel tööalal on ustavaks ja oodatud sõdu-riks naisharitlane oma loosungiga — pidada äärmist mõõdukust ja luua uut moraali, uut seltskonnakultuuri — uut ja küllalt julget lööma näkku pahedele, mis õonestavad rahva elu — küllalt võimelist looma paremat ja väärtus-likumat ajaviidet ja lõbu oma ümbrusele, pere-konnale ja lastele.

E. Viirsalu.

Oskar Lutsu kodus

— Juubelid on meeldivad, aga rasked, ütleb Oskar Luts, kui oleme maitsnud juubilari tulpide- ja valgete sireliterikkas võõrastetoas proua Lutsu veine ja siirdunud üles kirjaniku töötuppa.

— Mul on tunne, nagu mul oleks mitte sada naela, vaid sada puuda õlgadel olnud. Noor-Eesti ju korraldas ja hoolitses kõige eest... mind kanti kui ei tea mida pilpa peal. Ma pole harjunud seesuguste hulgaliste tähelepanuavaldustega, olen tagasihoidlik inimene. Nüüd tekib tunne, nagu oleksin tõesti midagi teinud, midagi kirjutanud. Ei uskunud iialgi, et mul on nii palju sõpru.

— See on ikka suurte inimeste elus nii, vastan, et neil kas pole üldse või on palju sõpru.

— Ah, lausub Luts tõrjuvalt ja langetab sirelitevärvi vaibale kahvatu käe, mina olen väike mees ja väike inimene! Pole tahtnudki muud olla. Ei ole teinud ennast kunagi suuremaks kui tõeliselt olen. Olen kingsepa poeg ja tunnen tagahoovide elu, sealt väike-inimeste perest võtan ka oma tegelesed. Uhkust ma ei taha, uskuge, mitte ei taha.

Ja ägedasti kõhides teeb kirjanik kätega liigutuse, nagu tõrjuks ta mõnd koletist eemale.

— Uhkust ei taha, aga armastan inimesi, nii sõpru kui vaenlasi. Nüüd aga on tegemist tänuavaldamisega kõikidele neile, kes mind meeles pidanud. Ikka jääb mõni vahele ja siis on halb. Näete, isias ka on mu truu sõber, lausub Luts, tõmmates põlvedele lillat vaipa ja pannes pähe halli, ultramariinsete triipudega äärestatud, koetud mütsi.

— Aga rääkige ometi ka enesest. Kuidas elatakse tudengite-koolis?

— Nagu muistegi, vastan, on naeru ja nuttu segi mõlemaid. Aga teilgi on mälestusi üliõpilaspõlvest?

— Tookord nimetati minusuguseid asjamehi ülikoolis farmatseutika-kuulajaiks. Farmaatsia-instituut oli samal kohal, kus praegugi. Seal solgerdasid ja solgerdavad vist tänapäevgi apteekrid ja meedikud. Aga apteekrid olid minu ajal kangemad. Korraldasime plahvatusi, nii et tööde juhatajad magister Šindelmeister ja magistrant Osoolin olid vihast ja meeleheitest suremas. Laboratooriumi aurudes vilkuvad Bunseni tulukesed tegid aga meie meeleolu lausa müstiliseks.

Juba esimesel aastal pidi iga farmatseutika-kuulaja õiendama praktilised tööd anorgaanilise ja orgaanilise keemia analüüsi alal. Olin sellal veel ka kollaka habemega magistri Tuergesoni apteegis ametis, nii et rahmeldamist oli õige palju. Aga parimad mälestused on mulle jäänud farmakoloogia

professorist Lavrov'ist. Farmakoloogia üldse huvitas mind kõige rohkem. Lust oli kuulata Lavrov'i juttu, usun, et see jääb mulle meelde elu lõpuni. Inimsoo salakavalaist vaenlasist tubakast ja alkoholist jutustas ta lugusid, mis ajasid ihu kananahka. Igaüks töötas mõttes mitte iialgi enam tarvitada seesuguseid koledaid asju. Lavrovit assisteeris tavaliselt doktor Vilberg, kes jootis konnad purju, et demonstreerida alkoholi mõju. Ja professor Lavrov siis habet väänates seletas, kuidas alkohol mõjub, nii konnale kui inimesele, kolmes staadiumis. Esimeses staadiumis konn ja inimene muutuvad rõõmsaks, leplikuks ja vastutulelikuks. Konnake hüpleb ja krooksub rõõmsasti, inimene langeb vennalikult teisele kaela ja nutab headusest ja armastusest. Teises staadiumis aga ärkab kius ja jonn. Konn vahib pungis silmi auditooriumi poole, jõllitseb ja hüppab lahmakalt. Inimesele meenub mõni vana ülekohtus, satutakse sõnelema ja lõpuks käsitsigi kokku. Kolmandas staadiumis aga on konn seliti laual ja inimene on täiesti politseiküps. Seda kolmandat staadiumi nimetas professor Lavrov sea-staadiumiks.

Aga ka tubaka mõju demonstreeris professori-härra vaese konna nahal. Et konna suitsetama sundida ei saanud, siis pritsiti talle nikotiini puhtal kujul verre. Konn hakkas keerlema kui karussell. Kui inimene oma verd nikotiini-mürgiga pikkamisi poleks harjutanud, siis hakkaks temagi suuremat annust suitsetades keerlema kui karussell ellik pöörkiik. Ka pahede harrastamine nõuab harjutamist.

Peale Lavrovi on mulle veel meeldivalt mälestusse jäänud Kuznetsov, lühike, paks ja karvane botaanika professor. Mäletan selgesti, kuidas meie botaanikaaias oma pead tarkust täis võtsime, aga peale selle võtsime oma peakesed sealsamas millestki muust veel nii täis, et niihästi prof. Kuznetsov kui üliõpilane Oskar Luts ei teadnud, kus keegi elab. Noored üliõpilased tulid aga appi ja viisid meid koju.

Ega nüüd vist ülikoolis niisuguseid lugusid juhtu?

— Ei ole kuulda olnud.

— Olge armuline, ulatage mulle sealt kamina pealt üks paberross. Paberossi ei ole? Siis üks Memphis-sigarett. Meeldiv on, kui tütarlapse käsi ulatab suitsu. Pange see tingimata kirja. Las kordki minu tahe läheb läbi kirjanduse. Muidu on mu tahe väike ja jääb iga päevaga väiksemaks, sest naiste ülivõim mängib oma osa. Aga lõppude lõpuks pole mul midagi selle vastu, sest nad on olnud ikka südamlikumad kui mehed.

— ?

— Kindlasti. Miks teie ise ei suitseta? Teil on haprad sõrmed, võiksite seda teha. Pange kirja. Saaksite sigareti pealaest jalatallani ära tõmmata. Mina, näete, pean poole sigaretist ikka ära viskama. Olete näinud, kuidas proua Suits sigaretti suitsetab? Ilus!

Proua Luts, tõmmuvereline, väga energiline daam, on süüdanud kaminas lõkke, mis valgustab heledasti kirjaniku väikest, aga meeldivat tuba. Raamaturiivil pungil täis saledaid kõiteid, väikesel kirjutuslaual lebamas pooleldi täiskirjutatud lehti

— Oskar Lutsu sõbraliku käekirjaga.

— Mitte nagu ei usuks veel, et see maja, see kodu kuulub tõesti meile, lausub proua Luts, tõstes silmad valgetele veel tapeetimata seintele. Ehitamisega oli palju muret, olin ise siin hommikust õhtuni, kruntisin ja krohvisin. Luts ja poeg sõid väljas lõunat. Luts käis ainult kaks korda siin vaatamas. Imelik küll, meesterahvas ja ei tunne ehitamise vastu huvi!

— Ei mõtlegi kõikide asjade vastu huvi tunda. Proviisorit ka ei saanud minust. Ma pole ühtki kooli lõpetanud peale Palamuse kihelkonna-kooli, mille aga selle eest lõpetasin kaks korda.

— ?

— Alla 14 a. ei võetud lõpueksamile. Olin ühe klassi pealekauba nõökides oma kaasõpilasi ja iseennast. Ega mind farmaatsia, peale farmakoloogia, ka ei huvitanud. Lõin laia vilet, kui tulin välja farmaatsia-instituudist, nagu kirves oleks ihult langenud. Kirjandus tõmbas. Mu elu õnnelikum päev oli, kui ilmus „Kevade“. Saba rõngas käisin sada korda raamatukaupluse aknast mööda.

Silman laual Marie Underi valikogugu — tervitustega autorilt.

— Marie Underit võib lugeda alati, hällist hauani. Jumaldan ta ballaade. Aga nooremast generatsioonist see, kuidas nüüd oligi ta nimi...

— Betti Alver?

— Justament! Temal on kõik eeldused saada Marie Underi troonipärijaks. Ta „Valge vares“ töötas juba palju. Välismaa kirjandusest on mulle palju elamusi andnud Rabelais, aga ka Dickens ja Maupassant. Venelastest Gogol.

— Aga Dostojevski?

— Liiga raske minu jaoks ja Tolstoi on liiga pikk. Haiguse ajal lugesin 24 tundi järgimööda, seni, kui tuli Vadi ja tegi mõned pritsid. Nüüd aga tervis paraneb iga päevaga. Varsti lähen alleepoistega kurni viskama. Olen niisugune mees, et kui täna lööd, siis homme alles kukub. Närvitsen hirmsasti ja vihastan ka, aga üle kahe minuti ei suuda kellegi peale vihane olla.

Vestlus kaldub poliitikale, Maailmasõjale.

— Mis teie teate ka Maailmasõjast, teid polnud siis veel ollagi. Minu õudseim elamus aga oli tõesti Maailmasõja algus. Olin poissmees, ei kartnud oma isiku ette, aga teades, et suur vikat niidab, langes pea norgu. Nüüd nad tahavad uuesti imema hakata veripiipu.

— Ometi leidub inimesi, kes pooldavad sõda kui tervisõpetust. Näiteks Marinetti.

Kirjaniku pea aga on vajunud tõesti longu. Tume hingus oleks nagu käinud läbi toa. Tõusen, et lahkuda.

— Kui kevad tuleb, siis tulge mind kindlasti vaatama, lausub kirjanik järsku pead tõstes. Tulge varemgi, kui tuleb päikest. Siis lähme aeda vaatama. Tervitage eesti üliõpilasperet. Minu süda tuksub ühes teie südamelöökidega. Usun kindlasti, et teist kasvavad head isamaatütred ja -pojad.

Erna Kasevits.

Rootsikeelseist üliõpilaslehtedest

Teatavasti toimub meil üliõpilasajakirjanduse vahetus välismaaga. Rootsi üliõpilased saavad meie „Üliõpilaslehe“ vastu omamaa kolme ülikoolilinna tudengirahva häälekandjaid.

Lundi, Lõuna-Rootsi üliõpilaste endaavaldusi kajastab „Lundagård“, asutatud a. 1920; ilmub keskmiselt 7 numbrit semestril.

Stokholmi üliõpilaskonna ametlik organ „Gau-deamus“ algab käesoleva aastaga 14. aastakäiku.

Upsala üliõpilaste päevaküsimusi arutab „Ergo“, noorim siin vaadeldavaist, asutatud 1924.

Neljanda rootsikeelse üliõpilaslehenä oleks nimetada „Studentbladet“, soome-rootsi (Helsingi ja Turu) üliõpilaste mõtteilma kajastajat.

Üliõpilasleht on üliõpilaselu endaavalduste peegel. Ta annab võimaluse pilku heita kõigele, mis kuidagi ühenduses akadeemiaga ja selle kodanikega.

Seda muidugi meil ja teistes maades.

Siit järgneb endastmõistetav tähtsus, mis langeb üliõpilasajakirjanduse vahetusele üksikute maade vahel.

See on kõigile kättesaadav tutvumisvõimalus teiste maade üliõpilaste mõtteilmaga ja nende tegevusega nii stuudiumis kui ka väljaspool stuudiumi. Keel üksi ei tohiks ületamatuks takistuseks olla. Sest kui palju on õieti selleks vaja, et osata lugeda ja aru saada mõnd võõrkeelset teksti?

Meie ülikooli juures on ometi nii soodsad võõrkeelte õppimise võimalused. Tarvitseb ainult asja vastu huvi tunda ja juba piisab ühe-semesterlisest lektorikursuse kuulamisest, et võida lugeda.

Ülalnimetatud neli rootsikeelset üliõpilaslehte on kõik küllalt huvitavalt ja mitmekülgsest toimetatud, et nendega maksaks lähemalt tutvuda.

„Lundagård“, vanim ja vahest ka küpsem vaadeldavaist ajakirjust, kuna siin järjekindlalt ilmub kirjutisi ülikooli õppejõududelt. Ajakiri sisaldab artikleid väga mitmesugustelt erialadelt. On arutlusi ning arvustusi kunsti ja kirjanduse kohta; päevaküsimusi nii oma- kui ka välismaade üliõpilaste poolt.

Üliõpilaskroonikas vaadeldakse peale oma ka pikemalt välisüliõpilaste tööd-tegevust. Kuid „Lundagård“ oma akadeemilise palge kõrval omab küllaldast huumorimeelt. Leidub naerunärve kõdivaid vesteid, karikatuure ning ankeete. Korraldab vaidlusi, lähtudes aktuaalseist probleemest.

Sünnilt järgmine on „Gaudeamus“. Kuna just Stokholmi üliõpilaskond tunneb suurt huvi oma idapoolsete naaberkaasvõitlejate vastu, siis võib just „Gaudeamuse“ veergudelt leida ridu, mis puudutavad ka meid — eestlasi. On juttu meie kultuurilisest arengust ning saavutustest; meie külalislahkusest ning südamlikkusest välismaalaste vastu.

Kirjutajaks on Stokholmi Põhja Üliõpilasseltsi Balti Sektsiooni juhataja Ake Adlers, kes aktiivselt töötab Balti-Rootsi üliõpilaste lähemate sõprusidemetete kõvendamise eesmärgiga. Jääb ainult soovida, et ka meil enam aktiivseid huviosalisi jätkuks sellekohase ühistöö jaoks.

Eriti viimasel ajal alles hakkavad naabrid mõlemal pool Läänemere rannamaadel üksteisest midagi teadma. Kasvab huvi üksteise vastu ja tundmine ning sellest sõltuv vastastikune lugupidamine üksteise saavutistest.

Ka „Gaudeamus“ sisaldab iseseisva kirjandusenurga (Våra skilder — meie luuletajad). Luule kirjutamine ning lugemiseharrastus on rootslaste keskel ikka elavam olnud kui meil. Eriti lugemine.

Just luuletisi ilmutab ka „Gaudeamus“ järjekindlalt ja need värsid võrsuvad enamasti üliõpilaste eneste keskel, muidugi mitmesuguseid probleeme käsitlevad artiklid ei puudu. On ka iseseisev teatrinurk, kuna üliõpilaskonnal on oma teater olemas.

Üliõpilaskroonikas on antud kokkuvõtlik ülevaade paljude organisatsioonide tegevusest.

Järjekindlat tähelepanu omistatakse ka filmi- ja spordinurgale. Ajakirja illustreerivad mathe-

matika ülesvõtted, joonistused ning humoorsed karikatuurid.

„Ergo“ taotleb veel enam kui kaks eelmist ajakirja kirjanduslikke huve. On ju tõsi, et Upsalal, sel igavese nooruse linnal, ühtlasi vanimal Rootsi ülikoolilinnade peres, on põhjust palju laulda ning rõõmupuhanguid välja paisata.

Upsalaga on ühenduses nii paljud kuulsad nimed nii teaduse- kui ka kirjandusemaailmast. Nii paljud kuulsused on kas otseselt ammutanud oma teadmised sealses vanas ülikoolis, või muidu kuidagi kokku puutunud selle linnaga. Kasvõi alata 16. s. reformaatori, aga ka kirjandusliku suur-nimega — Olaus Petri'ga, kes elas küll Stokholmis, kuid pidas oma kuulsa jutluse a. 1528 vanas Upsala doomkirikus Gustav Vasa kroonimise puhul.

Sajandite vahetusel on Upsala kuulsus nii teaduses kui ka kirjanduses läbi elanud tõuse ning mõõne, kuid vähese tähtsusega kultuuriajaloo pole ta kunagi olnud.

Kas või rootsi lavakunsti algallikaid otsides satume jällegi Upsalasse, kus teotsesid omal ajal akadeemikud-dramaatikud ning üliõpilased-näitlejad.

Upsala on teadlik oma osas. Ja seda tähtsust arutletakse sageli ka „Ergo“ veergudel.

Ei saa mööduda sellaste maailmakuulsate kirjanduslike nimede mainimisest ühenduses Upsalaga, nagu Gustav Fröding, E. A. Karlfeldt ning Selma Lagerlöf.

Siit vahest selgub, miks just Upsala üliõpilasleht oma peateema valib kirjandusevallast. Upsala, laul ning luule, need sobivad kokku.

Upsalal elas, töötas ning kirjutas oma kuulsad „Gluntame“ (kogu laule viisidega, mis kajastavad üliõpilaselu keevaid rõõmurõkatusi ja mugav-meeieolukaid Upsala pilte), mees, kelle nimi oli Vernerberg.

„Gluntame“ on rootsi üliõpilaste lemmiklaulud. Ikka ja ikka kerkib „Ergo“ veergudele mõni uus üliõpilaste eneste keskel vastleitud luuletalent, või ilmub mõni kui üleöö sündinud romaanikatkend, mille autoriks muidugi üliõpilane.

Kuid „Ergo“ nagu kõik teisedki üliõpilaslehed, täidab talle omase üliõpilaslehe ülesande, ilmuitades kõiki sellekohaseid küsimusi ning arutlusi.

Soome-rootsi üliõpilasleht „Studentbladet“ on küllalt maitsekalt toimetatud, vastates nõudliku lugemise soovidele. Oma väärtuslike artikkelitega pälvis ta suuremat tähelepanu. Siingi leiame sõbralikke ridu meie eneste kohta.

Melanie Keas.

Üliõpilaskonna ümberkorralduse alused

Üliõpilaskonna ümberkorralduse alused, mis väljendatud haridusministeeriumi poolt E. V. Tartu Ülikooli seaduse muutmise seaduse eelnohus, on sõnastatud järgnevalt:

I.

„Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli seaduse §§ 84 ja 85 (RT 83 — 1936) ja §§ 87, 88, 89, 91, 92 ja 93 (RT 122/123 — 1925) muudetakse ja pannakse maksma ning §§ 86, 87¹, 87², 90, 93¹ ja 93² pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 84. Üliõpilastel on õigus asutada omavahel intiimorganisatsioonide ja nende organisatsioonide liitused. Intiimorganisatsioonide ja nende liitude asutamine toimub Üliõpilaskonna Edustuse ja Üliõpilaskonna Vanematekogu nõusolekul ning Ülikooli Valitsuse kinnitamisega.

Intiimorganisatsioonide ülesandeks on eriti: kasvatada riikliselt kandvat intelligentsi, andes üliõpilastele hariduse kõrval ka sotsiaalset kasvatust.

Intiimorganisatsioonidel on üldistes seadustes ette nähtud korras registreeritud vilistlaskogud.

§ 85. Vilistlaskogu heakskiitmisel valib intiimorganisatsioon oma vilistlaste hulgast Organisatsiooni Vanema, kelle kinnitab ametisse Üliõpilaskonna kuraator.

Organisatsiooni Vanem valvab kasvatustöö üle oma intiimorganisatsioonis ja esindab viimast Üliõpilaskonna Vanematekogus.

Organisatsiooni Vanemad saavad tasu.

§ 86. Kõik Tartu Ülikooli immatrikuleeritud üliõpilased moodustavad koos Tartu Üliõpilaskonna.

Üliõpilaskonna organiteks on Üliõpilaskonna Edustus koos Üliõpilaskonna juhatusega, Üliõpilaskonna Vanematekogu, Üliõpilaskonna Kuraator ja üliõpilaskonna kohtud.

§ 87. Üliõpilaskonna Edustuse ja juhatuse ülesandeks on kogu Üliõpilaskonna esitamine sees ja väljaspool, Üliõpilaskonna varanduste valitsemine, ta kultuuriliste, majanduslike ja kasvatuslike ettevõtete juhtimine ja osavõtmine Ülikooli organite koostööst Üliõpilaskonna põhikirjas ettenähtud juhtumistel, küsimuste arutamisel, mis otsekohe üliõpilastesse puutuvad.

§ 87¹. Üliõpilaskonna Edustusel on õigus omandada ja võõrandada vallas- ning kinnisvara ning sõlmida lepinguid. Üliõpilaskonna varanduste ja lepingute maksumine sünnib ühisel alusel ülikooli varanduste ja lepingute maksumisega.

Üliõpilaskonna kinnisvarade võõrandamine, samuti üldsummas suuremate kohustuste täitmine, kui seda võimaldab Üliõpilaskonna aastane sissetulek temale määratavast õppemaksu protsendist võib sündida ainult Ülikooli Valitsuse heakskiitmisel.

§ 87². Üliõpilaskonna üldtarviduste ja ettevõtete kuludeks määratakse igal aastal ülikooli erisummadest kuni 5% õppemaksude sissetulekust eelarve alusel, mis Üliõpilaskonnale esitab Ülikooli Valitsusele kinnitamiseks.

§ 88. Üliõpilaskonna Edustus kujundatakse intiimorganisatsioonide ja organiseerimata üliõpilaste poolt valitud esindajaist. Iga intiimorganisatsioon saab Edustusse ühe esindaja vähemalt 50 oma liikme ja ühe esindaja iga järgneva täis 100 oma liikme pealt. Intiimorganisatsioonid, kellel on vähem kui 50 liiget, võivad omavahel valimisteks liituda. Organiseerimata üliõpilastele korraldab valimised Üliõpilaskuraator, kusjuures valitakse esindajaid valimistest osavõtjate arvu järgi, arvates esimese 50 valija pealt 1 esindaja ja iga järgneva täis 100 pealt üks.

Valimistel arvestatakse ainult Tartu Ülikoolis immatrikuleeritud Eesti kodakondsusesse kuuluvaid üliõpilasi. Iga üliõpilane võib kuuluda korraga ainult ühte intiimorganisatsiooni.

§ 89. Üliõpilaskonna Vanematekogu hoolitseb üliõpilaskonna sotsiaalse kasvatus ja distsipliini eest, andes vastavaid määrusi: ta on Üliõpilaskuraatoril abiks järelevalve teostamisel intiimorganisatsioonide üle. Üliõpilaskonna Edustuse poolt kasvatuslike ja distsiplinaarsetes küsimustes tehtavad otsused, mis on kohustuslikud kõigile üliõpilastele, kuuluvad Vanematekogu kinnitamisele.

§ 90. Üliõpilaskonna Vanematekogu koosneb intiimorganisatsioonide vanematest. Hääleõigust Vanematekogus ei ole vanemal, kelle organisatsioonis on vähem kui 50 valimisõiguslikku üliõpilast.

Üliõpilaskonna Vanematekogu koosolekuid juhatab Üliõpilaskonna kuraator või tema poolt määratud asemik.

§ 91. Üliõpilaskonna kuraatori ülesandeks on järelevalve üliõpilaskonna organite ning koos Vanematekoguga Organisatsiooni Vanemate kaudu ka intiimorganisatsioonides toimuva sotsiaalse kasvatus üle. Eriti valvab Üliõpilaskonna Kuraator Edustuse ja Vanematekogu otsuste ja määruste täitmise üle. Kasvatustlikult ja distsiplinaarselt alluvad Üliõpilaskonna kuraatorile otseselt organiseerimata üliõpilased.

Üliõpilaskonna Kuraator võtab osa Ülikooli Valitsuse koosolekuist hääleõigusega. Üliõpilaskonna Kuraator saab ülikoolilt tasu prorektori palgalisa suurus.

§ 92. Üliõpilaskonna Kuraator valitakse ülikooli määraliste õppejõudude hulgast üheks aastaks Üliõpilaskonna Edustuse ja Vanematekogu hääleõiguslike liikmete ühisel koosolekul; teda esitab Riigivanemale ametisse kinnitamiseks Haridusminister, ärakuulates Ülikooli Valitsuse arvamust. Kui Riigivanem ei pea võimalikuks kandidaati kinnitada, toimub 2 nädala jooksul uus valimine. Ei pea Riigivanem võimalikuks ka seekord esitatud kandidaati kinnitada, nimetab ta ise üliõpilaskuraatori ülikooli määraliste õppejõudude hulgast. Kuraatori ameti vastuvõtmine on ülikooli õppejõududele kohustav. Õppejõud, kes ühe ametaja on olnud kuraatoriks, ei ole tagasivalitav kaheks järgneva ametiajaks.

§ 93. Üliõpilaskonna distsipliini suhtes Üliõpilaskonna Vanematekogu poolt antud või kinnitatud määruste alusel kuuluvad üliõpilased kohustusliku vahekohtu alla, mis koosneb kumbagi asjaosalise poolt kutsumatud liikmest ja viimaste poolt valitud eesistujast.

Leides distsipliini rikkumist, annab vahekohus süüdlase vastavalt süüteo raskusele kas Organisatsiooni Vanema kaudu vastava intiimorganisatsiooni või jälle Üliõpilaskohtu lahendada. Organiseerimata üliõpilaste suhtes täidab organisatsiooni aset Üliõpilaskuraator.

Üliõpilaskohtu valib Üliõpilaskonna Edustus ja kinnitab ametisse Üliõpilaskuraator.

§ 93¹. Üliõpilaskonna korralduse lähemad üksikajad määratakse käesoleva seaduse alusel üliõpilaskonna põhikirjas, mille võtab vastu Üliõpilaskonna Edustus koos Vanematekoguga ja kinnitab Ülikooli Valitsuse arvamist ärakuulates Haridusminister.

93². Ülikooli distsipliini ja korra suhtes kuuluvad üliõpilased: a) rektori ja b) akadeemilise kohtu alla. Rektori ja akadeemilise kohtu õigused ja ülikooli distsipliini puutuvais küsimustes, kohtu koosseis ja pidamise kord tehakse kindlaks Ülikooli Nõukogu määrustes, mille kinnitab Haridusminister.

Akadeemilise kohtu otsustada kuuluvad Üliõpilaskuraatori esitusele ka eriti rasked üliõpilaste omavahelelised distsiplinaarsüüteo, mis tagajärjena võivad kaasa tuua ajutise või jäädava ülikoolist eemaldamise.

Üliõpilaste koosolekuteks ülikooli ruumides on tarvis rektori luba. Üliõpilaste poolt korraldatavateks

avalikkudeks pidustusteks ja rongikäikudeks nagu muudekski koosolekuteks väljaspool ülikooli, mis käivad sellekohaste üldiste seaduste alla, on tarvilik Üliõpilaskuraatori nõusolek.

II.

Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse E. V. Tartu Ülikooli seaduse muutmise seadus (RT 83 — 1936).

III.

Kuni käesolevas seaduses ettenähtud organite moodustamiseni esindab Üliõpilaskonda ja valitseb tema ettevõtteid Haridusministri poolt E. V. Tartu Ülikooli seaduse muutmise seaduse (RT 83 — 1936) alusel nimetatud Üliõpilaskonna ajutine juhatus, kes korraldab ka uute Üliõpilaskonna organite ellukutsumise Haridusministri poolt antavate määruste alusel. Kuni Üliõpilaskonna põhikirja makspanemiseni töötavad käesolevas seaduses ettenähtud Üliõpilaskonna organid nende enda poolt väljatöötatud ja Üliõpilaskonna kuraatori poolt kinnitatud ajutise kodukorra alusel.

IV.

Käesolev seadus hakkab maksma avaldamisega.“

Arvamusi uutest põhialustest

Ankeet: H. Paalman, R. Jasso, E. Viirsalu, H. Suursööt

„Üliõpilasleht“ korraldas endiste üliõpilaskonna tegelaste ja Ülikooli ringkondade keskel ankeedi uute üliõpilaskonna põhialuste puhul, paludes vastata järgnevaile küsimusile:

1. Millised paremused või puudused ilmnevad uutest põhialustes üldiselt?

2. Teie arvamus kuraatori, vanematekogu ja vanemateinstitutsioonide kohta?

3. Milliseks võiks kujuneda uue Edustuse töövõime?

3. Kuidas suhtute üliõpilaskohtutesse?

Küsimuslehtedega pöördui 14 isiku poole, kuid kahjuks on saabunud ainult 4 vastust, mis allpool avaldatakse.

Ksv. H. Paalman, endine Üliõpilaskonna Esimees:

1) Uued põhialused on vastuvõetavad ses mõttes, et nende koostamisel on arvestatud kõigi seniste edustuste kestvusle päevakorrale kerkinud olulisemate uuendussoovidega, nagu üldine auasjade ajamise kord, üliõpilaskohus. Ka vilistlaskogude rakendamine üliõpilaskonna kui terviku kaastööle, mis sageli on päevakorrale kerkinud siis, kui lahkeliid noorte keskel kipusid ummikusse jääma, leiab uuenduskavas osaliselt lahendamist vanematekogu loomise näol.

Kuna uuenduskava annab täieliku tunnustuse organisatsioonides seni tehtud kasvatustööle ja uue edustuse moodustamise aluseks võetakse just organisatsioonid, siis on sellega lõplikult võetud alus kõigil neil vastastikust umbusku tekitanud kartustel, nagu ähvardaks organisatsioone sulgemine ja nagu kipuks

jääma kildkondlike pisipahede varju kogu see positiivne töö, mis organisatsioonid seni täiesti omal jõul on teinud üliõpilaste enesearendamise alal.

Täiendada võiks kavas vaid organiseerimatute üliõpilaste osa. Nüüd, kus üliõpilaskonna lisandub otseselt ka kasvatuslik kohustus, ei või enam leppida senise korraga organiseerimatute suhtes. Ka neile tuleb anda osa üliõpilaste sotsiaalses kasvatustöös, lisades ühtlasi õigustusi ja kohustusi. Uue kava eriliseks paremuseks tuleb pidada veel palju pahandust tekitanud valimiskampaania ärajäämist.

2) Kuraatori ameti loomise suhtes asun pooldaval seisukohal. Kuna see on valitav edustus ja vanematekogu poolt, siis loen täiesti õigustatuks, et selliselt üliõpilaskonna enamuse usalduse omandanud õppejõud peaksid saama ka hääleõiguse ülikooli valitsuses. Kasvatustöö, mille alal seni õieti puudus lähem side ülikooli ja üliõpilaskonnaorganisatsioonide vahel, peaks kuraatori kaudu saama tulevikus senisest palju suurema tähelepanu osaliseks ja liitma üliõpilaskonda tervikuliselt ülikooliga.

Vanematekogu tohiks kujuneda tänuväärseks vahelüliks nii ülikooli kui üliõpilaskonna huvide ühtlustamisel. Kogemused senistes üliõpilaskonnaorganisatsioonide liitudes on küllaldaselt tõendanud, et vilistlaspere vaheleustumisega suudetakse vältida paljusidki arusaamatusi. Nüüd, kus senine olukord legaliseeritakse ja kõigi organisatsioonide vanemad viiakse ühise laua taha, töötab ka läbisaamine areneda, sest seni õigupoolest enamik organisatsioone ega vilistlasi ei teadnud üksteisest kuigi palju.

Isiklikult ei jaga kõiki neid kartusi, nagu kujuneks organisatsioonide alusel koostatud vanematekogu vilistlaskonna kildkonnatülide edasikandjaks üliõpilaskonda. Tõsi küll, kui otseselt selle kavatsusega välja mindaks, siis võib olukord nii ebasoodsaks kujuneda.

Kuid isegi seda kartust ei tahaks meelsasti jagada, sest organisatsioon ju ise valib vanema oma vilistlaste seast ja üldiselt on teada, et organisatsiooni poolehoid kuulub enamasti vilistlaspere tasakaalukamatele ja mõõdukamatele esindajatele, kelle isik peaks juba tagama nõuetava erapooletuse taseme vanematekogus.

3) Uue edustuse töövõime kahtlemata suureneb ja liidab üliõpilasi rohkem edustuse külge kui senine kord. Teatavasti jääb tulevikus ära organisatsioonide esindajate koosolek, kuna kõik on juba edustuses esindatud. Sellega suureneb edustuse töökoormus peale administratiivsete ülesannete ja endaalgatuste veel sektorkondlike ülesannetega (hõimupäevade, SELL-konverentside, ülikooli aastapäeva ja maipidustuste korraldamine). Lisandub ühtlasi kohustus töötada välja korraldused distsiplinaarsel ja kasvatuslikul alal, mis oleksid kohustuslikud kõigile üliõpilastele. Ühe sõnaga: terve rida elulisi küsimusi suurendavad tulevikus huvi edustuse vastu ja läbikäimine võib selle kaudu ainult võita.

Teisalt suureneb tunduvalt edustuse liikme vastutus. See on uue korra juures kahepoolne: olles organisatsiooni esindaja peab edustuse liikme käitumine olema korrektne, sest ebakorrektsus tähendaks ühtlasi halva varju heitmist organisatsiooni nimele, mis võib tuua kaasa mandaadi kaotamise organisatsiooni otsusel. Edasi on tehtud lõpp senisele kahepaiksusele, kus edustuse liikmed esinesid kord organisatsiooni huvide kaitsjana, teinekord aga toetusid üldisel hääletusel saadud mandaadile, mis neid õigustavat tegema kõrvalekaldumisi esialgeist seisukohtadest. Ning piiri tõmbamine selle vahel, kus edustuse liige talitas üliõpilaskonna kui terviku huvide seisukohalt või organisatsiooni huvide seisukohalt, oli alati vaieldav. Kartus, nagu kujuneks uus edustus just kõige kildkondlikumaks organisatsioonilise seotavuse tõttu, ei tahaks olla paikapidav. Just uus kord teeb selget vahet küsimuste juures, mis on ühised kõigile, organiseerituile ja organiseerimatuile, ja mis on ainult organisatsiooni küsimused. Ses mõttes moodustab edustuse liikmeskond omakorda vastukontrolli liigselt kildkondlikusse kalduva esindaja vastu.

4) Asun täiesti pooldaval seisukohal üliõpilaskohute suhtes. Ühtlane üldkord kõigi üliõpilaste tarvis suudab vältida paljutki senise korrapuudumise alal.

R. Tasso, endine Üliõpilaskonna Esimees:

I. Nagu Üliõpilaskonna reformi töötavad esialgsed sammud kandsid ruttavat laadi, nii tundub ka uute põhialuste eelnõu vajavat kaalumist. Üliõpilaskonna sisemises korralduses ei too uus eelnõu olulisi põhimõttelisi muudatusi, vaid sellega eeskätt legaliseeritakse kehtiv olukord ja luuakse juurde mõningad uued institutsioonid.

Paremusena näib see, et on asutud korraldama üliõpilaskondlike keskorganite ja intiimorganisatsioonide vahekorraldust, mis on senise põhikirja olulisemaks puuduseks. Kahjuks on seda tehtud vaid vanematekogu suhtes, kuna Edustuse suhtes on küsimus endiselt lahtiseks jäänud.

Ebaõiglane on eelnõuga teostatav üliõpilaste jagamine kahte liiki: organiseeritud ja organiseerumatud. See ilmneb Edustuse moodustamisel, esinduse suhtes vanematekogus ja distsiplinaarseis küsimusis. Vanematekogus pole viimaseil üldse esindust, kui selleks mitte lugeda kuraatorit. Kui sellega tahetakse moraalselt mõjustada üliõpilaste suuremaarvulist organiseerumist, mille vastu iseenesest ei saa vaielda, siis

tundub aga põhimõtteliselt ebaõiglasena, et tunduvalt on raskendatud uute org-ide asutamine.

Pole ka kindlustatud, et uue eelnõuga suudetakse vältida senise edustuse moodustamise viisiga kaasuv ebasoovivat üliõpilaskondade vaheline pingevus, sest see oli kahtlemata tingitud suuremal määral teostajaist kui süsteemi puudustest. Senini moodustati aga Edustus ühtlasel õiguslikul alusel, edaspidi valitseb aga ebahütlus.

Olulisema muudatusena, mida tuleb pidada aga põhimõtteliselt vastuvõtmatuks, on see, et ülikooli osa üliõpilaskonna juhtimises on viidud miinimumini ja piiratud peamiselt vaid ülikooli seintega. Selle asemel on Üliõpilaskond allutatud Haridusministeeriumi kaudu otseselt valitsusvõimule ja teises osas Vanematekogu kaudu vilistlasperele. Seda ümberkorraldust tingiv sotsiaalse kasvatus vajadus jätab aga paraku väga avarad tõlgendamise võimalused. Selles osas näib eelnõu olevat ilmselt mõjustatud välismaistest eeskujudest. Kui selles küsimuses juba taheti teataval määral järgida autoritaarset riigikorda harrastavate riikide üliõpilaskondade korraldust, siis olnuks küll otstarbekam viia juba süsteem sirgjooneliselt läbi, nii olnuks vähemalt tagatud soovitu teostumine.

Huvitava tõigana tuleb käesoleva eelnõu puhul märkida, et vaatamata viimasel ajal üliõpilaskondade aadressil tehtud etteheitele, on intiimorg-ide osatähtsus uues eelnõus tunduvalt tõusnud.

II. Üliõpilaskuraatori pädevuspiirid on määratud ebaselgelt nii Edustuse, kui ka Vanematekogu ja viimase kaudu intiimorg-ide suhtes. Samuti vajab lähemat määritlemist kuraatori ja orgimatute suhte ning üliõpilaskuraatori ja kuraatori vahet. Sisuliselt tundub selle institutsiooniga ebakooskõlas olevat see, et kuraatori kui valitsusvõimu esindaja ja tegelikult Ülikooli Valitsuse liikme valijatekogu moodustavad üliõpilased ja ülikoolist eemalseisjad — vilistlased. Kui tahetakse, et kuraator oleks kompetentne ka sisuliselt juhtima üliõpilaskondade tegevust, siis tundub üheaastane ametiaeg lühikesena.

Vanemate instituuat arvatakse ei muuda oluliselt org-ide siseelu, eriti veel, kui siin on mõeldud Soome eeskujul. Mis puutub aga tasu küsimusse, siis on see esiteks vastuolus meie seniste arusaamadega vilistlaste ja teiseks teeb org-idele raskusi vastavate summade leidmine.

Vanematekogul oleks ülesandeid eeskätt org-ide vaheliste vastuolude tasandamises ja kasvatusaluste ühtlustamises. Vanematekogu töötulemused näivad aga täielikult sõltuvat selle isiklikust koosseisust. Pole ka iseenesest selged need kaalutlused, miks on peetud vajalikuks üliõpilaskonna kasvatusküsimust ja org-ide tegevuse juhtimine anda sel määral vilistlaste kätte, nagu näeb seda ette eelnõu. Kas see ei piira noorte vaba initsiatiivi, isetegevust ja loomuliku evolutsiooni. Kuna Vanematekogul on laiad tegevusülesanded, siis tuleks eriti kaaluda ka väiksemate org-ide esinduse küsimust ja eriti õigustamata on org-imatute eemalejätmine. Esinduse küsimused Edustuses ja Vanematekogus oleks soovivat kooskõlastada.

III. Edustuse töövõimes ning töötamistingimustes ei näi tulevat olulist muudatust. Valimiskampania ärajäämine ei mõjosta oluliselt Edustuse töövõimet, sest see toimus suuremal määral organisatsioonide energiakulutuse arvel. Edustuse organite moodustamisega seoses olevad plokkeerumise raskused tõenäolisti aga jäävad ka tulevikus. Pole põhjust üle hinnata ka kindla manadadi hüvesid, sest see iseenesest ei anna veel mingit tagatist selleks, et edaspidi ei võiks Edustuse töös ilmnedu üliõpilaskondade vahelised vastuolud. Esindajate vahetamise võimalus oli tegelikult

olemas ka senini, vähemalt organisatsioonide ulatuses. See oli raskendatud vaid ühiste nimekirjade tõttu, mis oli aga ainult tehnilist laadi kandev takistus. Kes otsustab aga organiseerumate esinduse tagasikutsumise küsimuse? Selles võib ka edaspidi raskusi ilmneda. Selle võib küll määrata kuraatori pädevusse kuuluvaks, kuid sellega võidakse mõnel korral riivata orgi-matute huve. Edustuse töövõime sõltub suurel määral selle isiklikust koosseisust. Uue eelnõuga piiratakse teataval määral Edustuse otsustamisvabadust, sest peale Ülikooli peab ta arvestama veel kuraatori ja Vanematekogu kaudu vilistlaspere seisukohti.

IV. Uue Üliõpilaskohtu loomine on vajalik ja selle järele tunti vajadust juba ammu. Sellele peaksid aga kõik üliõpilased alluma ühtlasel alusel. Ebaselgeks jääb, miks on üliõpilaskonna distsipliini suhtes olnud eksimuste puhul üliõpilaskohtusse andmine seotud vahekohtuga. Vahekohus on mõeldav eeskätt kaasvõitlejate omavaheliste arusaamatuste lahendamiseks. Üldised eksimused, kus pole kindlat vastaspoolt, peaksid aga alluma otseselt üliõpilaskohtule. Kuna see on juba üksikasjaliselt fikseeritud paragrahv ja on küsimus, milles võib olla õigustatud lahkarvamusi, siis tuleks kohtute pädevus piiritleda täpsalt. Üldse tundub vahekohtu tähtsus olevat liialdatud.

E. Viirsalu, end. Üliõpilaskonna tegelasi:

Teatav reform meie üliõpilaskonna korralduses on tarvilik, kuna senised alused ei ole kõigiti oludekohased.

Tervitav on minu arvates muudatus Edustuse valimiseks. Senine Edustus oli org-idest liialt isoleeritud, arendas mõttetut parlamendimängu ega omanud org-ide suhtes mingit kompetentsi. See alus ei ole sobiv, eriti praeguste üliõpilaste madalat vanusetaset arvestades. Arvan, et uus (õieti juba vana ja ammuigi kaalumisel olnud) alus toob selles osas paremuse. Ei usu, et Edustuse töövõime seetõttu väheneks.

Mis puutub üliõpilaskonna org-ide osa uutes põhialustes, siis see on rohkem küsitav. On tervitav, et kasvatusküsimused on leidnud vajalikku tähelepanu. Vanemate ametissepanek võib anda tulemusi, kui neil on tihe kontakt ülikooliga ja kui neile kohtadele satuvad sobivad isikud — organiseerimisvõimelised, noored, vastavate eelteadmistega. Küsimusse ei saaks tulla muidugi tasu maksmine org-i ega ka vil-kogu poolt. See oleks ebapedagoogiline ja laostaks vanema vajaliku autoriteedi.

Kuraatori ametist ei oska loota palju, eriti, kui see on kohustuslik amet ja igal aastal vahelduv. Ka on küsitav kuraatori autoriteet sellise valimisviisi juures. Ta võib kergesti muutuda veneaegseks võimusedinajaks, kellel ei ole kasvatusele mingit mõju.

Meie üliõpilaskonna suurim puudus on minu arvates see põhjendamatu ajalooline lõhe, mis jaotab kahte leeri meie üliõpilaskonna ja kandub edasi avalikku ellu. Enne kui sellesse ei ole suudetud tuua parandust, ei ole celdusi mingisuguseks tõsisemaks kasvatustlikuks tööks, kuna maksvusele ei pääse üldse isik, vaid tema kuuluvus.

Uued põhialused seda küsimust ei lahenda. Vanematekogu suured võimupiirid annavad senisest suurema osa vilistlaskogudele ja seni Edustuses valitsetud pinge kandub üle Vanematekogusse, ja võib võtta senisest teravama kuju. Kuraatori valimistel võib see pinge lüüa lõkkele samal määral, kui varem Edustuse ametite jaotamisel.

Ksv. H. Suursõõt, Organiseerimatu te Büroo juhataja:

Üliõpilaskonna ümberkorraldamise küsimus, tema siseelus, „parlamendi“ osas on muutunud peale seltside ja korporatsioonide suurel määral organiseerumate üliõpilaste küsimuseks.

Eelnõue on kummaline, et loodetakse esitatud reformiga hävitada korporatsioonide ja seltsidevaheline antagonism. Reformikava arutades selgus vastuolude säilimine nende ringkondade vahel. Siin osutub küsitavaks kas uus esindus resp. edustus kujutab endast tervikliku üliõpilaskonna esinduskogu või jääb see asutus ikkagi organisatsioonide „parlamendiks“.

Üliõpilaskonna ümberkorraldamise põhialused on organiseerumatuile üliõpilastele vastuvõetamatud, kuna nad

1) põhjendamatu eelistavad intiimorganisatsioonidele kuuluvaid üliõpilasi organiseerumatuile (org-imatuil puudub vanematekogus oma esindus, samuti ei lubata oma esindajaid saata esitusse resp. edustusse samadel alustel organiseerunutele).

2) kutsuvad osalt sealtoodud osalt aga teisil põhialuseist olenevaid põhjusil (vanematekogu ebaõiglane komplekteerimine, vahe organiseerunud üliõpilaskonna rinde suhtes, kellede vahel juba praegu valitseb pinevus, vanematekogu liiga suur võim võrreld. tema koosseisu kujundamise mitteõiglaslikkusega; kuraatori valimine põhjendamatu edustuse ja vanematekogu poolt ühiselt jne.) esile üliõpilaskonnas ja võivad suurendada juba olemasolevaid vastuolusid ning seega lõhkuda üliõpilaskonna tervikkuse.

Kuraatori kui tasakaalustava instituudi sisse seadmise vastu vaevalt võiks palju rääkida, kuid tema valimise moodus esitatud kujul pole vastuvõetav, siin peaks algatus tulema esinduselt ilma vanematekoguta.

Vanematekogu nõuandva organina on tõesti vajalik instituit, kuid organiseerumatuil üliõpilasil peaks olema võimalus selle tegevusest osa võtta oma esindaja kaudu. Samuti pole loomulik, et org-ide vanematele makstakse tasu, kuna vähemal org-idel ja organiseerumatuil oma vanemale tasumaksmine osutuks raskeks.

Eelnõu § 86-da mõtte kohaselt on nii intiimorg-idesse kuuluval kui ka organiseerimatu üliõpilased täiesti vaid õiguslikud. Seepärast ei ole õiglane § 88-das teha vahet üliõpilaskonna esinduse resp. edustuse komplekteerimise viisis. Eelnõu järgi saavad intiimorg-ide esindused resp. edustuses esindajaid vastavalt oma immatrikuleeritud liikmete arvule, organiseerumatu aga tegelikult valimaskäinute arvule. Seega on rikutud § 86-das väljendatud võrdõiguslikkuse põhimõtte seades intiimorg-idesse kuuluvad üliõpilased põhjendamatu eelistatud seisukorda. See võib põhjustada soovimatuid vastuolusid ja lahkelsid üliõpilaskonnas. Seepärast ka organiseerumatuil peab olema võimalik saata esindajaid esindusse resp. edustusse ühistel alustel organiseeritud üliõpilastega. — Valimisaluste kehtestamisel peaks antama võimalus organiseerumatuil valimisi toimetada teaduskondade ja osakondade kaupa, kusjuures viimased moodustaksid intiimorg-idel vastava valimisühiku.

Uue esinduse resp. edustuse töövõime kohta pole võimalik midagi ennustada, kuna on teadmata, milliseks see oma sisult kujuneb. Arvestades võrdõiguslikkuse põhimõtte rakendamist, siis on loota, et esindus täidab talle pandud lootust.

Üliõpilaskohtute instituut ja nende otsuste kohustuslikkus aitab kindlasti kaasa omavaheliste konfliktide lahendamiseks ja sunnib kaasvõitlejalikule suhtumisele kõiki ringkondi.

„Üheksa“-komisjoni töötulemused

Haridusministeeriumist saabus ülikoolile 28. jaan. E. V. Tartu Ülikooli seaduse muutmise seaduse kava, mis sisaldab üliõpilaskonna ümberkorraldamise aluseid. Et teada saada kava kohta üliõpilaskonna arvamist, kutsus ülikooli rektor 1. veebruariks kokku üliõpilaskorraldusorganisatsioonide esimeeste koosoleku, kus kujundati arvamuse avaldamiseks endise üliõpilaskonna edustuse rühmituste alusel 9-liikmeline komisjon. Komisjoni valiti 3 esindajat seltsidest, 3 korporatsioonidest, 1 naiskorporatsioonidest, 1 organiseerumatutest üliõpilastest ja 1 vähemusrahvustest. Komisjoni isiklik koosseis kujunes järgmiseks: O. Annus (EÜS), H. Mark (Veljesto), M. Piile (ENÜS); H. Paalman (Vironia), E. Jürgenson (Sakala), H. Sein (Ugala), H. Mutter (Filiae Patriae, algul valitud Salukundi asem.), J. Minneste (org-matu, algul valit. Suursöödi asem.) ja R. Lipping (Fr. Academicast).

Samal päeval pidas komisjon oma rakenduskoosoleku, kus kuulati ära haridusministeeriumi teaduse-kunstiosak. direktor J. Vasara seletused ning valiti komisjoni esimeheks H. Paalman ja sekretäriks M. Piile.

Järgmine komisjoni koosolek peeti 6. veebr., kus vastastikku informeeruti seisukohtades. 9. veebr. koosolekul koostati komisjoni seisukohad. Redaktsiooni selgitamise otstarbel peeti veel paar koosolekut ja komisjoni seisukohad tehti haridusministeeriumile teatavaks 12. veebruaril.

9-liikmeline komisjon võttis oma töö lõpptulemusena seisukohad eelnõu üksikute paragrahvide kohta järgnevalt kokku:

EELNÕU § 84. KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate ettepanek:

1) Eelnõus esineb uudusena intiimorganisatsiooni mõiste, mida käesolev ega järgnevad eelnõu paragrahvid ei defineeri, kuid mis siiski on kogu kavatsetava üliõpilaskonna struktuuri aluseks. Selle põhilise mõiste täpne määratlus on aga tingimata tarvilik.

2) Sama paragrahv teeb üliõpilaskorraldusorganisatsioonide ja nende liitude asutamise sõltuvaks Üliõpilaskonna Edustuse ja Üliõpilaskonna Vanematekogu nõusolekust. Tundub loomulikumana, et seda küsimust saab objektiivsemalt otsustada Ülikooli Valitsuse kui võimalikest isiklikest kaalutlusist kõrgemal seisev instants.

Seejärest tuleks vastav lõik § 84-as muuta nii, et üliõpilasil on õigus omavahel asutada üliõpilaskorraldusorganisatsioone, nende organisatsioonide liite ja muid üliõpilasuühinguid. Üliõpilaskorraldusorganisatsioonide, nende liitude ja muude üliõpilasuühingute asutamine toimub Ülikooli Valitsuse kinnitamisel, kes on enne ära kuulanud Üliõpilaskonna

Edustuse ja Üliõpilaskonna Vanematekogu arvamuse.

Üliõpilasseltside seisukohtadega ühinesid organiseerumatute üliõpilaste ja naiskorporatsioonide (välja arvatud korp! Indla) esindajad.

Meeskorporatsioonide esindajate ettepanek:

Kuigi muude üliõpilasuühingute ja akadeemiliste seltside asutamise võimalus on ette nähtud Ülikooli seaduse § 105-as, tuleks siiski Haridusministeeriumi tähelepanu juhtida asjaolule, et maksvuse kaotanud Ülikooli seaduse § 92 oli seni aluseks kõigi üliõpilaskorraldusorganisatsioonide registreerimisel. Ainult intiimorganisatsioonide asutamine peaks korporatsioonide arvetes alluma eelnõus ettenähtud Üliõpilaskonna Edustuse ja Üliõpilaskonna Vanematekogu nõusolekule, kuna muud üliõpilasuühingud tuleksid registreerida senises korras Ülikooli Valitsuse juures.

Meeskorporatsioonide seisukohtadega ühinesid naiskorporatsioon Indla ja vähemusrahvuste esindajad.

Üliõpilasseltside ettepanek § 84-da viimasel lõigu kohta:

Arvesse võttes seda, et eelnõu järgi organisatsiooni vanemate valimine ning Vanematekogu komplekteerimine on sõltuvaks tehtud vilistlaskogude olemasolust, tuleb järeldada, et §-is tähendatud säte kannab obligatoorse ilmet. See aga a) on tegelikult võimatu vastutatud üliõpilaskorraldusorganisatsioonide puhul; b) asetab teatavat liiki Siseministeeriumi juures registreeritud ühingutele — vilistlaskogudele — kohustusi ja õigusi (Ülikooli ja Üliõpilaskonna kaasjuhtimine), mis vastavate ühingute põhikirjades pole ette nähtud, c) peale juriidiliste kaalutluste pole aga ka otstarbekuse seisukohalt vastuvõetav väljaspoolt Ülikooli ja Üliõpilaskonda olevaid ja neist sõltumatuid organisatsioone teha üliõpilaskorraldusorganisatsioonide olemasolu juriidiliseks konditsiooniks.

Seejärest tuleks vastav lõik § 84-as muuta nii, et üliõpilaskorraldusorganisatsioonidel võivad olla üldistes seadustes ettenähtud korras registreeritud vilistlaskogud.

Üliõpilasseltside seisukohaga ühinesid organiseerumatute üliõpilaste esindaja.

Meeskorporatsioonide esindajate ettepanek samas küsimuses:

§ 84-da viimast lõiku tuleks täiendada sellega, et uute intiimorganisatsioonide asutamise kohta antakse lähemad määrused nende vilistlaskogude suhtes Üliõpilaskonna põhikirjas. Korporatsioonid pooldavad täiel määral vilistlaskogude sunduslikkust.

Meeskorporatsioonide seisukohaga ühinesid naiskorporatsioonide ja vähemusrahvuste esindajad.

EELNÕU § 85. KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate ettepanek:

1) Üliõpilasseltsid ei poolda vilistlaskogude sunduslikkust, nagu juba tähendatud eelmise §-i juures ja leiavad, et vanemate-institutsioon üldse oleks ligemalt Ülikooliga seotud, misjärest tuleks vanemate ametissekinnitamine üksikametniku — kuraatori — käest üle kanda Ülikooli kõrgemale organile: Ülikooli Valitsusele.

Seepärast tuleks muuta käesolev § nii, et üliõpilasorganisatsioon valib ülikooli lõpetanud isikute hulgast organisatsiooni vanema üheks aastaks, kelle kinnitab ametisse Ülikooli Valitsus Üliõpilaskonna kuraatori ettepanekul.

Üliõpilasseltside seisukohaga ühinesid osaliselt naiskorporatsioonide (välja arvatud korp! India) ja organiseerumatute esindajad selles mõttes, et nad pooldavad vanema ametissekinnitamist Ülikooli Valitsuse poolt Üliõpilaskonna kuraatori esitisel, ei poolda aga seda osa ettepanekust, mille järgi vanema valimine pole kohustuslik oma organisatsiooni vilistlaste hulgast.

Meeskorporatsioonid, vähemusrahvused ja naiskorp. Indla ei pooldanud ametiaja määramist Ülikooli seaduses, mis tuleks jätta Üliõpilaskonna põhikirja lahendada. Küll aga pooldatakse, et organisatsiooni vanem tuleb valida ülikooli lõpetanud isikute hulgast. Igal juhul peab see olema oma organisatsiooni vilistlane.

Täiesti üksmeelselt otsustas komisjon esitada ettepaneku kustutada §-i viimane lõik „organisatsiooni vanemad saavad tasu“, kuna tasuküsimus tuleks jätta organisatsioonide sisemiseks asjaks.

EELNÕU §§ 86, 87, 87¹ JA 87² KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukohad üldiselt:

1) Üliõpilaskonna endises korrastuses esines vaid kaks olulist organit: Edustus ja Juhatus. Kuna aga uue korrastusega luuakse lisaks rida uusi organeid (organisatsiooni vanemad ja Vanematekogu, Üliõpilaskonna kuraator, Üliõpilaskonna kohtud), siis tuleks nende pädevuse piirid ja vastastikune koordinatsioon Ülikooli seaduses vähemalt üldjoontes kindlaks määrata. Käesolevais §§-es on üksikute organite pädevuse piirid täpsemalt fikseerimata ja võivad kaasa tuua väga tõsiseid arusaamatusi ja lahkelsid.

Eriti oluliseks tuleb pidada eelarvet esitava organi ligemat äramääramist. Eelnõu § 87² on selleks määratud vaid üldsõnaliselt „Üliõpilaskond“, jätab aga nimetamata, millise organi kaudu. On loomulik, et eelarve koostamine ja vastuvõtmine peab kuuluma Üliõpilaskonna Edustuse kui selles küsimuses kõige kompetentsema organi võimkonda.

§ 86-da kohta on komisjonil üksmeelne ettepanek, et Üliõpilaskonna organiks tuleks lugeda ka revisjonikomisjoni, mis eelnõust välja jäetud.

§ 87-da kohta on komisjonil üksmeelne ettepanek, et eelarve koostamine ja vastuvõtmine peab kuuluma Üliõpilaskonna Edustuse ülesannete hulka (87²). Samuti tuleks ülesannete loetelu täiendada lausega „Vanematekogult arvamiste küsimine ja seisukohavõtte tema ettepanekute suhtes“.

§ 87² kohta on komisjonil üksmeelne ettepanek kustutada sõna „kuni“ (kuni 5% õppemaksude sisetulekust), kuna Üliõpilaskond seni pole saanud täit 5% õppemaksust oma korralise eelarve katteks, mis end eriti tunda annab üliõpilaste arvu vähenemise tõttu, kusjuures Üliõpilaskonna korralised kulud on jäänud paratamatult endisteks.

Üldiselt esitab komisjon siinkohal üksmeelse ettepaneku, võtta Ülikooli seadusse Üliõpilaskonna majandusjuhi ametkoht selliselt, et viimase valib

Edustus, töötasu võetakse aga Ülikooli eelarvesse. Ühtlasi peaks Üliõpilaskonna majapidamine siinkohal soovitatud uue korralduse puhul aluluma riigikontrolli revisjonile.

EELNÕU § 88. KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukohad:

1) Eelnõu § 88-ga on rikutud valijate valimisõigusliku ühetaolisuse põhimõtte. Eesõigustatud olukorras on ka 50-liikmelistes üliõpilasorganisatsioonides kuuluvad üliõpilased, kuna suuremais organisatsioonides ainult esimesed 50 liiget on täisõiguslikud valijad, kõik teised aga valivad eelmiste suhtes $\frac{1}{2}$ häälega. Sellele lisanduvat võib samas §-is üle 50-liikmeliste organisatsioonide jääkide suhtes liitumise keelu tõttu suurema organisatsiooni kuni 99 liikme hääleõigus tegelikult vaid fiktiivseks jääda.

2) See ebaühtlus: a) riivab teravalt õiglustunnet, b) võiks edustuse solidaarsele koostööle tulevikus tõsiselt raskusi tekitada ja niiviisi üldüliõpilaskondlikku killunemist soodustada.

3) Eelnõu § 84 seab üliõpilaskonna ülesandeks kasvatada riiklikult mõtlevat haritlaskonda, andes üliõpilastele hariduse kõrval ka sotsiaalset kasvatust. Eesti kui demokraatliku riigi riiklikult meelestatud haritlaskond saab olla ainult demokraatlik. Eelnõus tähendatud § kõrvaldab aga ühetaolisuse kui demokraatliku valimisprintsipi, olles seega vastuolus ka meie riigi põhialustega ja mõjustades halvavalt eelnõuga taoteldavat sotsiaalset kasvatust.

4) Organiseerimatul üliõpilasil peaks olema võrdne seisukord valimisõiguse suhtes, seda enam, et neil on organiseerimatus tõttu niikuinii raskendatud valimisõiguse tegelik teostamine.

Esitatud puudused on kõrvaldatavad ainult ühetaoliselt demokraatliku valimisaluse määramisega, nii et üliõpilask. edustus kujundataks üliõpilasorganisatsioonide ja organiseerimatute üliõpilaste poolt valitud esindajaist, iga 50 esindaja kohta 1 esindaja. Valimiste puhul peab kõigil üliõpilasorganisatsioonidel oma suurusele vaatamata olema õigus liituda.

Üliõpilasseltside seisukohaga ühines organiseerimatute esindaja, kes eriti tervitas mõtet, et kord ka osa organiseerituid pooldab täie üheõigusluse põhimõtet organiseerimata üliõpilaste kohta.

Meeskorporatsioonide esindajate seisukohad:

Tunnistades täiesti vastuvõetavaks eelnõus ettenähtud põhimõtte, mille järgi kohtade arvestus edustuses toimub kindla põhiarvu ja sellest suurema lisarvu kohaselt, kuid nähes ära, et esitatud arvud 50 ja 100 on tegeliku rakenduse juures liiga paindumatud, teevad ettepaneku võtta kohtade arvestuse aluseks kasvav proportsioon järgmiselt: 1 esindaja iga täis 40 liikme pealt, 2 esindajat — 90, 3 esindajat — 160, 4 esindajat 260 ja 5 esindajat iga täis 400 liikme pealt. Seltside ettepaneku seda osa, mis näeb ette liitumise ülejääkide kasutamise suhtes — ei poolda korporatsioonid, kuna üldse arvestuse aluseks on võetud organisatsioonid tervikuna ja uus edustus koosneb nimelt org-ide ja mitte nende gruppide esindajaist, kuigi need grupid võiksid vahest tekkida ainult liitumiseks ülejääkide jagamise otstarbel.

Organiseerimata üliõpilaste esindajate kohtade arvestuse aluseks soovivad meeskorporatsioonid võtta

valimisühikuks organiseerimatud teaduskonnade viisi, saades I koha 40 valija, II — 90, jne. pealt igas teaduskonnas.

Meeskorporatsioonide ettepanekutega ühinevad kõigi naiskorporatsioonide ja vähemusrahvuste esindajad.

Organiseerumatute üliõpilaste poolt ei peeta üldse õiglaslike olukorda, et eelnõu järgi saavad intiimorganisatsioonid edustuses esindajaid vastavalt oma immatrikuleeritud liikmete arvule, organiseerimatud aga tegelikult valimiskäinute arvule. Seega on intiimorganisatsioonid üliõpilased asetatud põhjendamatu eelistatud seisukorda, mis võib põhjustada soovimatuid vastuolusid ja lahkkelisid üliõpilaskonnas. Seepärast ka organiseerimatul peab olema võimalus saata esindajaid edustusse ühistel alustel organiseerunud üliõpilastega.

Kui aga eelnõus ettenähtud valimisalused siiski teostamisele tulevad, peaks organiseerimatul valimise toimuma teaduskondade kaupa, kusjuures teaduskond moodustaks intiimorganisatsioonile vastava valimisühiku ning passiivne valimisõigus oleks ka teise teaduskonna üliõpilastel. Valida peaks võima ka posti teel. Organiseerimatule korraldaks valimisi mitte kuraator, vaid organiseerimatute keskkorraldus. Passiivset valimisõigust ei võiks olla üliõpilasil ühe aasta jooksul pärast intiimorganisatsioonist lahkumist.

Üliõpilasseltsid pooldavad põhimõtteliselt ühist alust organiseeritute ja organiseerimatute suhtes Edustuse komplekteerimisel.

Komisjoni üksmeelne seisukoht on täiendada § 88 lausega, mille järgi iga organisatsiooni esindajail oleks edustuses sõnaõigus, vaatamata sellele, kas tema liikmete arv tagab hääleõigusliku koha edustuses. Samuti pooldab komisjon üksmeelselt anda organiseerimatule õigus valida ka posti teel, nagu see nüüd toimub kodade valimistel.

Üliõpilasseltside ettepanekuga kuraatori valimisviisi suhtes ühinevad osaliselt organiseerimatute ja naiskorporatsioonide (välja arvatud korpl. Indla) esindajad, kes soovivad § 92-se algust redigeerida järgmiselt: „Üliõpilaskonna kuraator valitakse Ülikooli määraliste õppejõudude hulgast Edustuse volituste kestvuseks Ülikooli Valimiskogu poolt Üliõpilaskonna Edustuse esitatud kandidaatide hulgast“.

Meeskorporatsioonide esindajate seisukohad:

Kuna eelnõu näeb ette laialise autonoomia üliõpilaskonnale, koos hääleõigusliku esindaja-õppejõu valimise õigusega Ülikooli Valitsusse, siis ei poolda meeskorporatsioonid autonoomia õiguste kärpimist, pealegi üliõpilaste algatusel. Et tagada kuraatorile Üliõpilaskonna ja organisatsioonide vanemate täit usaldust, tuleks kuraatori valimine toimetada väga suure hääleteenamusega. Viimane asjaolu lükkab ümber kõik kartused lahkkelide ja subjektiivsete erikaalutluste suhtes. Kuna valida võib ainult määralist õppejõudu, siis on ka sel teel küllaldaselt kindlustatud objektiivse ja õiglase suhtumise nõuded kuraatori isiku vastu.

Meeskorporatsioonide seisukohaga ühinevad naiskorp. Indla ja vähemusrahvuste esindajad.

Mis puutub kuraatori ametiaja küsimusse ja tema tagasivalitavusse, siis pooldavad meeskorporatsioonid, naiskorp. Indla ja vähemusrahvused eelnõu redaktsiooni.

Kuraatori abi ameti juurdeloomine tuleb meeskorporatsioonide arvates ette näha § 92. lisandusena.

EELNÕU §§ 93. ja 93² KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukohad:

1) Kuigi üliõpilaste vahekohtu ja üliõpilaskohtu korrastuse eelnõusse sissevõtmist tuleb tervitada, peab konstateerima, et see on eelnõus väga ebamääraselt teostatud.

Eriti kahetsetav on, et üliõpilaskohtu korraldus ei ole üldse koordineeritud Akadeemilise Kohtu ja Ülikooli Valitsusega. Kuna eelnõu järgi mõlema kohtusüsteemide määrused ja eeskirjad eri organite poolt välja töötatakse, siis võib selle tagajärjel olla alatise arusaamatusi.

2) Nende vältimiseks tuleks üliõpilaskohtu korralduse väljatöötamine anda Üliõpilaskonna Edustusele (Vanematekogu kaasabil), kinnitamine aga Ülikooli Nõukogule, s. o. samale organile, kes välja töötab Akadeemilise Kohtu määrused. Ainult sel teel oleks koordineatsioon saavutatav.

3) Üliõpilaskohtu ja Akadeemilise Kohtu koordineatsioon peaks korraldatama nii, et esimene oleks teisele esimeseks kohtuastmeks ja et üliõpilaskohtu otsustele oleks võimalik apelleerida Akadeemilisse Kohtusse.

Nii tuleks muuta § 93 nii, et Üliõpilaskonna distsipliini suhtes Üliõpilaskonna Edustuse poolt antud ja Ülikooli Nõukogu poolt kinnitatud korralduste alusel kuuluvad üliõpilased kohustusliku vahekohtu alla, mis koosneb kummagi asjaosalise poolt kutsutud liikmest ja viimaste poolt valitud eesistujast. Ka tuleks sama §-i täiendada sellega, et üliõpilaskohtu otsuste peale võib apelleerida Akadeemilisse Kohtusse.

Kuna samasisulisi ettepanekuid esitatakse ka komisjoni teiste liikmete poolt ja need oma põhimõtetelikes osades ühtuvad, siis otsustas komisjon asuda üksmeelselt pooldavale seisukohale eelpooltoodud ettepanekute suhtes.

Organiseerimatu üliõpilaste esindaja poolt tehakse redaktsiooniline parandusettepanek § 93-da juurde ses mõttes, et tuleks kustutada esimese lõike lõpplause: „Organiseerimatu üliõpilaste suhtes täidab organisatsiooni aset Üliõpilaskonna kuraator“. Ettepaneku kohta teised komisjoni liikmed seisukohta ei võta, kuna küsimus on seoses organiseerimatute vanemate-institutsiooni loomisega, mille üle seisukohad on väljendatud eespool.

EELNÕU §93¹ KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukohad:

Üliõpilaskonna korrastuse ligem väljatöötamine tuleks anda Üliõpilaskonna Edustusele. Et see aga oleks kooskõlas Ülikooli üldkorraldusega, seks oleks tingimata tarvilik, et selle kinnitamisõigus kuuluks Ülikooli Nõukogule kui Ülikooli kõrgemale ja autori-teetsemale organile. Pealegi on samasugune määrus kehtiv endises Ülikooli seaduses.

Nii tuleks muuta eelnimetatud § 93¹ nii, et Üliõpilaskonna korrastuse lähemad üksikasjad määratakse käesoleva seaduse alusel Üliõpilaskonna põhikir-

jas, mille võtab vastu Üliõpilaskonna Edustus ja kinnitab Ülikooli Nõukogu.

Edasi soovib komisjon üksmeelselt, et eelõnõusse võetakse täiendus, mille järgi organiseerimatu üliõpilaste õigused ja kohustused määratakse lähemalt Üliõpilaskonna põhikirjas.

Seisukohtade esitamise tähtsaja lühiduse tõttu ei ole komisjonil võimalik sel alal esineda üksikasjalikumate ettepanekutega; küll aga leiab komisjon üksmeelselt, et organiseerimatu üliõpilaste õigused ja kohustused Üliõpilaskonna uue korralduse juures tuleksid lähemalt piiritleda selles suunas, et nende osatähtsus kui ka kohustused suureneksid võrreldes senise korraga.

EELNÕU § 89. KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukohad:

1) Ei ole otstarbekas, et Üliõpilaskonna sotsiaalse kasvatus ja distsipliini põhimõtete väljatöötamine eraldataks Ülikoolist, sest lõppeks asub ju Üliõpilaskond ikkagi Ülikooli ja mitte vilistlaskogude juures. Sellepärast peaks vastavate korralduste kinnitamine kuuluma Ülikooli Valitsusele, kusjuures see ära kuulaks Vanematekogu arvamuse.

2) Ei ole võimalik, et Üliõpilaskonna Vanematekogu, kuhu võivad kuuluda väljaspool Ülikooli seisvad isikud, evib kõiki üliõpilasi kohustavate korralduste andmise õiguse. Sellepärast Vanematekogule võiks omistada ainult nõuandva ja abistava funktsiooni.

Vastav § tuleks muuta, nii et Üliõpilaskonna Vanematekogu kompetentsi jääks nõuande järelevalve küsimusis Üliõpilaskonna sotsiaalse kasvatus ja distsipliini üle ja selles Üliõpilaskonna kuraatori abistamine. Üliõpilaskonna Edustuse poolt kasvatuslikes ja distsiplinaarseis küsimusis tehtavad otsused, mis on üldkohustuslikud kõigile üliõpilasile, kuuluksid Ülikooli Valitsuse kinnitamisele, kes enne on ära kuulunud Vanematekogu arvamuse selles küsimuses.

Nimetatud ettepaneku suhtes asus komisjon üksmeelselt pooldavale seisukohale. Redaktsioonilises mõttes tuleks eelnõu § 89-t täiendada veel lisanõudega, mille järgi Vanematekogule jääb ülesandeks seisukohavõtt küsimusis, millised Edustuse poolt Vanematekogule esitatakse. Samas mõttes soovitas komisjon teatavasti muuta ka Edustuse ülesannete loetelu.

EELNÕU § 90. KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukoht:

1) Vanematekogus peaks olema hääleõigus kõigi nende üliõpilasorganisatsioonide vanemal, kel on esindaja Üliõpilaskonna Edustuses.

2) Kindlasti tuleks lähemalt fikseerida ka kuraatori asemiku kvalifikatsioon.

Muuta tuleks see § nii, et Üliõpilaskonna Vanematekogu koosneb üliõpilasorganisatsioonide vanemaist. Hääleõigust Vanematekogus pole neil vanemal, kelle organisatsioonist pole Edustuses esindajat.

Muutmis ettepanek saavutab komisjoni üksmeelse poolehoidu, kuna samasisulised soovivaldused esitati komisjonile mitte ainult üliõpilasseltside, vaid kõigi rühmituste esindajate poolt. Redigeerida tuleks muutus selliselt, et hääleõigus Vanematekogus ei peaks tingimata kuuluma sama organisatsiooni vanemale, kellel on esindaja Edustuses liitumise teel, vaid liitunud organisatsioonid määraksid ise, kelle vanem saab hääleõiguse.

Organiseerumatud soovivad näha, et Üliõpilaskonna Vanematekogu ei koosneks mitte üksi intiimor-

ganisatsioonide, vaid organiseerumatute vanemaist. — Üliõpilasseltsid ja nais korporatsioonid (välja arvatud korp! Indla) pooldavad põhimõtteliselt organiseerimatuile vanemainstitutsiooni sissetoomist. Korporatsioonide, korp! Indla ja vähemurahvuste arvates ei saa küsimust praegu otsustada, kuna organiseerimatute korralduse lähemad alused tulevad hiljem väljatöötamisele.

Kuraatori asemiku kvalifikatsiooni suhtes on üliõpilasseltsidel ettepanek, et tema võiks asemikku nimetada ainult Ülikooli Valitsuse liikmete hulgast. Kuna kuraator on eelnõu järgi valitav Edustuse ja Vanematekogu ühisel koosolekul ja seega Üliõpilaskonna täievoliline esindaja Ülikooli Valitsuses, ei pea korporatsioonid võimalikuks, et kuraatori asemik nimetatakse isikute hulgast, kes ei ole selleks valitud. Seepärast teevad korporatsioonid ettepaneku, mille järgi kuraatorile tuleks valida asemik samuti Edustuse ja Vanematekogu ühisel koosolekul, kuraatori ameti kestuse ajaks. Teda võiks nimetada kuraatori abiks ja tema peaaulesandeks ette näha kuraatori asendamine viimase äraolekul.

Komisjon ei ole kuraatori abi ameti loomise vastu, kuid liikmetel puuduvad küsimuse suhtes organisatsioonide seisukohad.

EELNÕU § 91. KOHTA.

Komisjoni üksmeelne ettepanek on: kustutada § 91. teises lauses kuraatori ülesandega ettenähtud järelevalve Vanematekogu (eelõnõus: Edustuse ja Vanematekogu) otsuste ja määruste täitmise üle.

Ettepaneku põhjendus on toodud § 89-da juures, kus komisjon asus üksmeelsele seisukohale selles, et Vanematekogul jääks nõuandev funktsioon, mispärast temal puudub määruste andmise õigus.

Organiseerimatu üliõpilaste ettepanek § 91. kohta näeb ette teislaadse korralduse kõigi organiseerimatute suhtes. Kuna organiseerimatute ettepaneku kohaselt valivad ka nemad omale vanemaid, siis ei alluks organiseerimatu üliõpilased otseselt kuraatorile, vaid oma vanemaile, mispärast tuleks kustutada eelnõust lause: „Kasvatuslikult ja distsiplinaarselt alluvad Üliõpilaskonna kuraatorile otseselt organiseerimatu üliõpilased.“ (Teiste komisjoni liikmete seisukohad on toodud § 90-ne juures, kus kõneldakse vanemateinstitutsiooni loomisest organiseerimatuile).

EELNÕU § 92. KOHTA.

Üliõpilasseltside esindajate seisukohad:

1) On täiesti ebakohane anda ühele isikule Ülikooli Valitsuse liikme õigused, kui ta ei ole valitud Ülikooli enda raamides oleva kõige autoriteetsema kogu poolt. Eelnõu käesolevas §-s on aga see õigus antud üliõpilasile ning peale selle koguni isikuile, kes ei tarvitse olla üldse Ülikooliga seotud (organisatsiooni vanemad). See tooks kaasa väga ebasoovitavaid tagajärgi, kuna Ülikooli õppejõud, kes kandideerivad kuraatori kohale, võivad sattuda Edustuses, Vanematekogus ja avalikkuses terava ja isegi halvustava kriitika alla, mis võib hävitada valitud kuraatori autoriteedi.

Seepärast tuleks Üliõpilaskonna kuraatori valimine anda Ülikooli kõrgemale organile — Valimiskogule, — kes kahtlemata seisab üle üliõpilaskondlikest lahkheidest ja võimalikest subjektiivseist erikaalutlusist.

2) Üleliigne on § 92-se viimane lause, millega tehakse võimatuks kuraatori tagasivalimine. Kontinuiteedi huvides tuleb kuraatori tagasivalimist pidada väga soovitavaks.

Muuta tuleks käesolev § nii, et Üliõpilaskonna kuraator valitakse Ülikooli määraliste õppejõudude hulgast Ülikooli Valimiskogu poolt. Ka tuleks kustutada viimane lause, mis räägib, et õppejõud, kes ühe ametiaja on olnud kuraatoriks, ei ole tagasivalitav kaheks järgneva ametiajaks.

Üliõpilasseltside ettepanekuga ühineb organiseerimatu esindaja.

Komisjoni üksmeelne seisukoht on soovitada, kustutada eelnõust sõnad „koos Vanematekoguga“ (Üliõpilaskonna Edustus koos Vanematekoguga), kuna kõigjal on komisjoni ettepanekul läbi viidud põhimõte, et Vanematekogu ülesannetest tuleb jätta välja järevalve Edustuse administratiivse iseloomuga tegevuse suhtes. Seepärast ei ole ka mõeldav, et Üliõpilaskonna põhikirja võtaks vastu Edustus koos Vanematekoguga. Samuti pooldatakse üksmeelselt jääda senise põhikirja kinnitamise korra juurde selles osas, mis näeb ette kinnitamist Ülikooli Nõukogu ja mitte Ülikooli Valitsuse poolt.

Ettepanek, jätta Üliõpilaskonna põhikiri ainuüksi Ülikooli Nõukogu kinnitada, ei leia pooldamist meeskorporatsioonide, kõigi naiskorporatsioonide ja vähemusrühvuste esindajate poolt. Nemed pooldavad eelnõu määrust, mille järgi Üliõpilaskonna põhikiri kinnitatakse Haridusministri poolt, ära kuulata Ülikooli Nõukogu arvamust.

EELNÕU § 93^a KOLMANDA LÕIKE KOHTA.

Komisjoni üksmeelne seisukoht on soovitada, et nimetatud lõike juures, mis nähtavasti eksikombel ei ole tehtud eriparagrahviks, tuleks kustutada nõue, et Üliõpilaskonna kuraatori nõusolek on vajalik „muudekski koosolekuteks väljaspool Ülikooli“, sest selle nõude järgi tuleks ka igaks üliõpilasorganisatsiooni omavaheliseks koosolekuks hankida kuraatori luba. Jätakuks sellest, et täidetakse üldiste seaduste nõuded koosolekute lubade alal.

Ülikooli Nõukogu ja Valitsuse seisukohti

Ülikooli Nõukogu ja Valitsus avaldavad oma seisukohtades kartust, kas Üliõpilaskonna reformi eelnõu alused kohased on pehmemdama ja kõrvaldama vastuolusid meie organiseeritud üliõpilaskonnas ühest küljest, teisest küljest aga organiseeritud ja organiseerimata üliõpilaskonna osa vahel, milline vastuolude kõrvaldamine iseenesest oleks hädatarvilik, samuti kui rahvusliku ühistunde ja ühiste vaimsete sihtidega seotud meelsuse kasvatamine üliõpilaskonnas.

Kui käesoleva eelnõu alusel siiski rajatakse uus Üliõpilaskonna üldkorraldus, siis tuleks Üliõpilaskond ja tema enda kui ka järevalveorganid tihedamalt siduda Ülikooli seniste keskkorraldustega: erilise väljaspool ülikooli asuva kolleegiumi poolt valitava kuraatori asemel võiks tema funktsioone täita üliõpilasprorektor, mil teel siis ka organisatsioonivanemad kuuluksid rektori kinnitamisele ja ei oleks Ülikooli organid välja lülitatud üliõpilaste sotsiaalse kasvatuse alal.

Sama sotsiaalse kasvatuse seisukohast ei ole pooldatav kavatsetav Üliõpilaskonna edustuse komplekteerimise viis, kuna see asetab organisatsiooni ja üliõpilasi mitteühthlastesse tingimustesse, eriti tundudes ebaühetaolisena organiseerimatute üliõpilaste seisukohast.

Vahetõhus üliõpilastele on tarvilik, kuid selle kord peaks kuuluma Ülikooli Nõukogu kinnitamisele ja olema kooskõlastatud Akadeemilise Kohtu korraga.

Peale nende üldisemate seisukohtade sisaldab Ülikooli arvamus rea üksikasju, püüdes suhtuda eelnõusse selle kaalumisel võimalikult jaatavalt, kuigi kokkuvõttes tervet eelnõu esitatud kujul ei peeta vastuvõetavaks.

Üliõpilane välismaises karikatuuris

(„Tribune“ nr. 1 — 1937.)

1) Üliõpilane nii, nagu ta on. 2) ... nagu teda soovitakse näha. 3) ... nagu ta arvatakse olevat.

Mujalt veergudelt

Uued sõnavõttud üliõpilaskonna reformi ümber algasid ajakirjanduse veergudel pärast seda, kui 13. jaanuaril ajakirjandusele tehti haridusministeeriumi poolt teatavaks väljatöötatud Tartu üliõpilaskonna korralduse põhialused.

Sel puhul seletas haridusministeeriumi kunsti- ja teaduse osakonna juhataja dr. J. V a s a r ajakirjanduse esindajale üliõpilaskonna korralduse uute aluste kohta järgmist:

„1925. a. ülikooli seadusel põhineva üliõpilaskonna korralduse peamiseks puuduseks oli see, et ta Tartu ülikooli üliõpilasi koondas ühiseks tervikuks ainult majanduslike ja kultuuriliste ettevõtete teostamiseks. Üliõpilaskonna üldorganite kompetentsi ei kuulunud üliõpilaste sotsiaalne kasvatus ning selle suunaline ettevalmistus nende tulevasteks elukutseteks. Sellise kasvatus tööga ei tegelenud ka ülikool, kuna tema eesmärgiks oli ja võibki meie oludes olla ainult üliõpilastele hariduse ja teadusliku ettevalmistuse andmine. Omaalgatuslikult võtsid sellise kasvatustöö oma peale üliõpilaste intiimorganisatsioonid vilistlaste kaasabil. Eesti intelligentsi rahvusliku ja riikliku meelsuse kasvatamisel on neil organisatsioonidel kahtlematult suuri teeneid. Samal ajal ei ole aga ka põhjendatav osa etteheidetest, mis on kuuldavale tulnud tehtud värsammude puhul ja millised etteheited on läinud koguni nii kaugele, et on nõutud üldse nende sulgemist.

Eriti on ennast üliõpilaskondlikus ja avalikus elus tunda annud see asjaolu, et üliõpilaskorralduse kasvatustööle seni on puudunud keskus, mis oleks ühtlalt mõjunud nende väga erinevatel kultuurtraditsioonidel põhinevatele kasvatusideaalidele ja kasvatusmeetoditele. Koos organisatsioonide tupega seesmise solidaarsusega on see asjaolu loonud soodsas pinna lahkkelide, organisatsioonivaheliste tülide ja kildkondliku vaimu tekkimiseks, mis hiljemini kajastub süveneva ebaterve lõhestumisega meie intelligentis. Seda enam, et tülide lahendamises niihästi üliõpilaskorralduse kui ka üksikute üliõpilaste vahel, millest organisatsioonivahelised tülid oma alguse saavad, puudusid senise korralduse juures võimalused.“

Esimesena avaldatud põhiliste aluste kohta võtab sõna juhtkirja kohal juba järgmisel päeval J. K. „Postimehes“ (14. jaan. „Üliõpilaskonna reformi kava“).

Kõigepealt märgib J. K., et uute korraldustega ei ole mõeldud üliõpilaskorraldustele likvideerida, nagu viimastel kuudel mõnelt poolt seda näha taheti, vaid samad üliõpilaskorraldused võetakse endiselt kasutusse võetud üliõpilaskonna esinduse kujundamisel. Ka arvab J. K., et oleks viimane aeg üliõpilasi viia üksteise hindamisele, arvestamata seda, kas kaaslane kuulub seltsi, korporatsiooni või organiseerimatute hulka.

Ajalugu vaadeldes kirjutab J. K.:

„Üliõpilaskonna senise korralduse rajamisajal, nüüd juba ligi viieteist aastat tagasi, oli palju vaidlust selle ümber, kuidas kujundada üliõpilaskonna „parlament“. Ka tol korral ühe kava järgi pidi see kujunema organisatsioonide kaupa valitud esindajaist. Kui siis võidule pääses teine kava ja üliõpilaskorraldus kujunes valitavaks kõigi üliõpilaste poolt otseselt proportsionaalsuse põhimõtte alusel — „riigikogu valimiste eeskujul“, siis põhjendati seda püüdega luua terviklikku üliõpilaskonda. Üliõpilaskonna keskkorraldust taheti hoida vabana organisatsioonide vahelistest lõhestest. Tegelik elu läks aga oma rada. Üliõpilaskorralduse valimistel hakati kandidaatide nimekirju koostama ikkagi intiimorganisatsioonide ja nende liitude kaupa, selle järele kujunesid ka rühmad edustuses. Selle asemel, et ära hoida organisatsioonide vaheliste lahkkelide kandumist üliõpilaskonna ühise ettevõtteisse, kerkisid need esile veel teravamalt, kui valimiste puhul asuti vastasorganisatsioonide tõrvama, et oma nimekirjale võita hääletajaid „metsikute“ hulgast.“

Uutel alustel kujundatavast edustusest arvab juhtkirjanik, et

„Üliõpilaskonna esinduse väline ilme, tema jagunemine rühmitustesse ei muutuks nüüd palju.“

„Loodetavasti organisatsioonide esindajatena valituil jätkuks ka vastutustunnet suhtuda oma ülesanne-

tesse üliõpilaskonna üldettevõtete juhtimisel kogu üliõpilaskonna esindajaina, kuigi nende valimine sünnib üksikutes intiimorganisatsioonides. Seega organisatsioonide esindajate kogu, kuhu kuuluksid ka organiseerimatute poolt valitavad esindajad, peaks oma ülesandeid täitma samade põhimõtete alusel kui tema eelkäija, kus senise valimisviisi tõttu küll iga liige end vormiliselt luges kogu üliõpilaskonna poolt valituks, tegelikult aga väga arvestas oma intiimorganisatsiooni.“

Silmatorkava muutusena märgitakse asjaolu, et üliõpilaskorralduse liikmete arv ei ole alaliselt 30, vaid sõltuv organisatsioonide suurusest ja organiseerimatute aktiivsusest valimistel. Organisatsioonide vaheline võistlus valimistel kaoks. Võiks arvata, et hakatakse üksteise võidu liikmete arvu organisatsioonides paisutama, kuid arvestades teisi asjaolusid, ei ole see siiski oodatav.

Edasi kirjutab J. K.:

„Haridusministeerium oma reformikavaga ei ole seega võtnud üliõpilaskorralduse olemasolu suhtes eitavat seisukohta, vaid on nende tähtsust isegi suurendanud. Seda mitte ainult kogu üliõpilaskonna esinduse kujundamisel, vaid ka muudel aladel.

Üliõpilaskorraldusele pannakse nüüd juba riigivõimu heakskiitmisel üliõpilaskasvatuse ülesanne, mida nad seni nii hästi kui igauks seda oskas, teostasid omal algatusel ja eraviisiliselt. Saades seega ametliku tunnustuse, võetakse aga intiimorganisatsioonide eraelu ka teatava ametliku kontrolli alla. Selle kontrolli ilmet pehmen-dab tunduvalt asjaolu, et seda teostab organisatsiooni enese poolt valitav isik. Samuti oleks üliõpilaskonna enda organite poolt valitav kogu üliõpilaskonna üle järelevalvet teostav kuraator.

Kuna kuraator kuulub kinnitamisele riigivõimema poolt ja üliõpilaskorralduse

organisatsioonide vane-
mad omakord kuraatori
poolt, omandab reformi-
kava järgi riigivõim kont-
rolli üliõpilaskonna ja
tema organisatsioonide
üle. Seni teostas seda
kontrolli ainult ülikool.
(Meie sõrend. Toim.) See on olu-
line, põhimõtteliku tähtsusega muu-
datus, mille tooks kaasa reformi
maksmapanek.“

Edasi avaldatakse arvamist, et
kavatsetud ühtlus liikmete kas-
vatamise ja distsipliini alal ei
hakkaks üliõpilasorganisatioo-
ne sarnastama, nagu sõduri
kompaniisid, vaid et veelgi sü-
veneb võistlus liikmete vaim-
sete huvide arendamisel. Lõ-
puks arvab J. K., et üliõpilas-
organisatsioonide vaheliste lõ-
hede kõrvaldamiseks oleks palju
saavutatud kohustuslike kude ja
ühtlaste põhimõtete rakendami-
sega tülide lahendamisel.

Ka „Päevalehe“ juhtkirjanik
Mnd., kirjutades 21. jaanuaril
„Üliõpilane, vanem ja edustus“,
avaldab arvamist, et intiimorga-
nisatsioonide osatähtsus tõuseb,
sest neile antakse senisest laie-
mad ja mõjuvamad kasvatustöö
tegemise võimalused oma liik-
meskondades ja nemad kujunda-
vad oma delegaatide läbi üliõpi-
laskonna edustuse.

Eriti märgib Mnd. üliõpilase
keskmise vanuse langust aastate
kestel ja arvab, et palju nega-
tiivselt, mis arvatakse üliõpilas-
organisatsioonide elus ilmsiks
tulnud olevat, tulevat kirjutada
nooruse ja vanemapõlve puudu-
mise arvele.

Mnd. kirjutab:

„Kui veel 10 aastat tagasi üliõpi-
lasorganisatsioonide liikmeskondade
keskmine vanus kõikus 22—25 aasta
vahel, siis nüüdseks on see langenud
juba märksa madalamale. Seitsme-
teistkümnene- ja kaheksateistkümnene-
aastane üliõpilane pole enam haru-
lus, nagu pärastõja-aastail. Samal
ajal on üliõpilased, olukordade ja
elunõuete muutumise tõttu, sunni-
tud intensiivselt töötama, et võima-
likult normaalse ajaga õpinguid lõ-
petada. Loomulikult ei saa siis vana-
mate kursuste üliõpilased oma orga-
nisatsioonile kuigi palju aega pühen-
dada. See üliõpilase tüüp, kes küm-
neid semestrid „Tartu peal“ elas ja

üliõpilaselu maitses, on niisama
hästi kui kadunud. Neid võite veel
leida ainult mõnest elukaugest,
vanamoelisest roomaanist.

Organisatsioonide koosseisude
noorenedes on ka arusaadav, et nõr-
genes seal arendatav sotsiaalne kas-
vatustöö. Liikmeskondades puudub
vanem üliõpilaspõlv, kes nooremaid
juhiks ja kel oleks kogemusi noore-
mate arendamiseks kasvatustööst
kõigest, mida ju n. n. intiimorga-
nisatsioonid peavad oma peaaues-
andeks.

Küsimus valmistab organisatioo-
nidele, — seltsidele ja korporatioo-
nidele — endile juba ammu muret.
On püütud Tartus asuvaid vanemaid
tegevliikmeid kui ka vilistlasi orga-
nisatsioonide elule lähemale tõm-
mata, et nende kaudu vanemapõlve
kogemusi ja elutarkust saavutada.
Kuid soovitud määralt pole see ku-
nagi korda läinud.“

Seepärast arvab ta vanemate-
instituudi loomise põhjendatud
olevat, kuid kas see aga teata-
vaks saanud kujul läbi lööb
ja ülesande täidab, seda jätab
tuleviku näidata. Teiselt poolt
arvab Mnd., et „ainuüksi kasva-
tustöö järelevalvajakas vanemaid
panna oleks vähe. Ja mis tähen-
dab järelevalve? Egas üliõpilas-
organisatsioon pole siiski laste-
muru. Kui vanemate kohad on
tasulised, siis oleks mõeldav, et
nende peale pannakse kogu orga-
nisatsiooni kasvatustöö.“ Üli-
õpilaste eneste hulgast valitud
vanamehed jne., kelledel praegu
need ülesanded, võiksid jääda
abilisteks vanemale.

Üliõpilaskonna edustuse vali-
miste aluste muutmise Mnd.
arvates sisuliselt palju midagi
ei muutu ja märgib:

„Niipalju kui võib otsustada käe-
pärast olevail andmeil edustuse se-
nise koosseisu ja organisatsioonide
liikmete arvu kohta, ei tuleks edus-
tuse jõudude arvulises vahekorras
uue korra maksvusele pääsmisel
erilisi kaldumisi ei ühele ega
teisele poole.“

„Edustuse kujundamise viis eel-
nõu järele paistab ühest küljest nagu
lihtsustatud olevat: organisatsioonid
saadavad esindajad ja ongi valmis.
Kuid teisest küljest vähemate orga-
nisatsioonide valimisteks liitumise
võimalus ajab asja üsna keeruliseks
ja tülikaks. Tudengeil tuleb siin
avaldada suurt kombineerimise os-
kust, millega käsikäes kindlasti
elustub ka kurikuulus „lehmakauple-
mine“.

Uue korra alusel kujundatud
elujõulisusest arvab „Päeva-
lehe“ juhtkirjanik, et seda oleks
raske ennustada, märkides:

„Organisatsioonide esindajate va-
helistel piirjooned tõmmatakse uues
edustuses teravamalt esile kui endi-
ses, sest iga edustaja esindab otse-
selt valituuna oma organisatsiooni.
Ta paistab ka täielikult mandaadiga
seotud olevat. Organisatsioon võib
teda igal ajal ära kutsuda, kui tema
tegevus enam ei meeldi või kui ta
organisatsiooni soove ei täida. Seni
polnud edustajad mandaadist ära-
rippuvad ja võisid sellistena iseseis-
vamalt toimida.“

Ka jätab juhtkirjanik aja la-
hendada küsimuse, palju uus
kord tervendust ja paremusi
üldiselt tooks. Kuna aga vana
korraldus kord juba oli likvi-
deeritud, siis pidi loomulikult
midagi uut järgnema.

Pateetiliselt märgib „Vaba
Maas“ 16. jaan. L., kirjutades
üliõpilaskonna reformist juht-
kirjas pealkirja all „Üliõpilas-
vanemad, uuenduse eeldused ja
järeldused“:

„Pilv möödus äikeseta. Üliõpi-
lasorganisatsioonid hingavad kerge-
malt, — kes nende päid hõbevaagnal
nõudsid, jäid tühjade kätega. Isegi
ajutisest teaduskondlikust alusest
üliõpilaskonna edustuses on loobu-
tud. Selle aluseks jäävad endiselt
üliõpilasorganisatsioonid.“

Üldiselt märgib L., et uuen-
dused on mõõdukad ja seda põh-
jendatult, sest „noore haritlas-
põlve kasvatamine ei kannata
üle põlve murdmist“.

Tõsioludel põhjenev siiski ei
ole arvamus, et

„Meie üliõpilaskonna organisat-
sioonides on õieti rohkem õelda
vilistlastel kui üliõpilastel. Iga
uuendusnõude vastu ollakse vilist-
laste seas umbusklik, sest kardetakse
oma mõju vähenemist üliõpilastele.
Imestatakse, et milleks uuendusi
üldse tahetakse, — ei ole ju üliõpi-
lasel midagi tõsisemat katki.“

Vilistlaskogudel ju teatud
mõju on, kuid üliõpilasorgani-
satsioonid kui seesuguseid ei ole
veel vilistlaskogud üle võtnud
ja seal on maksev üliõpilase
otsustus, kuigi see ei pruugi
olla vastuoluline vilistlaste ar-
vamistega.

Stud. jur. Rudolf Mäekala †.

In memoriam.

Möödunud aasta 15. detsembrikuu päeval lahkus ootamata äkki meie keskelt jäädavalt meile kõigile kallis sõber ja kaasvõitleja, Rudolf Mäekala!

*

Kes meist, Su sõpradest suudakski harjuda selle mõttega, et meie ringist puudud igavesti Sina, meie alatine kaaslane! Meie ei olnud harjunud kunagi ilma Sinuta, veel vähem suudame meie harjuda sellega nüüd, kus me peame teadma, et Sa enam iialgi ei tule meie keskele!

See on arusaamatu vastuoksus, kuid me peame seda ometi taluma, kui paratamatut raskust!

Kus iganes oli tarvis siirast tegu või mõtteselget otsust, sääl tulid Sina oma aitava käega! Nii kasvasime meie ühte... Sõbralikkude koolivendadena ja kaasvõitlejatena avasime meie üksteisele oma südamesaladused. Sinu otsekohene isiksus võimaldas ja ahvatles seda... Sinu siiras meelega ja tulinhingeline siseilm oli ikka selleks armsaks koduks, kus võis rasketel silmapilkudel kergendada oma koormat...

Nüüd jääb Sinu asemele tähtmatu koht. Kes suudakski Sind asendada!...

Isiklikult tundsin Sind väga lähedalt. Aastatepikkune sü-

Rudolf Mäekala sündis Alatskivil, 6. IV 1913. a. Lõpetas Tartu Ühistechnikagümnaasiumi kursused c. l. 10. juunil 1931. a. Olles täitnud kaitseväge sundteenistuskohustused, astus 1932. a. II sem. Tartu Ülikooli õigusteaduskonda õigusteadust õppima. Mullu ta kirjutas andeka üliõpilasena auhinnatöö. Oli 1936. a. üliõpilaskonna majandustoimkonna juhataja.

damlik sõprus liitis meid jäädavalt ühte juba koolipõlves. Ma tundsin Su säravat mõttelenägu, Su taltsutamatu temperamenti

ja kustutamatu tööindu... Sina ei leppinud iialgi pinnapäälisustega, vaid Sa võtsid alati — tõesti viimse tõe ja valust viimse valu — nagu Sa ise ikka armastasid ütelda. Sa elasid sisse igasse küsimusse sellise kirega, et Sind tõesti tuli vahest hellitavalt hoiatada!

Ja küllap see jätmatu mõtete-sööst tõmbaski Sind lõpuks üksindusse, et Su sõpradelgi ei olnud võimalik Sulle ütelda lohutavat sõna!

Nii tabaski Sind saatuse vääramatul löök, mis oli otsustavaks Sulle ja jäädavaks kaotuseks Su sõpradele!

Sind pole enam.

Agaga meie keegi ei suuda uskuda, et Sa oled jäädavalt kadunud meie juurest! Sinu siirast ja tarmukat noormehekuju ja seda õigluse- ja tõetunnet, mida kandsid Sa alati oma südames, ei suuda meilt võtta isegi aja lõputu igavik... Sinu südame-soojust ja sõbralikkust jätkub meile alati!

Meie — su sõbrad — soovime Sulle pikka, kosutavat rahuund!... Rahu Sa ihkasid alati.

Olgu kerge Sulle Eestimaa muld!

Tartus, 26. I 37.

August Kalvi.

Leides, et viimaste aastate riigikriisi all on suurelt jaolt peitunud ka haritlaskonna kriis, kusjuures esile tulevad kohtade saamise ja kodaniku kasvatuses kohta kaebused, siirdub L. oma armastatud teemale, nimelt üliõpilaste poliitilise kasvatuses küsimusele, mis uue korraga näib toime tulevat.

L. kirjutab edasi:

„Üliõpilasleht“ on hästi teinud, et viimastes numbrites H. Paalmanilt tõi pikema ülevaate, kuidas see asi

teistes maades on korraldatud. Seal nähtub, kui väär on see meie tavaline ettekujutus, nagu oleks üliõpilase poliitilise kasvatuses nõue — mingi iganenud vene pärandus. Tõeliselt on see ettekujutus ise — balti võõritimõistetud pärandus. Sest balti üliõpilase „apoliitilise“ ei olnud tõeliselt sugugi nii apoliitiline, nagu väljaspoole paista lasti: tõeliselt oli see ainult maskeeritud autonoomsusele, nagu sellest balti-vaenulised vene publitsistid (näit. Harusin) väga hästi aru said ja mis tarbekorral ka väga selgelt oma värvi näitas, kui näiteks vaja oli prof. Schirrenile tema „Liivimaa

vastuse“ puhul oma poliitilist sümpaatiat avaldada.

Meie oleme aga oma akadeemia kodaniku apoliitilisusega läinud nii kaugele, et meil riigipööramise eest kohtu alla satub õigusteadusliku haridusega kõrgem ametnik, kes mingit vahet ei aima parlamentarisismi ja fashismi vahel. Peab imestama, kuidas niisuguse haritlaskonnaga meie demokraatlik kord niigi kaua võis püsida.“

Juhtkirjanik märgib lõpuks:

„Uus üliõpilaskorraldus loob varemata kogus uue asutuse, mis kogu üliõpilaskonnale kasvatuses alal sidu-

Stud. med. Jakob Brunhof †

In memoriam.

Möödunud aasta viimaseil päevil tabas korp! Fraternitas Livien-sise peret raske kaotus — 29. dets. 1936. a. varises manalasse Jakob Brunhof.

Violett-rohelist-valget kandvasse perre jäi tühimik, mida ei täida keegi teine.

Tüsedä, tõsise töömehena iga-päeva elurada rühkides olid Sa otsekohene ja lahke kõigile, kellega kokku puutusid. Akadeemilisse perre astudes ja korp! Fraternitas Livien-sisse organiseerudes olid Sa ausaks sõbraks ja heaks kaasvõitlejaks kaaslastele.

Alati elasid Sa kaasa kõigis vajalikes tegevusis ja üritusis rau-

gemata tahtega ja mehise meelega.

Ja kui puudutati küsimusi, mis riivasid tulevikulootusi, siis loitis Su silmis lakkamatu lootussäde.

Nüüd pole Sind enam. Ootamatult kadusid Sa. Raske haigus murdis Su mehejõu parimais noorusaastais, lõikas katki elulõnga, mis jätkumisel oleks andnud palju kõigile neile, kes Sulle rajasid tulevikulootusi.

Sinu tõsisest kujust jääb kustumatu mälestus, Sinu sõprade ringketis muutub üks lüli kuldseks, hiilates kullana ja säilides jäädavalt.

Puhka rahu varalahkunud sõber ja kaasvend! J. Koort.

vaid määrusi võib anda. Seega oleks see õieti „ühise tervikliku üliõpilaskonna“ esimene organ.

Kui talle elu sisse peab tulema, siis peab talle ka mingi väimline tagaselg tekkima, mingi üldüliõpilaskondlik avalik arvamine. Seks oleks viimne aeg, et senised vaenulised Iisraeli ja Vilisti leerid — seltside ja korpide vilistlaste liidud — vastuksa Gogoli kuulsaille Ivan Ivanovitshile ja Ivan Nikiforovitshile ka mingi ühise pinna leiaksid.“

21. jaanuari „Uus Eesti“ artiklis — „Üliõpilaskonna kasvatus seoses kavatsetava reformiga“ püüab H. K. selgitada reformiga toonitatud ühiskondliku kasvatuses sisu enam kui kaalutleb ümberkorralduse üksikasju. Ta kirjutab:

„Haridusministeeriumi teaduse- ja kunstiosakonna direktor oma selletustes Tartu üliõpilaskonna reformi põhialuste juurde, tõstis väga tugevalt esile üliõpilaste ühiskondliku (sotsiaalse) kasvatuses nõude ning sellesuunalise ettevalmistuse nende tulevasteks elukutseteks. Kahtlematult ongi see kõige olulisemaks eesmärgiks, õieti ainu-

keseks mõõdupuuks, mis üliõpilaste organiseerumist üldse õigustab ja vajaliku sisu peab andma organisatsioonide tegevusele. Siiski esmakordselt Eesti iseseisvuse ajalooos on haridusministeerium seda deklareerinud programmilise põhiohüdena, ja sellest kinni pidades peab see jätma uut mõju üliõpilaskonna struktuuris kui ka vaadetes ja vahekordades.

Peab aga kohe tunnistama, et sedasama on algusest peale taotlenud eesti üliõpilaste ühingud ja hiljem ka üliõpilaskonna korraldus. Sügavamalt vaadates ongi siin peaküsimus, mille ümber on keerelnud kõige rohkem mõttevahetusi ja isegi võitlust. Sellest annab selget tunnistust eesti üliõpilaskonna ajalugu kui ka „Üliõpilaslehe“ veerud aastakümnete jooksul. Ja see ülesanne on vaieldamatult omane kõigile eesti üliõpilaste ühinguile kui ka üliõpilaskonna ühistele taotlustele. Ükski eesti üliõpilaste ühing ei arenda oma liikmetest rahvast eraldatud härrasklassi. Nad ei ole mitte olemas eralõbu ja isikliku ajaviite pärast. Nende eesmärk ning töö seisabki just selles, et lisaks õpingutele ülikoolis anda oma liikmetele

tugevaloomulisi isikuid arendavat ja seltskondlikku ning ühiskondlikku kasvatust. (Meie sõr. Toim.)“

Ja edasi:

„Eesti riik loodi rahva ühiste jõupingutustega ja rajati demokraatlikkudele alustele. Teiseks, meie rahvas on koosseisult väga ühtlane, puuduvad teravad klassivahed ja täiesti puuduvad seisuslikud vahed ning suurlinnad. Kolmandaks, meie rahvahariduse tase on ühtlaselt kõrge. Kõige selle tõttu peab ütleva, et meie rahva jõud ning teguvõime peab olema, võrreldes arvuga, ühtlasem ja suurem kui paljudegi teiste juures. Neid väärtusi ja paremusi ei pea meie mitte ükski hoidma, vaid ka edasi arendama.

Omariiklust hakkasime käsutama ultraliberaalses vaimus, mis levis kõigisse eluavatusis. Sellel olid omad halvad tagajärjed, milledest tervenemise protsess on nüüd käimas. Kuid vee ja vee vahel tuleb vahet teha. Meie üldine elualus — demokraatlik kord ja mõtteviis, kõigi jõudude positiivne arendamine, koostöö ja ühistunne — see ei ole mitte ekslikuks tunnustatud ega kuulugi asendamisele millegi muuga, kuigi elu nõuab ühel või teisel alal korrektiivse.

Selles paremas mõttes loodi meil vabariigi algusest saadik asutusi ja anti ka ülikoolile autonoomia. Ei ole mitte põhjust arvata, et need asutused oleksid kuidagi eriliselt mõõda läinud nendest parematest eesmärkidest, vaid nad on neist kinni pidanud isegi suurema järjekindlusega kui võib-olla kiiremini muutuv poliitiline elu. Seadus, nagu ülikooli oma, ei saagi programmi väljendada. Aga kui Tartu ülikooli seaduses on muu seas üteldud, et tema ülesandeks on ka ette valmistada riigi ja rahva tööle tarvilikke inimesi, siis on ka siin olemas tugev orgaaniline side oma riigi ja rahva nõuetega, järelikult ka riikliku ja ühiskondliku kasvatusega õigetest püsivatest alustest. Täienduseks sellele ja samade eesmärkidega kooskõlas nähti ülikooli seaduses ette ka üliõpilaskonna ülesanded ja organiseerumine üliõpilasiühingutesse, kellede tegevuse peatumisest koostöös riigi- ja rahvaelu terve alustega. Ja peab ütleva, et otsene side ülikooliga on sellele tunnustusväärset kaasa aidanud, luues rahuliku püsiva arengu õhkkonna.“

Ühiskondliku kasvatuses sisu jõuab H. K. otsusele, et see peab olema vastav demokraatliku rahvusriigi mõtteviisile, arusaamisele ja tegutsemisele. Kasvatuse tuuma osaks peavad olema püüded ja ideed, mis meie rahva ja riigi elu alusteks üldse, ning leiab, et:

Kiirelt muutuvate mõõdupuude järgi ei saa kedagi kasvatada, veel vähem ühiskondlikult kasvatada. Kas oleks mõeldav, et kasvatus, eriti üliõpilaskonna kasvatus, areneks teistsuguses vaimus? Vististi mitte. Ülikoolis õppivast noorsoost peab ju tulema jõude, kes asuvad elu juhtima ja edasi viima. Kui nad peaksid tulema teistsugusest mõtteilmast, oleksid kasvanud teistsuguses arusaamises kui see, mida näeme üldises elukorralduses, siis tekiks siit sügav vastolu, mis viib kriisini ja revideerimistele (kummal poolel, see oleneb jõudude vahekorraldusest, kui kaugele vastuolu on arenenud).

Kõigele sellele on ka üliõpilaskonna korraldusel suur tähtsus ja mõju. Seepärast tundub, et üliõpilaselu korraldus ei ole mitte ühepäeva küsimus, mida homme ülehomme jälle teisiti võib seada. Ka on mõeldamatu selle täielik eraldamine ülikoolist, mis ei tuleks kellelegi kasuks. (Meie sõr. Toim.)

Üliõpilaskonna tulevase korralduse püsi ja viljakus saab olenema sellest, kuidas ta sobib meie üldise elu raamidesse ja ideestikku, mis suurtes joontes peaksid olema järjekindlad ja püsivad. See probleem on palju olulisema tähtsusega kui arutlemine, palju kohti keegi edustuses saab.“

Oma teises artiklis 23. jaan. „Postimehes“ J. K. („Üliõpilaskasvatus ja organisatsioonid“) astub välja üliõpilaskonna ümberkujundamise kavast ettenähtud kahesuguse valimisteguri vastu, kuna sellel on antud mitteametlikult põhjendus, nagu sellega ei tahetavat soodustada liiga suurte, aga ka mitte liiga väikeste organisatsioonide tekkimist. Olevat nimelt soovitatav, et üliõpilaskorraldusi ei oleks vähemad kui 50 ja suuremad kui 100-liikmelised. Valitud põhimõtet peab J. K. ekslikuks.

Ta kirjutab veel:

„Ei ole põhjust silmi kinni pigistada üliõpilaskorralduste seaduse ja praeguste puuduste suhtes. Neid alles hiljuti sõeluti päris teravalt. Kui nüüd ometi on need organisatsioonid tunnustatud kõlblikkudeks üliõpilase ühiskondliku kasvatuses teostamiseks, siis liigitamine headeks ja halvadeks ülaltsiteeritud põhimõttel ei oleks õiglane. Ei tarvitse asuda arvustama või halvaks pidama vähema koosseisuga organisatsioone. Ometi peab meie suurte ja enamikus ühtlasi vanemate üliõpilaskorralduste teeneid enne Eesti iseseisvuse aega tunnustama igauks, kes vähegi tunneb meie üliõpilaskonna ajalugu ja üldse kultuurajalugu. Kuid ärgem laskemgi end mõjutada esivanemate loorberitest ega küsivem, kas mineviku head traditsioonid on teenekamates seltides ja korporatsioonides püsinud väärikatena. Vaadeldgem küsimust tuleviku seisukohalt.“

Üliõpilaskorralduste ülesandeks peab olema üliõpilase ühiskondliku kasvatus, oma liikmeskonna mõjutamine selles suunas, et neist kasvaksid ühiskonnale töötajad, kes teadlikult ühiskondlikkudest küsimustest ja valmis end õiges suunas rakendada nende lahendamiseks, rippumata kitsarinnaliselt oma isiklike püüde küljes. Missuguste vahenditega saaks üliõpilaskorraldus täita seda vaimse kasvatuses ülesannet? Vaevast suudaks seda oma isiklike vahenditega ja võimetega üksi eelnõus ettenähtud organisatsiooni vanem. Olu-

list osa etendab ikkagi isetegevus ja vastastikune mõjutamine, kusjuures vanem valvaks, et see sünnib õiges suunas. On ju olnud ja tulevikuski võimalik, et ka väikesearvilise organisatsiooni koondab nii kohased isikud, et ei teki raskusi oma liikmeskonna vaimse arengu taotlemisel. Ometi on eriti 17—18-aastaste ülikooli astujate juures tõenäolikum, et suuremas organisatsioonis on hõlpsam leida arvukamalt neid, kes pühenduksid tutvumisele ühiskondlikkude küsimustega seesuguse eduga, et nad võiksid pakkuda edasi- viivat ka oma kaaslastele. Ja kui ei taheta koondada just maise vara poolest rikkaid, ei ole väikesel organisatsioonis hõlpsus endale soetada vahendeid vaimsete huvide rahuldamiseks. Õllekann ei maksa palju, vähegi rahuldav raamatukogu ei ole aga sugugi odav. Tantsukursusteks leidub rahanatukest ka väikesemas ringis, oma liikmeile vaimse töö jaoks stipendiume määrata või ka mõistliku aja viite jaoks sportimisvahendeid muretseda saab hõlpsamalt suurem organisatsioon. 40-liikmelisel organisatsioonil, kui tal pole jõukaid ja ohvrimeelseid vilistlasi, ei ole kerge endale soetada isegi kõlblikke ruume. Pealegi on vanema amet eelnõus ette nähtud palgalisena.“

Ja lõpuks:

„Ärgu liigitatagu üliõpilaskorralduste nende suuruse, vaid seesmise tubliduse järele. Ja muide — kui tõesti ei peaks leiduma vahekorrale 40:80 teist põhjendust, kui ülaltsiteeritud, siis parem loobutagu liigitamisest täisõiguslikkudeks ja teise järgu üliõpilaskorraldajateks ja võetagu aluseks, et iga 40 või 50 üliõpilast võib valida ühe esindaja üliõpilaskorraldusse.“

ORGANISATSIOONIST JA KOHTADE TÄHTSUSEST.

„ERK“ 1936. a. nr. 9/10 kirjutab J. Tandre „Kas ravida sümptomeid või haigust ennast“ üliõpilasküsimustest, leides:

„Nagu näha, pole seni leiutatud organiseerimise ühist alust. Aga kas sel puhul oleks mõeldav seniste vabalt kasvatusprintsipidele tuginevate organisatsioonide segipaikamine? Oletame, et põhimõtte pärast seda tehakse. Sel puhul kaotame oma akadeemilise noorsoo kasvatuses hoopis, kuna 4/5 sellest on organiseeritud.“

Meie ei saa praegu kiidelda oma „lapsetoa“ kasvatusel. Väga vähe suudab anda selles suhtes ka gümnaasium, kuna meie koolid on nii ehitatud, et nende ülesanne seisab vaid õppekursuse kätte õppimises. Kust noored haritlased siis saaksid sellegi kasvatusel, mis praegu anna-

vad organisatsioonid oma liikmetele?

Veel edasi. Meie juhtivamad kohad on praegu täidetud enamasti organisatsioonide kaudu. Kui oleme väitnud, et sellejuures on lähtunud mitte isiku tohtidest, vaid oma-mehe, -naise seisukohalt, kas siis suur hulk niiviisi sinna sattunud juhtivaist ebakõlvulikest ametnikest ei peaks oma kohtadelt lahkuma, kuna neil langeks seljatagant toetav organisatsioon. Tavaliselt meeldivat positsiooni ei anta käest võitluseta, siis peaksid senised organisatsioonid sulgemise puhul pugema põranda alla ja muutuksid hoopis intiimsemaks, näist kujuneks midagi vandeseltside taolist ja avalikkusse astuks bürokraatlik revolutsioon. Teisiti ei saa kujutella asjade käiku. Nii-samasuguse nähtena esineb praegu „Tartu vaim“, mis pole muud, kui ühe suletud partei opositsioon põranda alt.

Parteide tegevus lõpetati ja nende vähesed funktsioonid läksid uuesti organiseeritud kodadele ja isamaaliidule. Üliõpilasorganisatsioonide kasvatuslikke ülesandeid ei suudaks täita ükski kroonuasutus, kuna need on kasvatusalal nii või teisiti saamatud.

Läbi arutades kõiki seisukohti leiame, et seniseid üliõpilasorganisatsioone pole võimalik nii likvideerida, et sinna midagi paremat ei pandaks asemele.“

Käsitledes kohtade küsimust J. Tandre soovib avalikku võistlust.

„Kas ei leiduks küsimuse lahendamiseks teisi teid. Lähtuti ju sellest, et üliõpilasorganisatsioonid kohtade jahil korrumpeerivad administratsiooni ja lõhuvad akadeemilise ühiskonna ühtluse. Selle vältimiseks pole tingimata vajalik organisatsioonide endi likvideerimine, vaid tuleb nende võimupiirid kitsendada. Kohtade täitmisele nähtagu ette teine kord. On õige, et meie avalikku elu valitsevad praegu peamiselt paar vanimat organisatsiooni. Tosin teiste noorsugu peab ümmardajaina teenima neid. Viimaste liikmed peavad siis olema lövid või geeniused, kui ka nemad pääsevad „päikese alla“.

Kas poleks õiglasem kohtade avalik täitmine! Kaalutagu iga kandidaadi pabereid ja teadaolevaid võimeid avalikult ja üheväärselt.

Kui muidu ei jõuta otsusele, siis korraldatagu

eksamid ja kohtantagu paremini ettevalmistunule, võimelisemale töömehele.“

J. Tandre arvab, et: „Siin ei aita üliõpilasorganisatsioonide sulgemine, kuna see oleks vaid sümptomide ravimine. Organisatsioonide poolt ettevalmistatud ja majanduslikult ning perekondlikult seotud patriitse jätkub meil vabalt veel terveks inimpõlveks. Olgem siis juba julgemad ja asugem haiguse enese juurde. Kohtade avaliku täitmise poliitikaga väheneks üliõpilasorganisatsioonide mõju tunduvalt. Nõutagu kandidaadilt isiklikku tublidust ja oskust. Mitte andmeid, kuhu ta kuulub ja kelle sugulane ta on.“

Ja proponeerib valitsuse samme, öeldes:

„Praegune valitsus omab külluses võimu sellise kohtade täitmise korra läbiviimiseks. Temal on selleks ka kõige suuremad kõlblised kohustused. Ta vajab ju „Uue Eesti“ loomiseks kõige enam töökaid mehi. Kuna puudub Riigikogu ja parteid, siis on kõige viltutehtu eest vastutav tema ainuüksi.“

See küsimus on väärt, et temast ei räägita rääkimise enese pärast, vaid et tehakse, mida vaja.“

Muljeid ja mälestusi Helsingist

Keegi on kunagi kusagil öelnud, et alles möödaläinuna saab kõik olmu heledaks ja tagasisoovitavaks, et alles möödaläinuna saavad kontuurid oma tõelise teravuse ja värvid oma õige läike.

Nii. Kuulates maal kodukoja jõulurahus raadiost „Hungaaria“ mustlasmuusikat lahe tagusest valgest linnast, saab möödunud kaks ja pool kuud taas elavaks ja igatsus veab tuttavaid teid pidi tagasi.

Saanud sügisel väheloodetud stipendiumi, oli toredaim aeg. Kohvrite pakkimine, ärasõidu õnnis palavik ja teadmine, et on ees üliõpilasaja parim semester; on ees, on ees — ja keegi ei saa seda minult enam võtta.

Nii see siis algas. Aga õige algus oli küll vähetõotav ja sünnitas Egos segaseid küsimusi, mispärast tee paradisi peab viima kaudu puhastustule.

„Aegna“ kulus teekonnaks üle lahe tavalise 4 tunni asemel 26 tundi. Sõideti läbi 11-pallilise tormi ja üle kaunikujuliste lainete ligi Helsingini välja, aga siis pelgas väike aurik sadama arvutuid kaljukaitsjaid, ja pöördus tagasi emasaare Aegna varju. Nagu soomlased hiljem ütlesid, et leidis küll paraja paiga. Ning suure „merilehm“ ulus, silmapiir ühes Tallinna kauge kamuga kõikus üles-alla, ning raadiost kuulutati: stromvarning Finska fiiken... myrskyvaroitus Suomen lahdelle... jne.

Kuid lõpuks, ligi järgmise päeva õhtut, kohale jõudes olime kõik tänulikud tormikogemuse eest, mida

võimaldas lahkelt meile Soome laht oma väikestest võimalustest.

Vana sõprusleping viis mind liituma Hämeläis-osakonda. Sellesse vanasse, suurde ja kuulsasse — suuruse poolest küll jõudsid selkorral etelä-suomalaised hämeläisist paari sajaga ette —, kelledele kuulub suur 1931 valminud maja Kampin tänaval, nägusa osakonna korteriga ja ruumika ning paljutarvitatud peosaaliga.

Muist osakondadest, eeldan et lugeja teab, et soome üliõpilaskond on organiseerunud maakondliku kuuluvuse alusel, erineb Häme osakond oma seesmise korralduse poolest jagunedes kolmeks eri ringiks Häme suuremate koolikeskuste alusel: Itä-Häme, Kanta-Häme ja Pirkkalais ringid. Eri ringide isetegevusest hoolimata on siiski säilinud osakonna terviklus ja ühtekuuluvus ja eri ringide ettevõtted tõmbavad ühtlasi kaasa kogu osakonna liikmeskonna.

Esimeseks õhtuks osakonnas oli noorliikmete vastuvõtt n. n. fuksiaiset, mis on lõbus ja omapärane „tilaisuus“. Iga uustulnuk noor on kohustatud astuma lavale ja ütlemale allistuvale saalitäiele selge häälega oma nime — rootsikeelsetele nimedele karjub publik: suomentaa — soomestada, — kooli, mille lõpetanud ja teaduskonna, kuhu astunud. Selle järele tütarlastel kaunikujuline, arhailine reveranss ja poistel „kratzfuss“, milliseid ebaõnnestumise puhul tuleb korrata. Muidugi kujuneb koomilisi ja lõbusaid olukordi.

Sääl siis teostus seegi mitte-igapäevane noorenemisprotsess, et minust vanast tudengist sai taas väike

Tartu ja Tallinna Üliõpilaskonnad koostööl

Tallinnas Tehnikainstituudi avamisega kaotas Tartu Üliõpilaskond terviliku Eesti Üliõpilaskonna esindamise õiguse nii sisuliselt kui vormiliselt. Kuna aga hädavajalik on ka Eesti üliõpilaskonda, s. o. Tartu Üliõpilaskonna ja Tallinna Tehnikainstituudi Üliõpilaskonda ühiselt, lähemalt piiritleda ja selle tööülesanded selgitada, siis oli paratamatu mõlema üliõpilaskonna vahel esiletõusnud küsimuste korraldamine.

Mõlema üliõpilaskonna ajutised juhatused ongi nüüd pärast vastavaid läbirääkimisi kokku leppinud koostöö põhijoontes kuni korraliste aluste väljatöötamiseni.

Kokkuleppe esimeses osas on märgitud:

1. Üliõpilaskondi kui tervikut puudutav välismaaline asjaajamine toimub Eesti Üliõpilaskonna nime all. Sisemaal tegutsevad iseseisvad Tartu ja Tallinna üliõpilaskonnad.

2. Sisemaalistel ühistel aktsioonidel tegutsevad Üliõpilaskonnad oma vahelisel erikokkuleppel Eesti Üliõpilaskonna nime all.

3. Eesti Üliõpilaskonna asjaajamine toimub kuni uute korralduste

maksimahakkamiseni Tartu Üliõpilaskonna organite kaudu.

4. Kuni uute korraldusteni esindab jooksva asjaajamisel Tartu Üliõpilaskonna esimees Eesti Üliõpilaskonda. Kongressidel, istungitel jne. esindab Eesti Üliõpilaskonda varem omavahelisel kokkuleppel määratud esindaja Eesti Üliõpilaskonna esimehena.

5. Omavaheliseks informatsiooniks saadavad mõlemad üliõpilaskonnad teineteisele välismaistest kirjadest, millised puudutavad Üliõpilaskondi kui tervikut, ära kirjad.

6. Jooksva asjaajamise kulud jagatakse pooleks.

7. Erakorralised (nagu kongressid, istungid jne.) kulud jagatakse proportsionaalselt üliõpilaste arvule.

8. „Üliõpilasleht“ jääb Eesti Üliõpilaskonna häälekandjaks.

Toimetus asub Tartu Üliõpilaskonna juures, kus väljaandmist korraldavad peatoimetaja ja tegevtoimetaja. Neile abiks on toimetaja, asukohaga Tallinna Tehnikainstituudi Üliõpilaskonna juures, kes korraldab lehe kaastööd ja levikut Tallinnas.

*

Kokkuleppe teises osas on ajutised juhatused mõningaid sooviavaldusi esitanud tuleviku jaoks ja nimelt:

1. Korralise vahekorra jaluleseadmiseks peetakse soovitavaks tulevikus ellu kutsuda eri kesorgan iseseisva eelarvega, asukohaga Tartu Üliõpilaskonna juures.

2. Et välismaadel tulevikus vältida väärtõlgitsusi, peetakse loomulikuks, et alalist Eesti Üliõpilaskonna esimeest ei ole. Kirjavahetusele kirjutaks alla Eesti Üliõpilaskonna peasekretär (keskbüroo juhataja).

Kongressidel, istungitel jne. esindaks Eesti Üliõpilaskonda varem omavahelisel kokkuleppel määratud esindaja Eesti Üliõpilaskonna esimehena.

Kokkulepe jääb kehtima kuni uute korralduste väljatöötamiseni. Nähtavasti toimub see juba mõlema üliõpilaskonna korralise edustuse poolt ja siis ka juba üksikasjalikumalt.

Nagu kokkulepest nähtub, jääb „Üliõpilasleht“ mõlema üliõpilaskonna häälekandjana Eesti üliõpilaskonna häälekandjaks edasi.

fuksi, kes käis sellejärele korralikult pühapäeva hommikuti fuksiloengutel ja viimasel loengul tutvustas häme fukse Tartu korporantlike noorliikmete kasvatussega. Rebaslennud ja hommikkäigud sünnitasid hõimunoortele palju elevust ja nalja.

Kui siis lõpuks jõudis värvide saamine, rivistati meid pea kaitseväljendisse ritta ja osakonna inspektor ühes kuraatoriga panid valge-punase värvipaela üle.

Arvukate osakonna õhtute n. n. illanvietto' te seas, millised tavaliselt sisaldavad mitmekesise ja hästivalitud eeskava, oli suurim jõulu-õhtu n. n. pikkujoulu. Viimane on aastapäeva kõrval kõigi osakondlaste lemmik-pidu, kus flegmaatilisemgi hämelane muutub ergaks ja ülemeelikuks jõuluküünalde rõõmsast särast ja auravast riisipudrust ning vaimukatest pudrukõnedest.

Muide, kui kord juba on kõnet hämelaste pikalisusest ja flegmaatilisusest, siis lisaks sellele veel veidi juurde. Nad on tõesti pikalised. Neid pidi sageli n. ü. soojaks kütma; kõnelema kogu õhtu, — ja kui siis olid saanud inimese juba soojaks ja elavaks, oli õhtu jõudnud juba lõppu. Järgmine kord tuli muidugi alata otsast päle. Kuid selle eest kord saavutatud sõprust ei kaota nii kergesti.

Huvitavaid kokkupuuteid oli teistegi osakondadega.

Pohjalased, see on julge, vaba ja vitsaalne tõug. Ja kuidagi eht-soomelik: veidi metsik, leppimatu omas vihas ja päisiv sõpruses, veidi umbusklik... Võib-olla on hämelastel õigus, kui nad ütlevad, et pohjalased on saanud vabana ja sõltumatusena elada oma pohjanmaa

lagendikkudel, — teised, eespool elavad hõimud on neid kaitsnud suurema vägivalla eest...

Palju uljust ja julgust on nende kaunites rahvalauludeski ja kuskilt pole neid nii palju kogutud, kui just Etelä-Pohjanmaalt.

Puss pihus ja pää püsti, nagu Karjanmaa Kyösti S. F. õnnestunud „Pohjalased“ filmis astub Harri talu õuele, seda samas toorest ja samas hella temperamenti nagu leiab ajuti nüüdsestki põlvest veel. Kui nad, pudelid käes, püstijalu laual laulu juhatasid. Selles on nii palju reibast elurõõmu ja õiget hoogu, mille järele inimesel mõnikord on kohe sisemine tarve.

Savolased on südamlilik ja huumorimeelne rahvas, kuid kuidagi ilmetumad. Osakonnas oli meeldivaid hetki, kuna nad on väga külalislahked. Lõid võõra auks oma vana suurt, ampiirstiilise seinakella, mis muidu seisab, ja laulsid — minu tõsiseks rõõmuks — „Me elu jääb mõistmata aktiks vist küll“ pro tavalise „Lossis nimega Gradesco“.

Etelä-suomalaste jõulu-õhtust jäi meelde hulk sõbralikke inimesi ja palju hääd meestelaulu. Ja noh viiburlaste tuntud vilgas ja temperamentne iseloom kõneleb juba ise enda eest.

Peatumata pikemalt kõigi osakondade juures, tahaksin kokkuvõttes siiski öelda, et neist leiab Tartust tulnu tõesti palju avarust ja vaheldust. Eriti köidavad kõigi osakondade rahvuskultuurilised harrastused, millistel aktiivse soomluse eest võitluse kõrval on võrdne koht. Maakondliku kuuluvuse alusel organiseerunud üliõpilaskond on iga aastaga lähenenud oma rahvale, pühendades palju hääd tahet ja tähelepanu va-

„Piinlikult hea tahe“

Paul Viidingu novellid

Paul Viiding, keda tunneme õige omalaadse pallega luuletuste kogu „Traataia“ autorina, on vastu jõulut lasknud välja oma teise raamatu, seekord proosaraamatu — kogumiku novelle. Kaheksast novellist on mõnigi leidnud esialgset päevalgust „Loomingus“, mille tõttu sissevaade Viidingu novellidesse kannab taastutvumise iseloomu.

„Piinlikult hea tahte“ avanovell „Valge krae“ näitab juba seda, mida on märkind Harald Paukson „Pärvalhes“ sama raamatu arvustuses, et Viidingul on kirjaniku hoiakut, et ta ei mõju algajana. Siin on tõepoolest olnud, mida öelda ja see „mida“ on öeldud võrdlemisi kunstiosklikus vormis.

Esimese novelli peategelaseks on juurteta intelligent, ülikooli lõpe-

tanud Pernambuk, kel puudub töö ja kellele elu aseainet pakub viin, tiirlemine oravana peenes seltskonnas, „kus istutakse, haigutatakse, teeseldakse lõbusust, tantsitakse grammofoni järele, mängitakse viis senti kaarti lotot ja sent silm mutti.“ Siin on proud, kes lasevad endaga hoolega kurameerida noorureil, naised, kellel älepis peigmees ja reservid, naisteadlased, kes kolmekümneaastaselt magistrid ja doktorid ja selles seisuses leidnud loodusliku elu aseaine, mis peab asendama kaht-kolm last, meest ja muid selliseid põlastusväärseid sentimentaalsusi. Liigub tudengeid korporatsioonide liikmeid, liigub „luuletaja, kes kirjutas julgeid värse (oleks pidanud olema sündinud kakskümmend aastat varem) ja inime-

senä oli kummaliste vastolude ühtesulamatu segu.“ Pernambuk, peategelane, peale ühe sellises seltskonnas koosviibimise hiljem joomingul otsustab lõpetada senist tiirlemist oravana ja elutsemist eiteamillest ning hakata tööle. Minna või Kohtlasse kaevurite sekka, turbarabadesse! Ta pandib parema ülikonna, ostab juudilt ühe töölislikuma rõiva, registreerib end tööbörsil, karastab end korraks jões kümblysega, et siis tööbörsile tagasi minnes keelduda tööleminekust kuna töölepalkajaks osutub sama härra, kelle man oldud hiljuti seltskondlikul olemisel. Ei sobi, et Pernambuk teeks selle mehe silmi ees nii lihtsat tööd. Tema ülikooliharidusega inimene. Pernambuk on taas Pernambuk. Küsitav aga kas tööta haritlase küündimatu probleem seisab sest, et ta „enesetunde hellus“ ja „maa liiga familjaarne kitsus“ ei luba tal minna töölisrahva ridadesse? Lahendus võiks ju oleda ka sellest, et haridus on kehalt röövind ta jõu. Mõnegi Pernambuki käsi on paras hoidma sigaretti, tõstma kohviklaasi, ent mitte hoidma labidat.

Kogu huvitavamaid ja paremini õnnestunud novelle on „Diotima“. Selles peab teadusliku „loengu“ oma platooniliselt ihaldet kahekümneaastasele elukogend naistudentile ta järgi õhkuv nooruküliõpilane Haljas. Ja seda kõike, et daamiga kõneldes lõpetada teaduslikku jutlemist voodiga, kus saab

nade, kultuuriteilt taganevate rahvapäraste tarkuste ja kommete päästmiseks ja muuks rahvuskultuuriliseks hüvanguks.

Allakirjutanul oli võimalus osa võtta kahe soome üliõpilaskonna aastapäeva pidustustest — 9.—10. nov. Turus ja 26. nov. Helsingis.

Aastapäeva pidustused toimuvad erilise pidulikkuse ja pühalikkusega, ja neist võtavad osa kõigi soome üliõpilaskondade, merikadettide ja kõrgemate sõjakoolide esindajad. See näitab tihedat kostööd ja sidet üliõpilaskonna ja kaitseväge kõrgemate õppeasutiste vahel. Samuti on kadetid alati teretunud ja oodatud külalised kõigis osakondades.

Turu Üliõpilaskonna aastapäev viis mind Turgu, kolmeks meeldejäävaks päevaks. Linn sarnaneb palju Tartule, kuid omab sääli juures erilise võlu oma arvukate vanade ehitistega ja mälestusmärkidega. Vana kuulub Turu loss, ehitatud 1100 millegagi, laseb sündida illusiooni, et ajalugu vaatab sulle avasilmi näkku; massiivsete müüride vahel on elanud ja kannatanud mitmed kuningad ja kuningannad, roimarid ja kaunid naised; ja sõbralikud turulased ei väsi jutustamast: Müüriil nagu seisaks Klaus Flemmingi kõrge kuju ja torni tillukesest ülemisest aknast vaataks nagu Kataariina Jagellonica igatsevalt üle Aura lainete. — Igi-vana toomkirik, veel vanemate haudadega, sõbralik Aura jõgi, „Unter den Linden“ ja Fönix-kohvik ülikooli pühaõne alakorrall.

Avaõhtu vana auväärt Pori rügemendi (tuntud porilaste marss on loodud samale rügemendile) ohvitseride kasiinos oli tujuküllaseks sissejuhatusseks.

Aastapäeva pidustustesse kuulusid päevane aktuskoosolek arvutute kõnedega ja Üliõpilaskonna au- ja ametimärkide jagamisega. Samas võeti vastu ka tähelepanu ja kiitust pälviva otsus, mille järgi Turu Üliõpilaskond trükkib 500 eksemplari liivikeelseid laulu- raamatuid, kasutades selleks õp. Erviö tõlgitud 120 liivikeelset laulu, mis seni raha puudusel on jäänd trükkimata. Aktusele järgnes pidulik rongkäik Porthani ausamba juurde ja sellele õhtu-pidu hotell „Hamburger Börsis“, õhtusöögi, arvukate tervitus- ja tänu-kõnedega ja sisuka eeskavaga. Summa summarum tuli päeva jooksul lauas istuda umbes 8—9 tundi ja kuulata vähemalt 30 hääd kõnet (sest on vana tõde, et soomlased kõnelevad hästi).

Helsingi Ülikooli Üliõpilaskonna aastapäev 26. nov., algas piduliku õhtusöögiga kl. 6, kus arvukad esindajad tõid oma tervitused (filee oscar jäätus muidugi nende kõnede aeg taldrikule, nagu alati...).

Kell 9 ball pääministri, haridusministri, ülikooli kantsleri ja rektori juuresolles, sisaldades mitmekülgse eeskava. Eriti meeldiv on, et ballid Soomes sageli algavad n. n. ametlikkude tantsudega — valse, schottish, valse, polka, valse, pas de quatre, valse, mazurka polonaise, valse — mis teevad õhtu juuresviibivatele vanadele külalistelegi huvitavaks ja noortele piduliku- maks.

õndsaks kõigile ühtlase õnneretsepti järgi.

Üldiselt viibib kogu novellide tegelaskond mingis nõiut ringis. Tahetakse teha midagi senisest paremat, värskeamat, tulusamat, kuid see ebaõnnestub. Mingi olustikuline klamber klammerdab seda peret. Ring rõhub tegelaskonda, tajutakse selle õhupuudust, ent teed välja ei leita.

Tegelasteks on linlased, enamasti ülikooli haridusega mehed ja naised, ilma laiema silmaringita ja hingeta. Neil inimestel on mõistust ja aju, kuid aju kui suurt ballongi, millega liitub keha niidina ja süda veidra punktina. Süda ja hing on jäänd neil kängu ja seetõttu vaatamata nende ajudele, nad kipuvad teotsema mehaaniliselt, sulet ringi ettekirjutiste, konventsioonide, kohaselt. Kindlalt maa peal elades, kiuste vahel resoneerivatele ja viinaiumas tärkavatele idealistlikele kallakuile on nad muld-inimesed, mitte taeva-inimesed. Nende unistustel on vundamentid reaalsel maapinnal. Nad haaravad mitte tähtede järgi, vaid raha järgi ja elu on neile lihtne arvuteadus. Raha lahendab kõike. Raha mainitakse igas novellis ja paistab, et seda sõna tuleks tegelaste suust kostvalt kirjutada suure tähega. Autor näitab kuis raha määrab hoiaku, suhted, ja et rahas on õnn. Eks takseeri naisedki Pernam-

buki arvates mehi väärtpeigmeesteks nende rahakottide järgi.

Temaatika hallus ja aine kasinus lödvendab novellide pinget, nii et sageligi võinuks olla üleminekud situatsioonist situatsiooni kiiremad, kompositsioon saanuks tihedam, kompaktsem, mitte nii valguv. Autori tugevus on dialoogis, mis kohati muutub monoloogiks ja mida siis ka ohtramini kasustatakse kui see sageli kunstiliselt tulus. Viidingu poeetilise leksikon on lihtne, igapäine, värvitu, tähendusvarjundis vähe peatavat, üllatavat. Ütlemissviis üldse: asjalik, kuiv, kaine, sentimentaalsuseta, pateetikata, kiireta. Ses mõttes väga ühtlane, stiilpuhas raamat. Oleks kujutlematugi, kuid seda maailma võiks anda edasi hoogsas, närvilises, gradatsiooni-õnnerikkais lausetes.

Emotsionaalne moment on otse haruldase nõrk, seda asendab pinnal libisev kergus, dotseerivad teadmised ja teadaandmised astronoomias, matemaatika valdkonnast pärit „mäejutlused“, kõrgusepööritud. Ütleb ju üks tegelasist ise, et „inimene oma arengus peab ikka rohkem õppima, teaduse varal harjutama kõige primitiivsemaidki toiminguid ronimist, ujumist ja tihti ka armastust“. Sesse kooli saadaks kõik tegelased, sest nad on kaotanud inimpalgelisuse ja inimväärsuse, vaatamata oma diplomitele ja targutustele. Aga nad on oma miljö

tõelised kujud. Neid tunned nende vähestest tunnustest, neid tunned ja tunned vastikust. Lämpuv, õhuvaene seltskond. Kas autor võitleb nendega millegi eest? Kiidab, laidab siin autor miskit? Ei. Autori seisukohta me ei taba, võib-olla seepärast, et autor on liiaks oma tegelaste keskel ega jaks neist tõusta väljaspoole. Ei, autor lihtsalt konsulteerib vestelises toonis seda halli, pääliskaudset, tunduvalt maailma, mida ta näib tundvat väga hästi. Maailm klaaskupli all, maailm, kus kõik väliselt sile, külluses kaardimänge, kõrtse, kohvikuid, banaalsete vestete motiive, maailm, millel puudub tulevik ja mis poob ennast valge krae orjana.

Üldiselt: noore autori pisut noor raamat, kuid raamat, mis töötab autorilt paremat kui ta ainevalik laieneb või ta samas ainevalikus ehitaks suuremasse sügavusse. Ning omamoodu täiuslik raamat, sest ainek ja kujundusvõtted kattuvad kongruentselt. Killud tõsielust nagu see on, ainult et peame ütleva: väga kaua me seda maailma ei jaks taluda. Kunsti üks nõudeid on aga ka huvitavus. Selleks ootame autorilt jaksu ja pilku, mis sihit senisest kaugemale ja avaramasse. Eeldeid ja jõude tal selleks on.

L. K.

Mazurka puhul saadab iga osakond ühe tantsija paari.

Rahvusküsimused püsivad soome-üliõpilasnoorsoo harrastuste ja töö hulgas esikohal. Neist kõneldakse alati. Iga üliõpilaspõlv toob akadeemilisele elule oma lisaannuse, igal üliõpilaspõlvel on omad probleemid lahendada, oma tehtav teha ja omad aated kanda ja oleviku soome-üliõpilasnoorsool on oma ja üks programm: soomeline, soomepärane Soome. Ning sellest töökavast kõneldakse alati ja ei jää see kõrvale piduhetkedelgi. Üldiselt on soome üliõpilane tugevasti poliitiseerunud, ja seda veel enam Helsingis kui Turus. Õieti on need üliõpilaskonnad mitmeti vägagi erinevad ja kui seda vahet võib-olla tahaks kokku võtta paari sõnaga, siis — Helsingis kõneldakse poliitikast ja Turus kultuurist. Selgema pildi saamiseks tarvitseb ainult veidi sirvida ja võrrelda mõlema üliõpilaskonna häälekandjaid üliõpilaslehti, kuid aitab paarist võimalusestki kaasa teha mõlema üliõpilaskondade pidustusi või koosolekuid.

Mõnelt poolt heidetakse Soome üliõpilaskonnale seda ette, rõhutades, et poliitika õieti ei kuulu üliõpilaskonna kompetentsi ega harrastuspiirkonda ja kulu- tab tarbetult stuudiumile määratud aega. Kuid üliõpilaskonna selja taga seisab vana auväär J. V. Snellmann, kelle sõnad on credoks soome üliõpilasnoorsoole, ja kes küll õhutas üliõpilasi teaduslikule tööle, kuid ühtlasi ka mainis, et eksamate sooritamisest ükski ei piisa rahva ja ühiskonna teenistusele valmistamiseks.

Ja selle noorsoo poliitiline programm ei ole õieti poliitika selle sõna tavalises mõttes. See on pigem

selle noorpõlve vahenditu ja tõsine usk. See sisaldab ühepalju mõistust ja tunnet ja instinkti; selles puudub omakasu taotlev karjäärism, ning leidub palju lihtsameelsust ja palju hoogu. Õieti üldse palju lihtsameelsust leiab säält maalt. Ning mõnelegi võõrale algul see vahest tundub vastuvõtmatu, kuid selle tasub siiras hoogsus ja vaimustus, mis teisest küljest siiski kisub kaasa.

Kaks aastat tagasi päevakorral olnud ülikooli soomestamise küsimus ei esinenud läinud semestril küll mitte selmääril teravalt kujul, kuid purskus ajuti siiski koosolekuteks ühenduses põhjamaade ühistöö probleemiga ja Ungari saadiku ning Stockholmi ülikooli rektori antud intervjuudega. Soome üliõpilaskond, kes kogu energiaga võitleb soome keele loomulikkude õiguste kättesaamiseks, näeb põhjamaade koostöös soomlusele uut hädaohtu, kartes, et Soome peab omale võrdse seisundi teiste Põhjamaade kõrvale ostma soome-rootslaste õiguste suurendamise eest.

On raske nii lühikese ajaga tungida asjade õigesse sisse ja mõista, miks see maa on õieti kahekeelne, kuid võrastav on see igal juhul. Ja seepärast küll kindlasti iga Soomes viibinu tunneb soome üliõpilasnoorsoole ses küsimuses tõsiselt kaasa.

„Niskamäe naistest“ on raske ütelda midagi uut. Aga päevakorral see oli. Ning rootsi ja saksakeelsete tõlgete kõrval on praegu ka valmimas ingliskeelne tõlge. Õnnelikud võimalused viisid mu pr. Hella Vuolijõe huvitavasse ja sõbralikku majja. Kirjaniku kõnelustest väljendus palju tööhoogu ja on loota, et sellelt kirjutuslaualt veel palju huvitavat kuuleme ja näeme. Vana härra Murrik, kes jutuajamisest elavalt osa võt-

Edg. V. Saks: «Armuke»

Romaan. Eesti Kirjastuse Kooperatiiv Tartus (1936). 249 lk.

Jõuluks ilmus noorelt usinalt autori, Edg. V. Saksalt, juba neljanda raamatuna romaan „Armuke“. Peale selle tunneme Saksa kui „Loomingu“ intervjuude vilunud kokka. Seega kaob võimalus isalikuks õlalekoputamiseks, nagu seda debüteerijate puhul armastatakse teha. Kuid seda õlalekoputamist oleks seekord hädasti vaja.

Noor kirjanik pakub meile kahepoolsaja leheküljelise armuloo, mis on jaotatud kolmeks vaatuseks ehk „suveks“. Päätegelasena esineb laiaõlgne ja „tahtejõulise lõuaga“ (tema tahtejõudu me teoses küll ei näe!) noor donjuan Juhani Eimar, kes autori poolt on millegipärast advokaadiks ühendatud, kuigi me temast muud ei näe kui egoistlikku naistega sekkumist ning magamist (magab see noor kalevipoeg romaani kestel ligi paarkümmend kordal). Talle sekundeerib ilus, „imelikult läikivate silmadega“ (silmadest räägitakse romaanis üldse tüütavalt palju) Helena. Nende ülespuhutult romantiline tutvumine esimesel, labasevõitu armastus teisel ja inetult riidlev lahkumine kolmandal suvel, moodustavad kondikava, kuhu autor oma inimese- ja naistetundmist ning abiturientlikku poliitikatarkust katsub vahale kiiluda. Oieti aine novelliiks, mitte romaaniks!

Kui ajalooline, olustikuline või ideeromaan on halb, siis ei ole ta mitte nii trööstitu lugeda kui ebaõnnestunud psühholoogiline romaan. See maksab ka Saksa kohta. Tundub, et autor on võtnud enesele ülejätkäiva ülesande: aine on vana ja kulunud, autoril puudub erilise võime sügavusse tungida ja rabavaid detaile pakuda. Nii on teos saanud ilma välise ja seesmise pingeta, ilma elava hingeõhuta ja veniv kõrvalseikade puudumisest hoolimata. Kuid ta ei ole seepärast mitte ilma voostruketa: hääd silma, osavat sulge, õiget instinkti, ausat tööarmastust, hääd tahet ja hoolt on Edg. V. Saksal küll. Võib-olla ongi liigne hoolikus mõnes suhtes komistuskiviks saanud, näiteks poliitikat ja loodusest paralleelide toomine või Juhani kiivustunnete korduv näitamine, mis mitte ainult kangelast maha ei kisu, vaid ka autorit.

Loodusekirjeldustega on Saks helde, eriti teose algupoolel. Ja need kuuluvad ka paremate hulka eesti kirjanduses. Ainult kui nad poleks osalt üleaarused, liiti kui pääkangelasel loodusetunne näib hoopis teiseladne olevat või puuduvat — näit. ühe rindadekujulise rümpilve puhul analüüsitakse: „...lõbis Juhani värin, nagu kuum vanni astumisel. Polnud vajalik kehas tekkinud liikumisele sele-

tust. Ta teadis, et see oli himu eelkäija, isase instinkti ärkamishõise“ (lk. 27). Ka kahtlus tekib mõnikord Saksa looduse-tundmises, kui ta rukkilõikuse ajal kirjeldab pihlakad looka „pruunide“ kobarate küllusest või kesksuvel laseb maapinnale rabiseda igasuguseid seemneid, muuhulgas ka „tammetõrusid kui miniatüürseid torpeedosid, okkalisi kastaneid kui granaate, vahtraid seemneid, mis kandsid propellereid nagu pisikesed lennukid“ jne. Härra kirjanik ei näi mäletavat, millal langevad kastanid, mis temale nii tuntud granaate meelde tulevad, või millal propellerdavad vahtraseemned. Aga kõik see oli vajalik ju ühe linnavurle sigitamisinstitivist filosoferimiseks!

„Jaan Tamari“ puhul pahandas O. Urgart E. Saksa halva stiili üle („Looming“ 1933, lk. 487). Nüüd ei ole autorile enam nii palju ette heita, areng on tunda. Kui ainult kaoks seesugused kistud ja mittemidagiütlevad võrdlused, nagu: „vesi oli selge nagu šampanja“, „auto — saledajooneline nagu laine“, „ergud pinguldusid just nagu rahvas, saades mobilisatsiooni käsu“ — jne.

Ja lõpuks — mis muud kui tavaline paratamatu tunnustus, olgugi et seda ei peaks tegema, ja lootus, et noor eesti kirjanik edaspidi puudustest vabaneb, kuigi raamatu paned käest tühjusetundega.

Bernard Kangro.

tis, jutustas, kuidas omal ajal Valgamaal peeti Aleksandri kooli hääks pidusid, kuidas Jakobson kõneles ja kuidas kadunud pr. Murrik esmakordselt laulis A. Renit'i üldtuntud laulu: „Mu meelen kuldne kodukotus“ selle viisiga, millega ta meile kõigile praegu tuttav on. Pr. Murrik mitte ei loonud viisi ise, vaid valis meeldivatele sõnadela varem tuntud rahvaviisi, millega siis laul levis ja laudakse praegu üle maa.

Peaks võib-olla veel kõnelema ülikoolist ja arhiividest ja raamatukogudest; Rahvamuuseumist, kus kõrpeerisin vanu kirju ja leidsin, et etnograafia on see aine, mis mulle eluaeg on südamelähedane olnud; Atheneumist ja Gallen-Kallela maalidest, millised küll vist oleksin toonud kaasa, — nagu lõbusad tehnikauilõpilased kord „Börss'ist“ palmi kaasa töid ja hommikul ärgates kuidagi aru ei saanud kust küll see suur potipalm nende tuppa on saanud; siis helistasid läbi kõik Helsingi kõrtsid, kus palme on ja küsisid, kust palm kadunud on. Ja „Börss'ist“ oli kadunud. — Nii oleks ehk ka Kallela maalid kaasa toonud, kui välistoimkond poleks aianud oma kaitsealuse südamesoovi, ja kinunud mulle kaunid reproduktsioonid neist maalidest. Sellega ühenduses ei saa siis ka mööda minna meeldivast avaõhtust „Grand'is“, kus rootsi meeskoor pidas pidu ja laulis Straussi valsse ja kogu Helsingi Noblesse oli koos kuulamas, ning lõpulunchist „Tornis“, kus mu stipendiaadisemester juba valmistus lõõma

viimseid tunde. Need päris viimised tunnid löid küll alles siis, kui Tehnikaülikooli Üliõpilaskonna vanade metall- ja puukaunistustega ruumid, mis küll meelde tuletavad nagu mingit keskaegset raekoda või kloostri nõupidamissaali, kuid peidavad endas vilka teekkarite pere, avasid mulle oma ukseid viimseks õhtuks.

Ja nüüd siis, kui see kaks ja pool kuud kaunist aega on mööda läinud ja otsa saanud, ehkki teadlikkus aja lühidusest ei lasknud nagu kasutult ja märkamatu minna ainustki päeva püüdmata haarata kõike, mida nende rikkalikud lained enestel voog voo järele kandsid, istun kodus kõiges jõulu rahus. Ning raadiost kõneleb väike sõbratar Ruutti-Minna Canth'ist, ja siis mängib „Hungaria“ tuttav orkester. Sama esimene viiul mängis sul mõned nädalad tagasi kõrva ääres...

„Hungaria“ on Helsingi ilusamaid paiku. Avatud alles tänavu sügisel. Seinad ungari kunstnikkude dekoreeritud: maalidega rahvusroivis ungarlasist, punased ungari pitsid ja ornamendid. Muuseumilikud kapid imeilusate ungari rahvariite, linakeste ja kunstiesemetega. Suured laelambikeste ungarlikud kaared. Eht mustlasorkester kirjudes riietes mustlastega, kes mängivad kõike, mida soovite, vanad ungari veinid, ja paprika, paprika...

Soovitan soojalt! Mitte vaatamata jätta!

Liki.

Teatrimärkmeid Tallinnast ja Tartust

Hella Vuolijoki „Niskamäe naised“ Vanemuises ja Estonias, ja Mart Raua „Kirves ja kuu“ Töölisteatris.

On saand tavaks teatrite kunstiliste tasemetel võrdlustel asetada Tartu „Vanemuine“ mitu astet madalamale kui teised eesti teatrid, nagu näiteks Tallinnas „Estonia“, „Draamastuudio“ või „Töölisteater“. Palju kõmu ja hulgalisi sõnavõtte esile keerutand „Niskamäe naiste“ puhul, mis etendusid niihästi Tallinnas kui ka Tartus, hakkad aga tahtmatult noid piiritõmbamisi pisut korrigeerima. Ons „Vanemuine“ tõepoolest nii väga halb teater, ons sääl näitlejasmaterjal tõepoolest nii nivootu kui kaevatakse? Kõrvutades muljeid kahelt sama näidendiga õhtult jõuad küll veidi teissugusemale hinnangule, ent kas pole siin vanemuislaste ülekaaluka kunstilise võidu man tegevuses nood tegurid, mida olen Tartu teatri juures alati pidand vältimatuiks, kui soovitakse anda head teatriõhtut: näitlejate võimetele sobivat, nende hingeelust mitte väga kauge, ent seejuures siiski huviäratavat, paeluvat, sisukat näidendit.

„Niskamäe naised“ — seda näitab juba elav „kohtumõistmine“ üksikute tegelaste kohta seltskonna poolt — on näidend, mis ei jäta vaatlejat külmaks. Ta ütleb või paneb kritiseerima pea igaihe. Ons Ilona väärtnaine või väärnaine, kuis vanaperenaine, mis Aarne? — neid küsimusi sõelutakse praegugi. Päälegi kui ka päevakorral nii aktuaalne küsimus, nagu naise elu oma tunnete järgi ja mehe elu samuti tunnete ning mitte mõistuse järgi. Näidend ise on kirjutet tuntava lavalise vilumusega, autoril on suurt draamakirjaniku oskust. Kompositsioon on pole õieti midagi laita, kõik näidendis teenib edasimineva süžee argnemist ja arendamist. Dialoog on tihe, näidendil rühti, huvitavust. Seejuures ei ilma „Niskamäe naised“ teatavat kinolikkust ja võlt-sigi, ent see kõik on sulatatud nii kompaktselt tervikuks, et selle lah-tidesifreerimine järgneb kaua peale näidendi esimese mulje alt vabane-mist. Kõgni meile psühholoogiliselt väga võõraks jääv „kohtupida-mise stseen“ saab kogu näidendi ulatuses oma põhjenduse. Üksikuist kujudest on autor suurima hoolega ja tähelepanuga viimistlend vanaperenaise kuju. See on vali, maa küljes rippuva ja varandust ning mõistuse järgi elamist kõige ena-maks hindava maanaise vali esi-nadaja, kel aga ei puudu ka omad peh-memad, inimlikumad tundetoonid. Naine, keda ei painata miski, ei õn-

netused ei armastus ja kes, kord leidnud oma õige tee, hakkab seda teed käima ega kaldu selt teelt ka kui tee läheks üle laipade. Ilona, kes autori tahtmuse ja arusaamist pidi, peab kujutama tänapäeva ise-seisvat naist ei evi aga tänapäeva naise lõplikku päikselisust ja tea-tava ebapuhtuse lisandab talle asja-olu, et näidendis ta peab saama ühe — olgugi et niikuinii pudenend — abielu purustajaks. Udusemalt on antud mees Aarne, kes kahe naise vahel peab tegema valiku. Aarne on hingetu, üditu ja konditu kuju.

Vanemuislaste ettekandes näidendi kujude ebakohad tasanudsid ja üldmulje oli üle ootuste väga hea. Need, keda nägime laval, olid elavad inimesed ja seda tänu näitejuht K. Aluojale, kes oli lavastuse alu-seks võtnud tempereeritult realistliku käsitusviisi, ilma liigsete liial-dusteta ja üldse „teatritegemiseta“. Osadejaotus oli kõigiti õnnestunud, vähemalt mis puutub peaosalistesse. Oli süvendet ja inimlikult sooja mängu sellal kui estoonlased püü-dsid teatrit mängida ja mõjuda enam artistlikkusega kui sundimatult tõsi-elulise tõlgendusega. Seda süven-det mängu tabas „Vanemuises“ ees-kätt peategelaste man lembes kolm-nurgas: Aarnes, Ilonas, Martas. Eriti aga Ilonas ja vanaperenaises. Ilona seesmise ilu ja inimliku puhtuse väljakoorimises ja vaataja-isse sisendamises suur osa oli Ilona-mängijal Lilli Laoniidul. See näitleja, kes mõningail juhtudel on jätnud jahmatamaneva pettumus-tunde oli siin täiesti omas sõidu-vees. Esimeses vaatuses ei mõjund ta küll erilise ilmutusena, nagu seda ette teatas kohvilaua seltskond, ka oli ta elurõõm pisut elegeiline, ent kõik mis oli edasi, oli kõitev ja paeluv. Võib-olla mitte väike an-nus Ilonale võluva mulje jätmiseks polnud Laoniidu pehmel, soojal, ma-dalal naise häälel. See hääle kõne-les tõsiõigest, see hääle ei ilmand ta traagilisust lõputseenis, kus näilise happy end'i järgi Ilonat ootab ees mitte õnn, vaid heitlus. Aarnet mängis säärase usutavusega kui selle osa man üldse võimalik J. Pöder. Päril üllatav oli jälgida Linda Tubina vanaperenaist ta majes-teetlikkuses, ta valjuses ning rangu-ses, milles ei puudunud ka inimliku-mad toonid ja valumomendid. Suur viimistlus, mis osakandjalt oli sel-lele kujule osaks saand, ja et näit-leja esmakordselt oma jõu rakendas nii kandva osa teenistusse ja nii õnnelikult, siis seda teravamalt joo-

nistus ta vanaperenaine võrreldes Liina Reimani lood kujuga.

„Estonias“ „Niskamäe naised“ la-vastati etnograafiliste täpsustega ja lavastajaks oli kutsut soomlane Helsingi Kansan-teatri direktori E. Salmelainen. Lavastuses toonitati pisiasju, osati serveerida meeldesõo-bivalent koomilisi momente aga — ka-he armastaja oma tunnete liialt alla-kriipsutamise tõttu, tõttu lembe „mängimise“ — muutus näidend seski osas naljakaks ja otse jandili-seks. Ants Lauter ei olnud Aar-nena kuidagi oma sõiduvees, ta pä-riselt kippus enesest välja, liialdas, oli artistlikult temperamentne sääl, kus piisanuks pianost kui kõnelda muusikaterminites. Lemb, mis vane-muislaste tõlgitsuses säras ja hiil-gas ning tundus pühana, muutus siin paljaks kihuks, sootungiks, kõigeks selleks, millele odavate filmide ajal odavais kinodes poisikesed-ulakad kaasa mõnulevad suud matsudes ja sisistades. Estonias publik liüüri-listemates kohtades kviteeris võltsi mängu — naerulaginatega. Ning kui Mare Leet Ilona osa on taiba-nudki, esile manada ta seda paraku samuti ei jaksand. Ainult üksikmo-mendid rahuldand. See-est oli jällegi omamoodu maitseng jälgida Liina Reimani ka kui tema tõlgen-dust kippus kogu aeg varjundama Linda Tubina meisterlik debüüt süuroos. Ja keda vaataks ikka ja jälle — see on Meta Luts plärälära-leenaliku Sandrana. Seda kõnnakut, seda juhmi keelepeksuvoolu, seda imestusest tardund, naerulagedat silmivaadet! Ja muidugi ka Tõnopa apteeker.

„Kirve ja kuu“ ainestik on ise-enesest huvitav. Romaanik kirjanik käsitleb kahe vastastikuse maailma-vaate, eluhoiaku printsiipi. Sõna-dega kuu ja kirves autor sümbool-selt märgib kaht erinevat maailma-suhtumist. Ühel poolt inimesed, kes teotsevad kindlalt kahe jalaga ja kogu oma olemusega maa küljes kinni. Neile inimestele on kõik selge ja arusaadav, nad näevad kõiki asju ainult nende otsese maise pale küljest. Nad on praktilised, rühkivad, rahmivad, kuid võib ju olla, et ka mitte halvad, mitte süda-metud inimesed. Nemad mõtlevad eeskätt kõhuga ja mõnede muude organitega ja ei taipu teisi nn. kuu-inimesi. Kirves — see on midagi maiset, realistlikku ja nõnda ongi kirves realistliku maailmasuhtumu-sega inimeste sümboliks. Kuu see kauge unistavalt mõjuv taevakeha on sümboliks neile inimestele, kelle pürgimused käivad vaimse, üle-maise järgi. Kuu-inimesed ei mõtle üksnes kõhule, elu ülalpidamisele ja edasiandmisele, nad otsivad kau-nidust, ilu, kõrgemaid elamusi.

Mart Raua „kirvemeheks“ on Tiit Potariik, kes rühkinud tööd teha ja kes vanas eas, noore teenijatuudruku tallu tulles ja sellelt last oodates saab jõude lisaks uuteks rühkimisteks ja uuteks maisteks kogumisteks. Ta poeg Vidrik on maalikunstnik. Vidrik armastab unistada, kummardada kõike kaunist ja elada nagu öeldakse „eluvõrralt“. Romaanis need kaks äärmust on kuidagi ant mõlemipoolselt õigustetult, ei üks ega teine jäädes võitjaks. Näidendis aga kirveinimeste maalähedus, oma seedimis- elunditelähedus teeb nad masendavalt tülgastavaks. Ning lavastus ainult veel kriipsutab alla nendes peituvat inetust liiga naturalistliku mänguga, milles vastikumat pole ammu näind. Nähtavasti need rõhutamisid teenisid publikumaitset, ent see pole esimest korda, kus „Töolis-

teatri“ publikumeelsus teeb võimatuks kogu teatriõhtu. Vidrikust on saand mingi klounitsev haiglane tüüp, kuigi võib-olla on seda õige kujutella just nii: kõrgemale vaimse poole tungleja inimene on ju tänapäeval kindlasti haiglane tüüp ja haiglane nähe. Mida öelda veel sellest pettumust ja vastikut tunnet tekitavast näidendist, kus nii toredad lakkapugemisestseenid ja käimlaehitamised! Tahaks öelda — ei! Ei, ei ja ei! Selliseid näidendeid ei ole vaja. Sellised labastavad kogu õhtu ja kestavad halvemal juhul veel päevi järgi mälus ja meenuvad ämbritäite mustusena paisatud kunstinõudlikumale vaatajale, kes pahaaimamatult sõandab tulla teatrisse, otse kaela. Seda publik ei vääri.

Linda Künnapas.

Käisipalli avamängud käesoleval semestril

Mänge juhivad A-kl. Liivika, Raimla; B-kl. Fr. Estica, Fr. Liviensis

Üliõpilaste käisipallivõistlustel oli pühade tõttu suurem vaheaeg, ligi kaks kuud. Võistlused algasid taas 30. jaanuaril. Teadagi tunneb nende võistluste vastu üliõpilasnoorus elavat huvi, mis tõuseb haritippu võistluste lõpujärku jõudes. Pole huvitusetu vaadata seniseid võistlustulemusi ja teha kalkulatsioone võitjate suhtes. Nagu seniseist võistlustagajärgedest nähtub, domineerib A-klassi korvpallis praegune ja mitmekordne meister ÜS Liivika, sellevastu A-kl. võrkpallis hoiab ohje tugevalt meister ÜS Raimla, kellele väärilikalt sekundeerib ÜS Liivika. B-klassis omavad suuri võidushansse korvpallis korp. Fr. Estica ja võrkpallis korp. Fr. Liviensis. Naiste mängudes püsib esikohal meister korp. Indla. Kas säärane seis jääb püsima, seda näitab mängude tulevik.

Avaõhtul 30. jaanuaril esimeses mängus B-kl. võrkpallis kohtusid

korp. Fr. Aeterna ja ÜS Liivika 2. meeskond. Võistlus kujunes tasavägiseks. Esimene game tuleb Fr. Aeternale 15:13, teise game'i võidab Liivika 15:12 ja juhib ka kolmandas 10:5, kuid Fr. Aeterna näitab paremat platsimängu ja võidab 15:11, seega mängu 2:1.

Järgmises mängus B-kl. korvpallis kohtusid korp. Fr. Estica ja korp. Vironia. Esimene poolaeg rullus tasavägiselt. Fr. Estica võidab 15:13. Teisel poolajal läheb Fr. Estica kindlalt juhtima ja võidab kogu mängu 33:21, nende poolt mängis kaasa kuulitõukemeister A. Viiding.

Õhtu huvitavam kohtumine toimus viimases mängus A-kl. korvpallis EÜS-i ja EÜS Põhjala vahel. Esimesel poolajal saavutab suure edu EÜS 15:4, ent varsti paneb Põhjala EÜS-i edujoosku seisma ja võidab poolaja 19:16. Teine poolaeg möödub vaheldumisi punkt-

hankides, Põhjalal õnnestub siiski esimesel poolajal saavutatud edu hoida ja võidabki mängu 33:28. Suuri teeneid oli selleks ksv!! Välgul ja Jonassel.

Pühapäeval, 31. jaanuaril mängisid esimestena B-kl. võrkpalli korp. Fr. Liviensis ja EÜS Põhjala. Korp. Fr. Liviensis on tunduvalt parem, juhib mängu kogu aja ja võidab game'id nähtava paremusega 15:7 ja 15:12. Selle võiduga korp. Fr. Liviensis omab suuri shansse tulla tänavuseks B-kl. võrkpalli meistriks.

Teise mänguna lavastus õhtu oodatum kohtumine A-kl. võrkpallis korp. Fr. Estica ja ÜS Liivika vahel. Liivika mäng tundub algusest peale kindlamana, esimesel game'il juhib Liivika, spurdiga möödub Fr. Estica, kuid lõpp kuulub täielikult Liivikale, võites game'i 15:9.

Teine game muutub huvitavaks. Game sarnleb peaaegu esimesele, Liivika juhib selgelt 14:9, ent Fr. Estica haarab veelikord hetkeks initsiatiivi ja viigistab 14:14, kuid nüüd võtab Liivika kindlalt 2 võidupunkti ja võidab mängu 2:0.

Õhtu viimases mängus B-klassi korvpallis olid vastamisi ÜS Raimla ja korp. Rotalia. Esimene poolaeg tasavägine, väikese paremusega kuulub Rotaliale 14:10. Teisel poolajal suudab Rotalia vahet suuremaks käristada. Raimla meeskond on ebaühtlane. Kohtunik võinuks rohkem mängu foulitsemisest hoida. Rotalia võidab 35:23.

JOOGE KOHVI
TERVIS

KORVITEHAS
«LIVONIA»
TARTUS
NOUDKE JGAL POOL

AKADEEMILISI TEATEID

ÜLIKOOLI LOPETASID:

Õigusteaduskonnas — Ludmilla Katal, Eduard Kõrran, August Meremaa, Osvald Past, Bernhard Plauhut, Voldemar Põder, August Ratassep, Ernst Reimann, Karl Waldson, Allo Veliste; Helga Eisenschmidt, Valter Hirsch, Vadim Jaanverk, Sofia Katlama, Tõnis Kolk, Alfred Kuuskmann, Arnold Leht, Vladimir Lippert, Helmut Mardi, Leo Middendorf (c. l.), Albert Mölter, Paul Jänes, Evald Paala, Karl Rägo, Alfred Rosenfeldt, Villem Saggrjs, Aleksander Siitam, Aleksander Toiger, Osvald Vahtrik, Valmer Erik, Gerlad Valvur ja Johannes Veltsion; Majandusteaduse osakonnas — Leida Anslang, Friedrich Johanson, Bernhard Laar, Elmar Lond, Laine Neumann, Mary Randma, Juhän Saarse, Heino Siitsa ja Helmi Unt; Õigusteaduskonna majandusteaduse osakonnas — Karl Liikane, Hermann Soone; Põllumajandusteaduskonnas — Aleksander Tammesalu; Põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas — Valter Kremser; Filosoofiasteaduskonnas — Ella Koern, Elfriede Änilane, Eugen Holtfreter (c. l.), Johannes Tavast, Alice Tomann ja Aino Undla; Mat-loodusteaduskonnas — Ernst Häussler (c. l.), Karl Oglas (c. l.), Martin Sammel, Rolf Schmidt (c. l.) ja Hilda Tamberg; Loomaarstiteaduskonnas — Georg Koort, Heinrich Ots ja Valter Treuer.

Usuteaduskonnas — Johan Lindström ja Eduard Nigol; Arstiteaduskonnas — Konstantin Elbing; Farmaatsiaosakonnas — Valentin Känik, Tamara Koch, Frieda Lorents, Vera Lukin, Harry Mäoma, Fernanda Saks, Eduard Soever ja Vello Täht.

DIPLOOMITUD EDASIÕPPIJAKS süstemaatilise usuteaduse alal kinnitati mag. theol. Elmar Salumaa.

MUUDATUSI ÜLIÕP. AJ. JUHATUSES.

Üliõpilaskonna ajutise juhatusesse koosseisust on lahkunud ajut. juhatus sekretär Irene Laurmann, kes sõitis stipendiaadina õppima välis-

maale. Uueks üliõpilaskonna aj. juhatus liikmeks kinnitas Haridusminister Üliõpilaskonna kuraatori poolt esitatud filosoofiasteaduskonna üliõpilase Maimu Maiste (korp. Indla), kes viimasel ajut. juhatuses koosolekul valiti abisekretäri kohale, kuna sekretäri kohused pandi senise abisekretäri Salme Puhkile.

P. HALISTE — ERAKORRALINE PROFESSOR.

Riigivanem kinnitas klassilise, eriti kreeka filoloogia õppetooli professori kohusetäitja Pärtel Haliste samale õppetoolile erakorraliseks professoriks, arvates 1. jaan. 1937. a.

PROF. J. VAABEL ASUB TÖÖLE.

Ülikooli Valitsus lubas prof. J. Vaabel'ile, kes eelmise aasta lõpu pooltel töötas Genfis Rahvasteliidu juures, tehes erialalisi uurimistöid ja osa võttes Rahvusvahelise Uurimuste Instituudi tegevusest, nende tööde lõpetamiseks õppetöö algust Tartus edasi lükata kuni 15 veebr. s. a.

UUSI MAGISTREID.

Mag. phil. kraadi vääriliseks tunnustati ajaloo alal Herman Fischer (magistritöö: „Suurriikide poliitika Kauges Idas Simonoseki rahust kuni Vene-Jaapani sõja puhkemiseni 1895—1904“).

Samuti mag. phil. kraadi vääriliseks tunnustati Eesti ja põhjamaade ajaloo alal Hilda Kõrge (magistritöö: „Daani-Vene vahekord Eesti alal 1561—1576“).

PROFESSUUR TÄITMISELE.

Õigusteaduskond on otsustanud asuda tsiviilõiguse ja -protsessi professori täitmisele, arvates 15. märtsist s. a., millise täitmisele asumise tähtpäeva kinnitas Ülikooli Valitsus.

VALISSTIPENDIUM.

Ülikooli poolt kinnitati välisstipendiaadiks A. Tuulset.

PIKENDATI STIPENDIUME.

Teaduslikku stipendiumi füüsika alal pikendati mag. V. Koern'ile ja mag. A. Altmale; esimene komandeeritakse välismaale, kuna viimane välismaalt tagasi tulles kasutab kodumaist stipendiumi.

DIPLOOMITUD EDASIÕPPIJA.

Mag. phil. V. Tauli kinnitati diplomitud edasiõppijaks eesti keele alal.

UUE TESTAMENDI PROFESSUUR TÄITMISELE.

Usuteaduskond on asunud Uue Testamendi usuteaduse õppetooli täitmisele. Ülikooli valitsus kinnitas täitmisele asumise tähtpäevaks 5. veebr. Uue testamendi professori vabanes prof. O. Seesemanni siirdumisega pensionile. Praegu loevad seal ülesandel prof. emer. O. Seesemann ja mag. S. Aaslava.

INGLISKEELNE KOKKUVÕTE „ÜLIÕPILASLEHELE“.

„Üliõpilaslehe“ toimetus hakkab edaspidi välismaale minevatele „Üliõpilaslehtedele“ kaasa andma ingliskeelset kokkuvõtet. Selleks on üliõpilask. ajutise juhatus poolt „Üliõpilaslehe“ toimetusele antud ka mõningaid summasid. Inglisekeelse lehe sisu kokkuvõttega tahtakse tutvustada välismaades ja nende üliõpilaskondades meie üliõpilaskonna elu ja päevaküsimusi.

VABADUSPÄEVAL KÕNELEND.

Elmiste aastate eeskujul tahab üliõpilaskonna ajutine juhatus teostada ka tänava Vabaduspäeva puhul 24. veebruaril traditsioonilist üliõpilaste kõneleendu. Samaks ajaks ilmub ka „Üliõpilasleht“ erinumbriks päevakohase sisuga.

Üliõpilaskonna ajutine juhatus on asunud selgitama kõneleendu teostamise võimalusi ning esimesel võimalusel algavad eeltööd kõneleendu edukaks toimetulekuks.

Arvatavasti langevad tänava need asjaolud nüüd ära, mis möödunud aasta kõneleendu teostamist takistasid.

ÜLIÕPILASSEGAKOOR VALMISTUB.

Tartu üliõpilassegakooril on käesoleval semestril kavas mitmeid esinemisi. Nii 21. veebruaril teostatakse Tartus kontsert a capella lauludest. 23. ja 24. veebruaril esinetakse kahe kontserdiga väljaspool Tartut.

Iilmalikkude kontsertide kõrval on kavatsusel aprillis vaimulik kontsert, kus esitatakse üks pikem vaimulik helitöö.

EKSAM SÕJAGAASIDEST.

Prof. A. Laasile tehti ülesandeks eksamineerida 1937. a. kevadsemestril üliõpilasi sõjagaaside mürgituste eripatoloogias ja teraapias koduloomadel.

SOOME STIPENDIUM MÄÄRATI.

Helsingi ülikooli üliõpilaskonna 6000 Smk.-suurune stipendium on käesolevaks semestriks antud majandusteaduskonna üliõpilasele Hango Nihtigile (EÜS „Põhjala“). Stipendiumile oli esitanud sooviavaldusi 6 kandidaati. Neist andis kolmele Eesti Üliõpilaskonna juhatus soovitusse kaasa.

EKL STIPENDIAAT — ÜLIÕP. PENSALA.

Käesoleval semestril viibib Tartus EKL-i stipendiaadina Helsingi ülikooli üliõpilane Pensala, arsti-teadlane.

Vanema kursuse üliõpilaseks tahab ta töötada ülikooli kliinikutes.

Üliõp. Pensala kuulub Varsinaisuomalainen osakuntasse ja viibib sõpruslepinglase korp! Rotalia peres.

TASUTA LÕUNAID.

Üliõpilaskonna ajutisel juhatusel on mõningaid summasid ka käesoleval semestril puudustkannatavatele üliõpilastele tasuta lõunate jagamiseks. Üliõpilastele antakse tasuta lõunaid majandustoimkonna kaudu üliõpilassöögisalist.

Sooviavaldused tasuta lõunate saamiseks tuleb esitada majandustoimkonnale 14. veebruariks s. a. Sooviavaldusele tuleb lisada andmed majanduslikkude olude kohta. Tasuta lõunate saamiseks on õigus üliõpilastel, kellel vähemalt poolt õppetööst sooritatud.

MAJANDUSTEADUSE ÜLIÕPILASI ROOTSI.

Nordiska Studentföreningen Baltiska Sektioni kutsel ja kulul sõidavad Stockholmisse võtma nimetatud organisatsiooni poolt 25. veebr. — kuni 23. märtsini s. a. korraldatavatele sotsiaal-majanduslikele kursustele viis eesti üliõpilast: A. Horm, E. Klausson, M. Kuldkepp, E. Vanke, K. Põiklik. Kursustest on kutsutud osa võtma kõigi Balti riikide üliõpilasi ja neile võimaldatakse tutvumist peale teoreetilise töö kursustel ringreisi kaudu Rootsi majanduslike ettevõtetele.

ÜLIÕPILASKONNALT LIIVI RAHVAMAJA EHTAMISEKS LIGI 1000 KR.

Asutis „Fenno-Ugria“ kogub kokku summasid, mis on määratud Liivi rahvamaja fondi. Kui kogu-

tud summad on kokku saadud, tahetakse need üle anda, et kohapeal võiks jätkata juba suvel Liivi rahvamaja ehitustööd.

Üliõpilaskonna poolt on Liivi rahvamaja ehitamiseks kogutud summasid 868 krooni 90 senti ja valutsas 150 latti. Ka see raha kantakse üle Fenno-Ugria Liivi rahvamaja ehitamise fondi.

Teatavasti on praegu Liivi rahvamajal valmis ainult alusmüürid ja kohapeal on ehitusmaterjalid, kuid ehitust ei ole saadud rahapuudusel teostada.

KOMANDEERITI VÄLISMAALE.

Eradotsent dr. med. H. Madisson komandeeriti välismaale teadusliku stipendiaadina eugeenika alal kolmeks kuuks.

H. MOORA — ÕPET. EESTI SELTSI ESIMEES.

Ülikooli Valitsus kinnitas prof. H. Moora valimise õpetatud Eesti Seltsi esimeheks käesolevaks aastaks.

USUTEADLASTE AULIIMEID.

Ak. Usuteadlaste Seltsi aasta-peakoosolekul 27. jaan. valiti seltsi auliikmeteks praost Mäeväli-Mohrfeldt, praost Ederberg ja Taani õpetlane Fabricius, kes mitmel korral Eestis viibinud.

Koosolekul oli ka kõnet noorte usuteadlaste ettevalmistamise kohta.

EESTI KEELE ARHIIVI JUHATAJA.

Eesti keele arhiivi juhatajaks kinnitati ülikooli poolt prof. A. Saareste.

ER. LIVIENSIS 19-AASTANE.

28. jaanuaril pühitses korporatsioon „Frat. Livienensis“ oma 19. aastapäeva. Pidustused piirduvad omavahelise koosviibimisega, millest võttis osa ka vilistlasi ja korporatsiooni liikmeid väljastpoolt Tartut.

POHJOIS-POHJALINEN OSAKUNTA 30-AASTANE.

Hiljuti sai Helsingi Ülikooli Pohjois-Pohjalainen Osakunta 30-aastaseks. Sel puhul ilmutati „Ylioppilaslehti“ Pohjois-Pohjalainen Osakunta erinumber, kus on avaldatud sõprusorganisatsiooni — Eesti Üliõpilaste Seltsi esimehe ksv. T. Maim'i pilt ja eestikeelne teavitus. Juubelipidustustest võtsid osa ka EÜS-i ametlikud esindajad.

TRÜKIVIGU

Lk. 439, ülal, teises veerus, 5 reas trükitud „prorektori“ pro „pro-sektori“.

Üliõpilaskonna usaldusarst dr. E. Jakobson lahkus

Hiljuti lahkus üliõpilaskonna usaldusarsti kohalt dr. E. Jakobson, kuna ta asus omal alal tegutsema Tallinna.

Dr. E. Jakobsoni lahkumisega üliõpilaskonnast kaotab Tartu üliõpilaskond kauaaegse töötaja, kelle õlgadel peamiselt ongi lasunud Tartu üliõpilaskonna tervishoiu ala korralduse arendamine selle praeguse kujuni.

E. Jakobson valiti 6. mail 1932. a. edustuse poolt sel korraldus kavatses üliõpilashaigekassa organiseerijaks väljaspoolt edustuse koosseisu. E. Jakobson oli siis veel arstiteaduskonna üliõpilane. Sama aasta 20. mail valiti ta juba kujundatava haigekassa toimkonna juhatajaks. Üliõpilaskonna edustuse liikmena tegutses E. Jakobson 1933. a. kevadest. Üliõpilasseltside rühmituses, kuulus EÜS-i perre. 1932. a. suve keskel töötas välja toimkond tema otsesel juhtimisel vajalised eelnõud ja ka üliõpilaste arstliku läbivaatuse korraldamise kavad. E. Jakobson on asja juures täie huviga. Ta võtab küsimusse süvenemise otstarbel osa ka 1933. a. suvel Lausanne'is, Helveetsias, Rahvusvahelise Üliõpilaslidu poolt korraldatavast üliõpilashaigekassade tegelaste konverentsist, tuues seal palju tähelepanekuid ja näpunäiteid, millised Tartu üliõpilaskonnale on kahtlemata kasulikud olnud.

Haigekassa toimkonna juhataja kohal oli E. Jakobson 1935. a. kevadeni, mil lahkus ühenduses ülikooli lõpetamisega.

Sama aasta juunis valiti ta aga üliõpilaskonna tervishoiu toimkonna usaldusarstiks.

Üliõpilaste tervishoiu alal on kahtlemata dr. E. Jakobson meie kompetentsemaid isikuid ning üliõpilaskonna praegused kui ka tulevased tegelased on temalt lubatud nõuannete ja näpunäidete eest juba ette tänulikud.

Suurim tänu aga dr. E. Jakobsonile just senini üliõpilaskonnas omal alal sooritatud töö eest.

V. P.

TOIMETUSELT

käisolev „Üliõpilasleht“ hilines peamiselt tehnilisel põhjusil, ühenduses uute põhialuste väljatöötamise ja seisukohavõtmise pikalevenimisega üliõpilaskonnas, kuna selles numbris oli kavatses avaldada kõik vabast materjal. Toimetus.

TÄHTPÄEVI 1937. A. I POOL- AASTAL.

Semestri algus 15. jaanuaril, lõpp 1. juunil.

Õppemaksu ja praktiliste tööde maksude äiendamise kui ka loengutele kirjutamise viimaseks tähtpäevaks on 23. veebruar.

Kõik loengud ja muu õppetöö algavad 25. jaanuaril ja ei või lõppeda enne 8. maid.

Kõik üliõpilaste organisatsioonid peavad hiljemalt 19. veebruarini oma liikmete ja juhatause nimekirja, samuti korteri asukoha ülikooli valitsusele teatama, vastasel korral tuleb selle määruse mittetäitjate organisatsioonide tegevuse lõpetamise küsimus otsustamisele.

Üliõpilasmaja tuleohus

8. veebr. õhtul hilja tekkis Üliõpilasmajas tuleoht, mille likvideerimisel tuletõrje lensalk pidi 3 tundi töötama. Tule kolle oli tekkinud korstnasse ehitatud tala kaudu Edustuse saali põranda alla.

TEHNIKA INSTITUUT

PROFESSOR EVALD MALTE- NEK 50-AASTANE.

Teisipäeval, 9. veebruaril pühit- ses Tallinna Tehnikainstituudi pro- rektor, professor Evald Malte- nek oma 50-dat sünnipäeva. Pro- fessor E. Maltenek on sündinud 1887. a. Võrumaal, Tsoorus. Lõpe- tanud Tartu Reaalkooli 1906. a. ja Riia Polütehnikumi masinaehituse osakonna 1911. a. insener-tehnoloogi kutsega. 1912. kuni 1914. a. sügiseni olnud Tallinna Linna uue elektri- jaama juhatajaks. Peale selle te- gutsenud mitmes kodumaa ettevõttes ja asutistes insenerina ja konsul- tandina. Võtnud osa end. Tallinna Tehnikumi asutamistöödest elektro- tehnika osakonna dekaanina. Tallin- na Tehnikumis töötas ta kokku 5½ aastat õppejõuna ja soojustehnika

laboratooriumi juhatajana. Alates 1. juulist 1936. a. määratud Tallinna Tehnikainstituudi prorektoriks ja soojusmajanduse õppetooli erakor- raliseks professoriks.

Härra prof. E. Maltenek on võit- nud eriteadlaste kui ka seltskond- likkude ringide suurimat lugupida- mist ja tunnustamist kui eriteadlane ja isik. Väga kõrgelt hindavad ja austavad teda endised õpilased.

UUS DOTSENT.

Tallinna Tehnikainstituudi Nõu- kogu poolt valiti 20. jaanuaril s. a. Tehnikainstituudi Masinatekonst- ruksioonide ja tehnilise joonestamise dotsendiks dipl. insener Hans Einberg. Nõukogu otsus esitati Haridusministeeriumi kaudu Vaba- riigi Valitsusele kinnitamiseks.

„Regina“

ILUHOIUVAHENDID

- LÖHNAÕLID
- KÖLNIVESI
- KREEMID
- PUUDER

on tuntud oma kõrge kvaliteedi kaudu!

A.S.

Prov. J. LILL Tartu

„Üliõpilasleht“

Toimetus ja talitus

Üliõpilasmajas III korral on avatud teisipäeval ja laupäeval kella 15—16

Aadr.: Üliõpilasmajas, Tartu; tel. 2-91

Aasta tellim. — kr. 3. — ja ½ a. — kr. 1.50
Välismaale: aastas kr. 5. — ja ½ a. — kr. 2.50

Saadaval 1914, 1915, 1916, 1920—36 aas- takäigud ja üksiknumbrid.

Varemaid aastakäike müüakse kuni
30% hinnaalandusega

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelpoeg.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Tegevtoimetaja: Jaan Ots.

Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1937.

Ilmus

Esimene eesti sportlik suurteos

A. ANTSON

Berliini olümpiamängud

Suures formaadis (28 · 20 sm) 300 lehek. ja sisaldab umbes 200 huvitavat pilti. Hind brosh. kr. 5,25, üleni linases köites paremal paberil kr. 7,50, kriitpaberil üleni linases köites kr. 10.—

- «Berliini olümpiamängud» on esimene eesti sportlik suurteos ja see ei tohiks puududa ühegi eestlase lugemislaualt ja raamatukogust, kuna selles on jäädvustatud nii sõnas kui pildis Eesti spordiajaloo auväärsemad ja kuulsusrikkamad võistlused ja suurvõidud.
- See teos on huvitavate ja kaasakiskuvate võistluskirjeldustega nagu põnev romaan, mille lugemine naudinguks ka neile, kes tavaliselt ei tunne huvi spordi vastu.
- Teos sisaldab rohkesti uusi ja huvitavaid andmeid iga võistlusala arengu, olümpiavõitjate ja nende seniste saavutuste kohta. Ühtlasi on selles toodud rida intervjuusid paljudelt olümpiavõitjatelt ja kõik olulisemad tagajärjed.
- Teose autor, kirjanik A. Antson on tegelnud üle 15 aasta Eesti nimeka sportlase ja spordiajakirjanikuna, milline asjaolu peaks tagama rohketest kogemustest ammutatud asjatundlikkuse olümpiamängude kirjeldamisel.

O. ü. „Noor-Eesti Kirjastus“
Tartus, Gustav-Adolffi län. 8, telefon 2-66

EESTI KIRJANDUSE SELTSI

PERIOODILISTE VÄLJAANNETE OMANDAMIST POLE VEEL KEEGI KAHETSENUDI

Elav Teadus — populaarteaduslik seeria, mis oma sisult seisab paremate välismaa sellelaadiliste väljaannete tasemel. Ainevalikult on tä vägagi eluline ja huvitav haritlasele ja eaitusviisilt arusaadav ka algkooli lõpetajale. Moodaast kodukorraldusest praegusaja maailmapoliitikani, kosmose ääretusest üherakulise oleae abitute liigutusteni ulatub ta valdkond: kõige mitmekesisemad vaimu- ja loodus-teadused leiavad peamiselt eesti teadlaste poolt usaldatava esituse asjatundliku toimetuse juhatusel. Varustatud rohke pildimaterjaliga ning rõõmsate värviliste kaantega ilmub aastas 12 ca 112-lk. raamatut, 1 kr., ette tellides **9 kr. aastakäik**.

Suurmeeste Eluload — biograafiline seeria, mis tutvustab maailma suurte isikute elu ja loomingu lapsepõlvest surmani, näitab võitlusi ja raskusi, võõraid maid ja rahvaid ja ajaloolisi aegu põneval ja kaasahaaraval kujul. Peale teadmiste rikastamise annavad elulood usku ja julgust ellu; väga tihti on kuulsaid mehi võrsunud kehvedest oludest ja nende elukäik on heaks eeskujuks igauhele. Aastas ilmub 6 piltidega umb. 150-lk. raamatut, ette tellides **7 kr. 50 s. aastakäik**.

Maailmakirjandus — ilukirjanduslik tõlkeseeria maailmakirjanduse klassilisist teoseist nii proosas kui värsis. Ta koosseisu kuuluvad tööd, mida loetakse suuriks vaimseiks väärtusiks kõigi rahvaste juures, mis on alussambaiks Euroopa kultuurile ja mida õpitakse koolides. Teoste ainult nimepidi tundmine nende kättesaamatuse tõttu võõras keeles võib alles nüüd muutuda nende sisuväärtusest osa saamiseks; liiati nende tõlkijad valitakse parimate asjatundjate hulgast. Arvustus ongi MK esimesele, 1936. aastakäigule andnud täie tunnustuse. Aastas ilmub 6 umb. 300—600-lk. raamatut, 3 kr., 75 s. — 6 kr., ette tellides **18 kr. aastakäik**.

Eesti Kirjandus on kuukirjaks kõigile neile, kes huvitavad kirjanduse, keele, kultuuriloo, rahvalaule ja -teaduse küsimustest ja kes soovivad kursis olla ilmunud raamatutega. Olles eesti suurimaks kirjandusekäsitajaks ja -arvustajaks, kannab ta kokku varanduse, mida võib tarvis tulla igal ajal — nüüd ja 10 ja 100 aasta pärast. Lisana ilmub „Eesti raamatute üldnimestikus“ on toodud hoolas bibliograafia kõigist Eestis ilmunud (ja Nõukogude Vene eestikeelseist) trükiseist. Aastakäik 12 nr-t, a 50 s., ette tellides **5 kr. aastakäik**.

Eesti Kirjanduse Selts

Tartu, Aia 19, telef. 6-61, posti jooksev arve 20-36.

„PÄEVALEHT“

minevikus, olevikus,
tulevikus . . .

„Päevaleht“ oli

see ajaleht, kes 1905. aastal Eesti rahva rasketel kannatusaegadel julgustas Eesti rahva eneseteadvust ja virgutas eestlasi võitlusele parema tuleviku eest. See üle 10 aasta kestnud võitlus krooniti Eesti riikliku iseseisvusega.

„Päevaleht“ on

praegu Eesti suurim ja mõjuvõimsaim ajaleht, kelle taga seisavad erksamad inimesed kõigist ringkondadest. „Päevalehe“ suur objektiivsus, suurte elutõdede õieti mõistmine ja eestluse ideaalidest kinnipidamine teevad ta kõigi poolt kõrgesti hinnatavaks.

„Päevaleht“ jääb

ka tulevikus Eesti rahvale õiget suunda näitavaks tule torniks. Tema minevik, olevik ja ülesseatud ideaalid kindlustavad seda.

Lugege kõik „Päevalehte“!

Tellige kõik „Päevalehte“!